

VODIČ ZA USPJEŠNU PRIMJENU

***HCCH-ove Konvencije od
25. listopada 1980. o
građanskopravnim
vidovima međunarodne
otmice djece***

**DIO VI.
ČLANAK 13. STAVAK 1.
TOČKA (b)**

Objavila:

Haška konferencija o međunarodnom privatnom pravu – HCCH

Stalni ured

Churchillplein 6b

2517 JW Haag

Nizozemska

+31 70 363 3303

+31 70 360 4867

secretariat@hcch.net

www.hcch.net

Predgovor

Povodom 40. obljetnice sklapanja *Konvencije od 25. listopada 1980. o građanskoopravnim vidovima međunarodne otmice djece* s velikim zadovoljstvom predstavljam Dio VI. Vodiča za uspješnu primjenu HCCH-ove Konvencije o otmici djece iz 1980., u kojem je riječ o jednoj od ključnih odredbi Konvencije: članku 13. stavku 1. točki (b) (iznimka ozbiljne opasnosti od štete).

Cilj je ove publikacije pružiti smjernice sucima, središnjim tijelima, odvjetnicima i ostalim djelatnicima koji rade u području međunarodnog obiteljskog prava te koji se susreću s primjenom članka 13. stavka 1. točke (b) Konvencije o otmici djece iz 1980. Tom se odredbom propisuje jedna od iznimki od obveze što bržeg povratka djeteta u skladu s Konvencijom. Sve češća upotreba ovakve obrane u predmetima otmice djece koja se mogla vidjeti posljednjih godina te sve veća zabrinutost među stručnom zajednicom da bi nepravilna primjena ove odredbe mogla narušiti osjetljivu ravnotežu koja je uspostavljena Konvencijom o otmici djece potaknule su Vijeće za opće poslove i politiku, vodeće tijelo HCCH-a, da Stalnom uredu, uz pomoć Radne skupine sastavljene od niza nacionalnih stručnjaka, povjeri sastavljanje Vodiča za uspješnu primjenu o tumačenju i primjeni članka 13. stavka 1. točke (b) Konvencije.

Ovom bih prilikom želio izraziti zahvalnost svima koji su doprinijeli sastavljanju i dovršetku ovog Vodiča. Najprije bih želio posebno zahvaliti brojnim članovima Radne skupine (u Vodiču se nalazi potpuni popis članova), a posebice časnoj sutkinji Diani Bryant, koja predsjedava Radnom skupinom od njezina prvog sastanka 2013. Stručno vodstvo, potpuna predanost i strpljenje sutkinje Bryant bili su ključni za uspješan dovršetak ovog Vodiča. Želim od srca zahvaliti i osoblju te brojnim pripravnicima Stalnog ureda koji su naizmjence sudjelovali u projektu. U skladu s pouzdanom i dokazanom praksom HCCH-a ovaj Vodič za uspješnu primjenu podnesen je na odobrenje njegovim članovima. Činjenica da je naišao na odobrenje svih osamdeset troje članova HCCH-a (koliko ih je bilo u tom trenutku) nedvojbeni je dokaz mjerodavne vrijednosti ovog Vodiča kao sekundarnog izvora informacija o provođenju Konvencije.

Ključno je da svi stručnjaci, bilo da se bave predmetima međunarodne otmice djece redovito, čak i svakodnevno, bilo da to čine samo jednom u životu, imaju na raspolaganju prave alate, kojima mogu pomoći djeci i obiteljima koji se nađu u ovakvim iznimno kritičnim situacijama. Nadamo se da će zahvaljujući ovoj publikaciji stručnjaci, a posebice suci, sada imati takav alat kao pomoć u osjetljivoj analizi iznimke ozbiljne opasnosti od štete. Veoma je bitno da mogu donijeti utemeljenu i brzu odluku o povratku djeteta. Štoviše, i Središnja tijela i ostali djelatnici pronaći će korisne smjernice koje im mogu pomoći u rješavanju predmeta u kojima se upotrebljava obrana na temelju članka 13. stavka 1. točke (b). Putem INCADAT-a, baze podataka HCCH-a o međunarodnoj otmici djece, moguće je pristupiti svim odlukama navedenima u ovom Vodiču, što će čitateljima pružiti konkretne primjere načina na koji se ova odredba primjenila u određenom predmetu.

S obzirom na navedeno uvjeren sam da će ova važna publikacija pridonijeti boljem funkcioniranju i ujednačenijoj primjeni članka 13. stavka 1. točke (b) Konvencije o otmici djece – u interesu djece i obitelji diljem svijeta.

Sadržaj

POJMOVNIK	7
UVOD	13
I. Članak 13. stavak 1. točka (b) kao dio okvira Konvencije iz 1980.	19
1. Načelo: povratak djeteta	21
a. Svrha i temeljni koncepti Konvencije	21
i. Odvođenje ili zadržavanje postaje protupravno ako se njime krši pravo na skrb	21
ii. Protupravno odvođenje ili zadržavanje štetno je za dijete	22
iii. Tijela države uobičajenog boravišta u najboljem su položaju za odlučivanje o skribi i kontaktima	22
b. Odluka o povratku nije odluka o skribi	22
c. Skraćeni postupak za povratak	23
d. Suradnja među državama ugovornicama	23
e. Dužnost žurnog određivanja povratka djeteta	23
f. Ograničene iznimke od dužnosti žurnog određivanja povratka ..	24
g. Restriktivno tumačenje iznimki	25
2. Članak 13. stavak 1. točka (b) – razumijevanje iznimke ozbiljne opasnosti	26
a. Tri vrste „ozbiljne opasnosti“	26
b. Ozbiljna opasnost za dijete	26
c. Razina „ozbiljne opasnosti“	27
d. „Prospektivna“ iznimka ozbiljne opasnosti	27
II. Članak 13. stavak 1. točka (b) u praksi	29
1. Razmatranje iznimke ozbiljne opasnosti	31
a. Analiza korak po korak	31
b. Zaštitne mjere	34
c. Praktične mjere	36
d. Pravila o postupku i dokazivanju	36
i. Teret dokazivanja	36
ii. Ograničavanje informacija i dokaza na pitanje povratka ..	36
iii. Prihvatljivost podataka o socijalnom okruženju djeteta...	37
iv. Prihvatljivost zahtjeva za povratak i priloženih isprava ...	37
2. Primjeri tvrdnji koje se mogu iznijeti na temelju članka 13. stavka 1. točke (b)	37
a. Nasilje u obitelji nad djetetom i/ili roditeljem otmičarom	38
b. Financijski i razvojni nedostaci za dijete pri povratku	40
c. Opasnosti povezane s okolnostima u državi uobičajenog boravišta	42
d. Opasnosti povezane s djetetovim zdravljem	43
e. Odvajanje djeteta od roditelja otmičara u slučaju da se roditelj otmičar ne bi mogao ili ne bi želio vratiti u državu uobičajenog boravišta djeteta	44
i. Kazneni progon roditelja otmičara u državi uobičajenog boravišta djeteta zbog protupravnog odvođenja ili zadržavanja	45

ii.	Imigracijski problemi s kojima se suočava roditelj otmičar	46
iii.	Nedostatak učinkovitog pristupa pravosuđu u državi uobičajenog boravišta	47
iv.	Zdravstveni ili obiteljski razlozi povezani s roditeljem otmičarom	48
v.	Nedvosmisleno odbijanje povratka	49
f.	Odvajanje od braće ili sestara djeteta	49
III.	Uspješna praksa za sudove u slučajevima iz članka 13. stavka 1. točke (b).....	53
1.	Sveobuhvatno načelo: učinkovito vođenje predmeta	55
2.	Uspješne prakse vođenja predmeta.....	56
a.	Rano utvrđivanje bitnih pitanja	56
b.	Sporazumno rješenje	56
c.	Sudjelovanje stranaka u postupku.....	58
d.	Sudjelovanje djeteta u postupku.....	58
e.	Dokazi	59
f.	Dokazivanje vještačenjem.....	60
g.	Pomoć središnjih tijela i neposredne pravosudne komunikacije	60
IV.	Uspješna praksa za središnja tijela u slučajevima iz članka 13. stavka 1. točke (b).....	63
1.	Općenite dužnosti središnjih tijela – suradnja i dostavljanje informacija	65
2.	Ograničena uloga središnjih tijela povezana s iznimkom ozbiljne opasnosti	66
3.	Uspješna praksa za središnje tijelo države koja upućuje zahtjev	66
4.	Uspješna praksa za središnje tijelo države kojoj se podnosi zahtjev	67
V.	Korisni izvori.....	69
1.	Eksplanatorični izvještaj o Konvenciji iz 1980.....	71
2.	Proceedings of the Fourteenth Session (Zbornik četrnaeste sjednice) (1980.)	71
3.	Baza podataka o međunarodnoj otmici djece (INCADAT)	71
4.	Vodiči za uspješnu primjenu koje je objavio HCCH	72
5.	Međunarodna haška sudačka mreža (IHNJ)	72
6.	The Judges' Newsletter on International Child Protection (Sudački bilten o međunarodnoj zaštiti djece)	73
7.	Dokumenti koje pripremaju nacionalna tijela	73
	Popis navedene sudske prakse	75

POJMOVNIK

Slučaj iz članka 13. stavka 1. točke (b):

u ovom se Vodiču pojam „slučaj iz članka 13. stavka 1. točke (b)” odnosi na slučaj međunarodne otmice djece u kojem se traži povratak djeteta ili djece, obuhvaćen Konvencijom iz 1980. i u kojem se navodi iznimka iz članka 13. stavka 1. točke (b).

Vođenje predmeta:

ovim se pojmom opisuje proces kojim sud nadgleda odvijanje predmeta, naročito kako bi se osiguralo da predmet bez odgode bude spreman za saslušanje i da u postupku ne dolazi do nepotrebnog kašnjenja.

Zlostavljanje djeteta:

„zlostavljanje djeteta”, ovisno o definiciji koja se upotrebljava u određenoj jurisdikciji, odnosi se na različite vrste fizičkog, emocionalnog ili psihičkog zapostavljanja, lošeg postupanja s djetetom ili seksualnog zlostavljanja djeteta. To obično proizlazi iz radnji roditelja ili druge osobe ili njihova nedjelovanja.

Neposredna pravosudna komunikacija:

neposredna pravosudna komunikacija odnosi se na komunikaciju o određenom predmetu koja se odvija među zasjedajućim sucima u različitim jurisdikcijama¹.

Nasilje u obitelji:

pojam „nasilje u obitelji” ili „obiteljsko nasilje” može, ovisno o definiciji koja se upotrebljava u određenoj jurisdikciji, obuhvaćati niz zlostavljačkih načina ponašanja unutar obitelji, kao što su razne vrste fizičkog, emocionalnog, psihičkog, seksualnog i finansijskog zlostavljanja. Može biti usmjereno prema djetetu („zlostavljanje djeteta”), partneru (što se ponekad naziva „bračno zlostavljanje” ili „nasilje među intimnim partnerima”) i/ili drugim članovima obitelji.

Obiteljsko nasilje:

vidjeti prethodnu definiciju za pojam „nasilje u obitelji”.

¹ Vidjeti dokument *Direct Judicial Communications – Emerging Guidance regarding the development of the International Hague Network of Judges and General Principles for Judicial Communications, including commonly accepted safeguards for Direct Judicial Communications in specific cases, within the context of the International Hague Network of Judges* (Neposredna pravosudna komunikacija – nove smjernice o razvoju Međunarodne haške sudačke mreže i općih načela pravosudne komunikacije, uključujući općenito prihvaćene zaštitne mehanizme za neposrednu pravosudnu komunikaciju u određenim predmetima u kontekstu Međunarodne haške sudačke mreže), Haag, 2013., str. 12 (dalje u tekstu: „Nove smjernice o pravosudnoj komunikaciji“) (dokument je dostupan i na internetskim stranicama HCCH-a na adresi <www.hcch.net> u rubrici „Child Abduction“ („Otmica djece“) pod „Direct Judicial Communications“ („Neposredna pravosudna komunikacija“)).

Ozbiljna opasnost:

za potrebe ovog Vodiča „ozbiljna opasnost“ za dijete odnosi se na ozbiljnu opasnost o toga da bi se povratkom dijete izložilo fizičkoj opasnosti ili psihičkoj traumi ili na drugi način dovelo u nepodnošljiv položaj.

Iznimka ozbiljne opasnosti:

za potrebe ovog Vodiča pojam „iznimka ozbiljne opasnosti“ odnosi se na iznimku utvrđenu člankom 13. stavkom 1. točkom (b) Konvencije iz 1980. i uključuje tri vrste ozbiljne opasnosti – izlaganje djeteta fizičkoj opasnosti, izlaganje djeteta psihičkoj traumi ili dovođenje djeteta u nepodnošljiv položaj na drugi način².

Međunarodna haška sudačka mreža:

Međunarodna haška sudačka mreža (IHNJ) jest mreža sudaca specijaliziranih za obiteljska pitanja, koju je osnovala Haška konferencija o međunarodnom privatnom pravu (HCCH) radi olakšavanja komunikacije i suradnje među sučima na međunarodnoj razini te kao pomoć u učinkovitom provođenju Konvencije iz 1980.

Napušteni roditelj:

pojmom „napušteni roditelj“ opisuje se osoba, ustanova ili tijelo koje tvrdi da je dijete protupravno odvedeno u drugu državu ugovornicu ili da se u njoj zadržava protivno pravu na skrb prema Konvenciji iz 1980.

Uvrštenje:

„uvrštenje“ se odnosi na postupak stavljanja predmeta na raspored saslušanja suda.

Zrcalni nalozi:

zrcalni nalozi su jednaki ili slični nalozi koje izdaju sudovi i u državi kojoj se podnosi zahtjev i u državi koja upućuje zahtjev te su dostupni samo u nekim pravnim sustavima i jurisdikcijama. Svaki je nalog izvršiv i na snazi je u državi u kojoj je izdan.

Praktične mjere:

praktične mjere su mjere koje sud može odrediti u okviru naloga za povratak djeteta kako bi se olakšao i izvršio povratak djeteta. Praktične mjere nisu namijenjene otklanjanju ozbiljne opasnosti i treba ih razlikovati od zaštitnih mjer.

Zaštitne mjere:

za potrebe ovog Vodiča ovaj pojam treba shvatiti u širokom smislu kao mjere koje su dostupne za otklanjanje ozbiljne opasnosti.

² Vidjeti odjeljak I.2. ovog Vodiča.

Država kojoj se podnosi zahtjev:

država u koju je dijete odvedeno ili u kojoj se dijete zadržava. To je država u kojoj se odvija postupak za povratak³.

Država koja upućuje zahtjev:

država čije je središnje tijelo uputilo zahtjev za povratak djeteta ili iz koje je pojedinačna stranka uputila takav zahtjev, čime se zahtjeva povratak djeteta na temelju Konvencije iz 1980. Obično je riječ o državi uobičajenog boravišta djeteta prije njegova odvođenja ili zadržavanja⁴.

Postupak za povratak:

pojam „postupak za povratak“ odnosi se na postupak na temelju Konvencije iz 1980. za povratak djeteta ili djece koji se vodi pred sudskim ili upravnim tijelom države ugovornice u koju je dijete odvedeno ili u kojoj se ono zadržava („država kojoj se podnosi zahtjev“)⁵.

Ovisno o jurisdikciji postupak za povratak može pokrenuti napušteni roditelj, odvjetnik koji zastupa napuštenog roditelja, središnje tijelo u državi kojoj se podnosi zahtjev i/ili javna ustanova, kao što je javni tužitelj.

Pravo na skrb:

pojam „pravo na skrb“, kako se upotrebljava u ovom Vodiču, odnosi se na njegovu autonomnu definiciju u skladu s člankom 5. točkom (a) Konvencije iz 1980. i uključuje „pravo koj[e] se odnosi na skrb o djetetu kao osobi, a posebice pravo na određivanje mesta boravka djeteta“.

Poseban zastupnik za dijete:

osoba ili tijelo koje imenuje ili odobrava sud radi zastupanja djeteta ili djece u postupku za povratak, što među ostalim uključuje neovisnog dječjeg odvjetnika i pravnog zastupnika za dijete.

Roditelj otmičar:

osoba za koju se tvrdi da je protupravno odvela dijete iz njegove države uobičajenog boravišta u drugu državu ugovornicu ili da je protupravno zadržala dijete u drugoj državi ugovornici.

³ Vidjeti članak 11. stavak 2., članak 12. stavak 3., članak 13. stavak 1. te članke 14., 17., 20. i 24. Konvencije iz 1980.

⁴ Vidjeti članak 9. („središnje tijelo koje je uputilo zahtjev“) i članak 11. stavak 2. Konvencije iz 1980.

⁵ Vidjeti članak 12. stavak 1. Konvencije iz 1980.

Preuzimanje obveze:

„preuzimanje obveze“ jest dobrovoljno obećanje, obvezivanje ili jamstvo koje sudu daje fizička osoba, obično napušteni roditelj, da će nešto učiniti ili da nešto neće učiniti. Sudovi će u određenim jurisdikcijama prihvatići ili čak i zahtijevati od napuštenog roditelja preuzimanje obveze u vezi s povratkom djeteta. Preuzimanje obveze formalno dano sudu u jurisdikciji kojoj se podnosi zahtjev u kontekstu postupka za povratak može ili ne mora biti izvršivo u državi u koju će se dijete vratiti⁶.

⁶ U ovom je Vodiču preuzeta definicija pojma „preuzimanje obveze“ navedena u dokumentu *Guide to Good Practice under the 1980 Hague Child Abduction Convention: Part I – Central Authority Practice* (Vodič za uspješnu primjenu Haške konvencije o otmici djece iz 1980.: dio I. – Praksa središnjih tijela), Bristol, Family Law (Jordan Publishing), 2003. (dalje u tekstu: „Vodič za uspješnu primjenu o praksi središnjih tijela“) (dokument je dostupan i na internetskim stranicama HCCH-a na adresi < www.hcch.net > u rubrici „Publications“ („Publikacije“)).

UVOD

1. Ovaj Vodič za uspješnu primjenu odnosi se na **članak 13. stavak 1. točku (b) Konvencije od 25. listopada 1980. o građanskopravnim vidovima međunarodne otmice djece** (dalje u tekstu: „Konvencija iz 1980.” ili jednostavno „Konvencija”)⁷, poznat i kao **„iznimka ozbiljne opasnosti”**⁸.
2. Člankom 13. stavkom 1. točkom (b)⁹ predviđa se sljedeće:

„[1] Neovisno o odredbama prethodnog članka [12.], sudska ili upravno tijelo države kojoj je zahtjev upućen nije dužno odrediti povratak djeteta ako osoba, institucija ili drugo tijelo koje se protivi njegovu povratku dokaže da:

[...]

b) postoji ozbiljna opasnost da bi povratak izložio dijete fizičkoj opasnosti ili psihičkoj traumi ili na drugi način doveo dijete u nepodnošljiv položaj.”
3. Cilj je ovog Vodiča promicati pravilnu i dosljednu primjenu iznimke ozbiljne opasnosti na globalnoj razini u skladu s odredbama i svrhom Konvencije iz 1980., uzimajući u obzir pomoćna sredstva za njezino tumačenje, kao što je Eksplanatorni izvještaj o Konvenciji¹⁰, ali i prošle Zaključke i preporuke Posebnog povjerenstva¹¹ i postojeće vodiče za uspješnu primjenu Konvencije iz 1980. Kako bi se ostvario taj cilj, Vodič sadržava informacije i smjernice o tumačenju i primjeni iznimke ozbiljne opasnosti te se njime dijele uspješne prakse iz niza jurisdikcija.
4. Vodič je podijeljen u pet odjeljaka. U odjeljku I. predstavlja se članak 13. stavak 1. točka (b) kao dio okvira Konvencije iz 1980. U odjeljku II. objašnjava se primjena članka 13. stavka 1. točke (b) u praksi. Odjeljak III. sadržava operativne smjernice i uspješnu praksu za pomoć sudovima¹² pred

⁷ Ovaj je Vodič dio VI. u seriji *Vodiča za uspješnu primjenu Konvencije iz 1980.*, koju je objavio HCCH, vidjeti odjeljak V.4. u nastavku. Ako nije drugačije navedeno, upućivanje na „Vodič“ u ovom dokumentu odnosi se na ovaj Vodič (Dio VI. u seriji).

⁸ Vidjeti prethodne dijelove „Ozbiljna opasnost“ i „Iznimka ozbiljne opasnosti“ u Pojmovniku.

⁹ Ako nije drugačije navedeno, upućivanje na članak u tekstu ili u bilješki u ovom Vodiču odnosi se na članak Konvencije iz 1980.

¹⁰ Vidjeti E. Pérez-Vera, *Explanatory Report on the 1980 Hague Child Abduction Convention* (Eksplanatorni izvještaj o Haškoj konvenciji o otmici djece iz 1980.) (dalje u tekstu: „Eksplanatorni izvještaj”), u *Actes et documents de la Quatorzième session (1980)*, svezak III., *Child abduction*, Haag, Imprimerie Nationale, 1982., str. 426–473 (dokument je dostupan i na internetskim stranicama HCCH-a, vidjeti put naveden u bilješki 6). Eksplanatorni izvještaj, koji među ostalim sadržava informacije o pripremnom radu na Konvenciji i okolnostima njezina sklapanja, može poslužiti kao dodatno sredstvo pri tumačenju Konvencije. Vidjeti *Bečku konvenciju od 23. svibnja 1969. o pravu međunarodnih ugovora*, članke 31. i 32.

¹¹ Posebna povjerenstva osniva HCCH, a njihove sastanke saziva glavni tajnik. Zadaća im je izrađivanje novih konvencija HCCH-a i pregovaranje o njima ili preispitivanje praktične primjene postojećih konvencija HCCH-a. Posebno povjerenstvo sastoji se od stručnjaka koje imenuju članovi HCCH-a i države ugovornice Konvencije. Mogu mu prisustvovati zastupnici ostalih zainteresiranih država (posebice onih koje su Stalnom uredu izrazile interes za pridruživanje Konvenciji) i relevantne međunarodne organizacije u svojstvu promatrača. Zaključci i preporuke („ZiP“) koje donosi Posebno povjerenstvo igraju bitnu ulogu u ujednačenom tumačenju i praktičnom provođenju Konvencije.

¹² U ovom se Vodiču „sud“ odnosi na sudska ili upravno nadležno tijelo pred kojim se vodi postupak za povratak djeteta u skladu s Konvencijom iz 1980. (članak 11.).

kojima se vodi postupak za povratak u vođenju postupka na žuran i učinkovit način te procjeni iznimke ozbiljne opasnosti kada se iznosi pred njima. Odjeljak IV. sadržava informacije o ulozi središnjih tijela imenovanih na temelju Konvencije¹³ kako bi im se pomoglo u rješavanju dolaznih i odlaznih predmeta u kojima se navodi iznimka iz članka 13. stavka 1. točke (b). U odjeljku V. navedeni su korisni izvori. Iako je Vodič prvenstveno namijenjen sudovima i središnjim tijelima, može pomoći i odvjetnicima te ostalim ustanovama/tijelima.

5. Iako je ovaj Vodič usmjeren na članak 13. stavak 1. točku (b), upućuje se i na ostale odredbe iz Konvencije iz 1980. i drugih međunarodnih instrumenata u mjeri u kojoj mogu igrati ulogu u primjeni tog članka. Naročito *Konvencija od 19. listopada 1996. o nadležnosti, mjerodavnom pravu, priznanju, ovrsi i suradnji u odnosu na roditeljsku odgovornost i o mjerama za zaštitu djece* (dalje u tekstu: „Konvencija iz 1996.“), ako je na snazi među državama ugovornicama, može pomoći djeci koja su uključena u međunarodnu otmicu djece s obzirom na to da se njome dopunjava i ojačava Konvencija iz 1980. u raznim bitnim aspektima¹⁴. Internetska stranica HCCH-a (< www.hcch.net >) sadržava ažurirane informacije o tome je li država koja je uključena u slučaj iz članka 13. stavka 1. točke (b) isto tako ugovornica Konvencije iz 1996. (u rubrici „Protection of Children“ („Zaštita djece“) pod „Status table“ („Tablica stanja“)).
6. Trajna važnost Konvencije iz 1980. u podržavanju prava djeteta može se vidjeti u promjenama međunarodnog pravnog okvira nakon njezina donošenja¹⁵. Primjerice, države stranke *Konvencije Ujedinjenih naroda o pravima djeteta iz 1989.* (dalje u tekstu: „Konvencija UN-a o pravima djeteta“) imaju obveze povezane s pitanjima kao što je sudjelovanje djece u postupku za povratak u skladu s Konvencijom iz 1980., među ostalim u postupcima u kojima se navodi iznimka iz članka 13. stavka 1. točke (b)¹⁶. Konvencija iz 1980. podržava pravo djece da budu informirana o procesu i posljedicama postupka za povratak te da izraze svoje mišljenje u postupku za povratak. Ako je dijete dovoljne dobi i zrelosti, trebalo bi voditi računa o njegovu mišljenju.

¹³ Vidjeti članak 6. Konvencije iz 1980.

¹⁴ Vidjeti, primjerice, članke 7. i 50. Konvencije iz 1996. Za više informacija o mogućoj primjeni Konvencije iz 1996. u predmetima međunarodne otmice djece vidjeti, primjerice, *Praktični priručnik o funkcioniranju Konvencije o zaštiti djece iz 1996.*, koji je objavio HCCH, Haag, 2014. (dalje u tekstu: „Praktični priručnik o Konvenciji iz 1996.“), dostupan na internetskim stranicama HCCH-a (vidjeti put naveden u bilješki 6), poglavlje 13., odjeljak A. Vidjeti i N. Lowe i M. Nicholls, *The 1996 Convention on the Protection of Children* (Konvencija o zaštiti djece iz 1996.), Jordan Publishing, 2012., poglavlje 7.

¹⁵ Vidjeti predmet *Office of the Children’s Lawyer protiv Balev*, 2018 SCC 16, Vrhovni sud Kanade (Kanada) (referenca u INCADAT-u: HC/E/CA 1389), točka 34., u kojem je sud ustvrdio da se i Konvencijom iz 1980. i Konvencijom UN-a o pravima djeteta nastoji „zaštititi najbolji interes djece“, „zaštititi identitet i obiteljske odnose djeteta“ i „spriječiti nezakonito odvođenje i zadržavanje djece“ te da se u obje Konvencije „prihvata načelo prema kojem bi dijete dovoljne zrelosti trebalo imati pravo glasa po pitanju toga gdje će živjeti, kako se raspravljalo u nastavku u vezi s člankom 13. stavkom 2. Haške konvencije“.

¹⁶ Vidjeti, primjerice, članak 12. Konvencije UN-a o pravima djeteta.

7. Iako se ovaj Vodič bavi pitanjima tumačenja iz općenite perspektive, on **nije namijenjen** određivanju tumačenja članka 13. stavka 1. točke (b) u pojedinačnim slučajevima. To preostaje „pitanje namijenjeno isključivo tijelu nadležnom za odlučivanje o povratku”¹⁷, uzimajući u obzir činjenice specifične za svaki pojedini predmet. Dobro je poznato da predmeti koji se temelje na Konvenciji iz 1980. uvelike ovise o činjenicama te se sudove, središnja tijela i ostale poziva da to imaju na umu pri upotrebi ovog Vodiča.
8. Nadalje, važno je naglasiti da se nijedan dio u ovom Vodiču ne smije shvatiti kao obvezujući za države ugovornice Konvencije iz 1980. (ni bilo koje druge konvencije HCCH-a) ni za njihova sudska ili druga tijela. Uspješna praksa opisana u ovom Vodiču isključivo je savjetodavne prirode i podliježe relevantnim zakonima i postupcima, uključujući razlike koje se mogu pripisati pravnoj tradiciji. Štoviše, Vodič nije namijenjen opisivanju pravnog položaja u svim državama ugovornicama te radi nužnosti sadržava samo ograničena upućivanja na nacionalnu sudsку praksu i usporedno pravo. Predmeti na koje se upućuje navedeni su samo kao primjeri načina na koji su neki sudovi pristupili tvrdnjama o ozbiljnoj opasnosti¹⁸, a ne kako bi se pružile stroge ili precizne upute sucima ili drugima koji se služe ovim Vodičem. Cilj je upućivanja na sudsку praksu prikazati specifična pitanja o kojima se raspravlja u odgovarajućem dijelu Vodiča, bez obzira na odluku koja je donesena u konkretnom predmetu. Sve odluke citirane u ovom Vodiču dostupne su u bazi podataka INCADAT¹⁹ uz puni tekst odluke na izvornom jeziku i njezin sažetak na engleskom, francuskom ili španjolskom, na dvama od tih jezika ili na svim trima jezicima. U ovom su Vodiču navedeni kratki sažeci relevantnih pitanja kako bi se sažeto ukazalo na relevantnost sudske prakse. Ipak, treba imati na umu da se novijom sudska praksom mogu ponisti ili izmijeniti starije odluke. Čitatelji ovog Vodiča trebali bi provjeriti, u INCADAT-u ili drugim izvorima, postoji li novija sudska praksa o specifičnim aspektima članka 13. stavka 1. točke (b) koja je bitna za određeni predmet.
9. Sve se države ugovornice potiče da preispitaju vlastite prakse u primjeni članka 13. stavka 1. točke (b) te, ako je to primjereno i izvedivo, da ih poboljšaju.

¹⁷ *Conclusions and Recommendations of Part I and Part II of the Special Commission on the practical operation of the 1980 Child Abduction Convention and the 1996 Child Protection Convention and a Report of Part II of the meeting* (Zaključci i preporuke dijela I. i dijela II. Posebnog povjerenstva o praktičnom provođenju Konvencije o otmici djece iz 1980. i Konvencije o zaštiti djeteta iz 1996. te izvještaj o dijelu II. sastanka), točka 62. i *Conclusions and Recommendations and Report of Part I of the Sixth Meeting of the Special Commission on the practical operation of the 1980 Hague Child Abduction Convention and the 1996 Hague Child Protection Convention (1-10 June 2011)* (Zaključci i preporuke te izvještaj o dijelu I. šestog sastanka Posebnog povjerenstva o praktičnom provođenju Haške konvencije o otmici djece iz 1980. i Haške konvencije o zaštiti djeteta iz 1996. (od 1. do 10. lipnja 2011.)), ZbP br. 13 (ova su dva dokumenta dostupna na internetskim stranicama HCCH-a na adresi < www.hcch.net > u rubrici „Child Abduction Section“ („Odjeljak o otmici djece“) pod „Special Commission meetings on the practical operation of the Convention“ („Sastanci Posebnog povjerenstva o praktičnom provođenju Konvencije“) i „Previous Special Commission meetings“ („Prethodni sastanci Posebnog povjerenstva“)).

¹⁸ Vidjeti prethodni dio „Ozbiljna opasnost“ u Pojmovniku.

¹⁹ Baza podataka o međunarodnoj otmici djece HCCH-a. Vidjeti odjeljak V. ovog Vodiča.

10. HCCH bi želio zahvaliti brojnim stručnjacima koji su svojim znanjem i iskustvom pridonijeli ovom dokumentu te osobito članovima Radne skupine za izradu ovog Vodiča, kojom je predsjedavala časna sutkinja Diana Bryant (Australija) i koja se sastojala od sudaca, državnih službenika (npr. osoblja središnjih tijela), akademskih/interdisciplinarnih stručnjaka te privatnih djelatnika iz niza jurisdikcija²⁰.

²⁰ Sljedeći su stručnjaci sudjelovali u svim fazama ili samo u nekim fazama izrade ovog Vodiča: suci: časna sutkinja Diana Bryant (Australija), Predsjednica Radne skupine, časna sutkinja Queeny Au-Yeung (Kina, Posebno upravno područje Hong Kong), sutkinja María Lilián Bendahan Silvera (Urugvaj), sudac Oscar Gregorio Cervera Rivero (Meksiko), časni sudac Jacques Chamberland (Kanada), časna sutkinja Bebe Pui Ying Chu (Kina, Posebno upravno područje Hong Kong), sutkinja Martina Erb-Klünenmann (Njemačka), sudac Yetkin Ergün (Turska), sudac Francisco Javier Forcada Miranda (Španjolska), časna sutkinja Ramona Gonzalez (Sjedinjene Američke Države), viša časna sutkinja Lady Hale (Ujedinjena Kraljevina), sudac Katsuya Kusano (Japan), sutkinja Torunn Kvisberg (Norveška), sudac žalbenog suda Moylan (Ujedinjena Kraljevina), sutkinja Annette Olland (Nizozemska), sutkinja Tomoko Sawamura (Japan), sutkinja Belinda Van Heerden (umirovljena) (Južna Afrika), sudac Hironori Wanami (Japan); državni službenici: Aline Albuquerque (Brazil), Hatice Seval Arslan (Turska), Frauke Bachler (Njemačka), Gonca Gülfem Bozdag (Turska), Natália Camba Martins (Brazil), Marie-Alice Esterhazy (Francuska), Victoria Granillo Ocampo (Argentina), Juhee Han (Republika Koreja), Christian Höhn (Njemačka), Emmanuelle Jacques (Kanada), Leslie Kaufman (Izrael), Luiz Otávio Ortigão de Sampaio (Brazil), Francisco George Lima Beserra (Brazil), Tsukasa Murata (Japan), Jocelyne Palenne (Francuska), Marie Riendeau (Kanada), Andrea Schulz (Njemačka), Petunia Itumeleng Seabi-Mathope (Južna Afrika), Agris Skudra (Latvija), Daniel Trecca (Urugvaj), Kumiko Tsukada (Japan), Yuta Yamasaki (Japan), Juan Francisco Zarricueta Baeza (Čile); akademski/ interdisciplinarni stručnjaci i privatni djelatnici: Nicholas Bala (Kanada), Stephen Cullen (Sjedinjene Američke Države), Mikiko Otani (Japan), Heidi Simoni (Švicarska), Zenobia Du Toit (Južna Afrika).

**Članak 13.
stavak 1. točka
(b) kao dio
okvira
Konvencije iz
1980**

1. Načelo: povratak djeteta

a. Svrha i temeljni koncepti Konvencije

11. Kao što je navedeno u Preambuli, Konvencija je sklopljena kako bi se moglo „zaštititi [djecu] na međunarodnoj razini od štetnih posljedica protupravnog odvođenja ili zadržavanja i utvrditi postupke koji osiguravaju brzi povratak djece u državu njihovo uobičajeno boravište, kao i osigurati zaštitu prava na kontakte s djetetom”. Ti se ciljevi odražavaju i u članku 1.²¹
12. Konvencija se temelji na sljedećim povezanim konceptima.
 - i. ***Odbođenje ili zadržavanje postaje protupravno ako se njime krši pravo na skrb***
13. Prvi je temeljni koncept to da je odvođenje ili zadržavanje djeteta protupravno ako se njime krši pravo na skrb²². Stoga bi roditelj koji dijeli pravo na skrb ili ga nema trebao zatražiti i pribaviti pristanak od druge osobe – obično drugog roditelja – ili ustanove ili tijela koje ima pravo na skrb²³ ili, ako to nije moguće, dopuštenje od suda, prije nego što odvede djete u drugu državu ili ga tamo zadrži.

²¹ Članak 1. glasi kako slijedi:

Ciljevi ove Konvencije su:

- a) osigurati što brži povratak djece protupravno odvedene ili zadržane u nekoj državi ugovornici; i
- b) osigurati da se pravo na skrb o djetetu i pravo na kontakte prema pravu jedne države ugovornice dosljedno poštuju u ostalim državama ugovornicama.

²² Člankom 3. predviđa se da se odvođenje ili zadržavanje djeteta smatra protupravnim:

- a) ako predstavlja povredu prava na skrb koje je osobi, ustanovi ili nekom drugom tijelu, zajednički ili pojedinačno, dodijeljeno na temelju prava države u kojoj je dijete imalo uobičajeno boravište neposredno prije odvođenja ili zadržavanja; i
- b) ako se u vrijeme odvođenja ili zadržavanja to pravo uistinu i ostvarivalo zajednički ili pojedinačno, ili bi se bilo ostvarivalo da nije došlo do odvođenja ili zadržavanja.

Pravo na skrb može se posebice steći na temelju zakona ili na temelju sudske ili upravne odluke, odnosno na temelju sporazuma koji prema pravu te države ima pravni učinak. U nekim jurisdikcijama utvrđivanje prava na skrb može uključivati razmatranje ovlasti roditelja da uloži veto na odvođenje djeteta iz te jurisdikcije („pravo ne exeat“). Vidjeti odluku u predmetu *Abbott protiv Abbott*, 130 S. Ct. 1983 (2010), 17. svibnja 2010., Vrhovni sud (SAD) (referenca u INCADAT-u: HC/E/USf 1029) točka 3., u kojem je sud, raspravljajući o svojem stajalištu o Konvenciji iz 1980. u silabusu, utvrdio da na njegovo stajalište „znatno utječu i stajališta drugih država ugovornica o ovom pitanju“, tj. da je „pravo ne exeat“ pravo na skrb u značenju Konvencije.

²³ Vidjeti prethodni dio „Pravo na skrb“ u Pojmovniku.

ii. Protupravno odvođenje ili zadržavanje štetno je za dijete

14. Drugi je temeljni koncept to da je protupravno odvođenje ili zadržavanje djeteta štetno po dobrobit djeteta²⁴ i da je, osim u slučaju ograničenog broja iznimki predviđenih Konvencijom, u najboljem interesu djeteta da se vrati u državu uobičajenog boravišta.

iii. Tijela države uobičajenog boravišta u najboljem su položaju za odlučivanje o skrbi i kontaktima

15. Treći je temeljni koncept to da su sudovi u državi uobičajenog boravišta djeteta u pravilu u najboljem položaju za donošenje meritornih odluka u sporu o skrbi (što obično uključuje sveobuhvatnu procjenu „najboljeg interesa“) zato što, među ostalim, obično imaju opsežniji i lakši pristup podacima i dokazima bitnima za takve odluke. Stoga se povratkom protupravno odvedenog ili zadržanog djeteta u njegovu državu uobičajenog boravišta ne vraća samo prijašnje stanje, već se i omogućuje razrješavanje svih pitanja povezanih sa skrbi o djetetu ili s kontaktima s djetetom, uključujući moguć premještaj djeteta u drugu državu, pred sudom koji je u najboljem položaju za učinkovitu procjenu najboljeg interesa djeteta²⁵. Treći je temeljni koncept zasnovan na međunarodnoj kurtoaziji, kojom se od država ugovornica traži da:

„[...] budu uvjerene da, unatoč razlikama, pripadaju istoj pravnoj zajednici, unutar koje tijela svake države priznaju da su tijela jedne od njih – ona u uobičajenom boravištu djeteta – u načelu u najboljem položaju za odlučivanje o pitanjima skrbi i kontakata.“²⁶

b. Odluka o povratku nije odluka o skrbi

16. Prethodno navedenom svrhom Konvencije i temeljnim konceptima definira se usko područje primjene Konvencije, koje se odnosi isključivo na što brži povratak protupravno odvedenog ili zadržanog djeteta u državu njegova uobičajenog boravišta²⁷ te koje podliježe samo ograničenim iznimkama koje su predviđene Konvencijom²⁸. Na taj se način pravo na skrb koje postoji u državi uobičajenog boravišta poštije u ostalim državama ugovornicama. Premda se bavi brzim povratkom djece, *Konvencija se ne bavi meritornim odlukama o pitanjima skrbi i kontakata*, što je rezervirano za tijela države uobičajenog boravišta (vidjeti prethodnu točku 15).

²⁴ Vidjeti Preamble Konvencije iz 1980.

²⁵ Člankom 16. podržava se primjena ovog koncepta tako što se izričito sprečava donošenje meritorne odluke o pravu na skrb u državi u koju je dijete odvedeno ili u kojoj se zadržava. Člankom 19. propisuje se da „[o]dluka o povratku djeteta [...] ne smatra se meritornom odlukom o bilo kojem pitanju u vezi s pravom na skrb o djetetu“.

²⁶ Vidjeti Eksplanatorni izvještaj (*op. cit.* bilješka 10), točke 34. i 41.

²⁷ Članak 21., koji se bavi pravom na kontakte, nije tema ovog Vodiča.

²⁸ Vidjeti Eksplanatorni izvještaj (*op. cit.* bilješka 10), odjeljak 35.

c. Skraćeni postupak za povratak

17. Da bi se provela njezina svrha, u Konvenciji je predviđen skraćeni postupak kojim se dopušta podnošenje zahtjeva za povratak, koji obično podnosi napušteni roditelj ili koji se podnosi u njegovo ime („postupak za povratak“)²⁹. Taj se zahtjev podnosi pred nadležnim sudom ili tijelom „države ugovornice u kojoj se dijete nalazi“ (članak 12. stavak 1.), odnosno u „državi kojoj se podnosi zahtjev“³⁰, u skladu s njezinim unutarnjim postupcima i praksama. U tu se svrhu sud mora služiti najbržim mogućim postupcima (članci 2. i 11.)³¹.

d. Suradnja među državama ugovornicama

18. Radi provedbe njezine svrhe i podrške njezinu pravilnom provođenju, Konvencijom je stvoren sustav bliske suradnje među sudskim i upravnim tijelima država ugovornica³². To se ostvaruje preko središnjih tijela³³ imenovanih u svakoj državi ugovornici, čije su dužnosti opisane većinom u članku 7. Informacije o dužnostima središnjih tijela u slučajevima u kojima se navodi iznimka ozbiljne opasnosti i o povezanoj uspješnoj praksi nalaze se u odjeljku IV. ovog Vodiča. Pravosudna suradnja može se olakšati preko IHNJa³⁴.

e. Dužnost žurnog određivanja povratka djeteta

19. Ako je dijete protupravno odvedeno ili ako se dijete protupravno zadržava u državi ugovornici koja nije država njegova uobičajenog boravišta na temelju članka 3., nadležan sud ili tijelo koje zaprima zahtjev za povratak dužno je žurno odrediti povratak djeteta (članak 12. stavak 1.)³⁵.

²⁹ Vidjeti prethodni dio „Postupak za povratak“ u Pojmovniku.

³⁰ Vidjeti prethodni dio „Država kojoj se podnosi zahtjev“ u Pojmovniku.

³¹ Vidjeti članak 2. Od država ugovornica traži se „u svakom pitanju koje se odnosi na predmet Konvencije da se služi najbržim mogućim postupcima u vlastitu pravu“, vidjeti Eksplanatorni izvještaj (*op. cit.* bilješka 10), točka 63.

³² *Ibid.*, točka 35.

³³ Popis imenovanih središnjih tijela i njihovi podaci za kontakt dostupni su na internetskim stranicama HCCH-a na adresi < www.hcch.net > u rubrici „Child Abduction“ („Otmica djece“) pod „Authorities“ („Tijela“).

³⁴ Popis imenovanih članova IHNJ-a dostupan je na internetskim stranicama HCCH-a na adresi < www.hcch.net > u rubrici „Child Abduction“ („Otmica djece“) pod „The International Hague Network of Judges“ („Međunarodna haška sudačka mreža“).

³⁵ Vidjeti i članak 1. točku (a). Isto tako, člankom 18. podržava se dužnost osiguranja što bržeg povratka, navodeći da se odredbama Poglavlja III. Konvencije („Povratak djeteta“) ne ograničava ovlast nadležnosti suda ili tijela da u bilo kojem trenutku odredi povratak djeteta. Time se nadležan sud ili tijelo kojem je povjereno vođenje postupka za povratak ovlašćuje da odredi povratak djeteta pozivanjem na druge odredbe koje su pogodnije za postizanje ovoga cilja, primjerice priznavanjem i izvršavanjem naloga o skrbi izdanog u državi koja upućuje zahtjev, osobito u skladu s Konvencijom iz 1996., vidjeti točke 47 i 48 u nastavku.

20. U Konvenciji se ne navodi *komu* bi se dijete trebalo vratiti. Naročito, ne zahtijeva se povratak djeteta pod skrb *napuštenog roditelja*. U Konvenciji se ne navodi ni mjesto u državi uobičajenog boravišta na koje bi se dijete trebalo vratiti. Takva je prilagodljivost namjerna i podržava temeljni koncept prema kojemu bi pitanje o tome tko bi trebao skrbiti o djetetu trebao odrediti nadležan sud ili tijelo u državi uobičajenog boravišta u skladu s pravom kojim se uređuje pravo na skrb, uključujući sve naloge koji se mogu primjenjivati među roditeljima ili ostalim zainteresiranim osobama³⁶.
21. Dužnost žurnog povratka djeteta podržana je člankom 11., kojim se od nadležnih sudova ili tijela zahtijeva da djeluju žurno u postupku za povratak djece i da, ako se odluka ne donese unutar šest tjedana od početka postupka, postoji pravo traženja izjave o razlozima za kašnjenje³⁷. Ova dužnost ima „dvojaki cilj”: „prvo, da se upotrebljava najbrži postupak poznat u pravnom sustavu^[38]; drugo, da se sa zahtjevima postupa prioritetsno, u mjeri u kojoj je to moguće”³⁹.
22. Dužnost žurnog djelovanja ne znači da bi sudovi trebali zanemariti pravilnu procjenu pitanja, među ostalim ako se iznosi tvrdnja o iznimci ozbiljne opasnosti. Međutim, kako bi ispunio tu dužnost sud prikuplja samo one informacije i/ili pribavlja samo one dokaze koji su u dovoljnoj mjeri relevantni za pitanja te veoma usmjereno i žurno preispituje takve informacije i dokaze, što ponekad podrazumijeva postupanje s mišljenjem ili dokazima vještaka.

f. Ograničene iznimke od dužnosti žurnog određivanja povratka

23. Konvencijom su predviđene ograničene iznimke od načela povratka djeteta. Ako i kada se te iznimke iznesu i uspješno utvrde, sud države kojoj se podnosi zahtjev „nije obvezan odrediti povratak djeteta” u državi uobičajenog boravišta. Drugim riječima, sud može samostalno odlučiti da neće odrediti povratak djeteta. Te se iznimke navode u članku 12. stavku 2.⁴⁰, članku 13.

³⁶ Vidjeti Eksplanatorni izvještaj (*op. cit.* bilješka 10), odjeljak 110.

³⁷ U vezi s dužnosti žurnog djelovanja vidjeti dokument *Guide to Good Practice under the 1980 Hague Child Abduction Convention: Part II – Implementing Measures* (Vodič za uspješnu primjenu Haške konvencije o otmici djece iz 1980.: dio II. – Provedbene mjere), Bristol, Family Law (Jordan Publishing), 2003. (dalje u tekstu: „Vodič za uspješnu primjenu o provedbenim mjerama”) (dокумент je dostupan i na internetskim stranicama HCCH-a, a put je naveden u bilješki 6), primjerice, točku 1.5. u poglavlju 1. te poglavlja 5. i 6.

³⁸ Vidjeti članak 2. u vezi s obvezom da se upotrebljava „najbrže moguće postupke”.

³⁹ Izjavu može zatražiti podnositelj zahtjeva ili središnje tijelo države kojoj se podnosi zahtjev na vlastitu inicijativu ili ako to zatraži središnje tijelo države koja upućuje zahtjev (članak 11.). Vidjeti Eksplanatorni izvještaj (*op. cit.* bilješka 10), točke 104. i 105. Informacije o tome jesu li poduzete mjeru za osiguranje žurnog djelovanja u postupku za povratak u sudskim i upravnim tijelima u državi ugovornici uključene su u profile država (dostupne na internetskim stranicama HCCH-a na adresi <www.hcch.net> u rubrici „Child Abduction“ („Otmica djece“) pod „Country Profiles“ („Profil zemalja“)), odjeljak 10.3(d).

⁴⁰ Ako je postupak pred sudskim ili upravnim tijelom nadležnim za odlučivanje o povratku počeo prije više od godine dana od protupravnog odvođenja ili zadržavanja te ako je dokazano da se dijete smjestilo u novoj sredini.

stavku 1. točki (a)⁴¹, članku 13. stavku 1. točki (b), članku 13. stavku 2.⁴² i članku 20.⁴³

24. Na temelju nabrojenih iznimki u Konvenciji se priznaje da ponekad može biti opravданo ne odrediti povratak protupravno odvedenog ili zadržanog djeteta. Stoga je u pojedinačnom slučaju u kojem se utvrdi iznimka moguće oboriti općenito načelo da je brz povratak u najboljem interesu djeteta.

g. Restriktivno tumačenje iznimki

25. Međutim, nabrojene iznimke moraju se primjenjivati restriktivno. U Eksplanatornom izvještaju navodi se da se iznimke „smiju primjenjivati samo u mjeri u kojoj je to moguće, ali ne više”, odnosno „na restriktivan način kako Konvencija ne bi postala mrtvo slovo na papiru”⁴⁴. Istiće se da bi „sustavno pozivanje na [...] iznimke, zamjenom suda boravišta djeteta za onaj koji je odabrao otmičar, dovelo do urušavanja čitave strukture Konvencije tako što bi joj se oduzeo duh međusobnog povjerenja kojim je nadahnuta”⁴⁵.
26. Naime, premda iznimke proizlaze iz brige o interesima djeteta⁴⁶, njima se postupak za povratak ne pretvara u postupak za skrb. Iznimke su usredotočene na povratak (ili moguće nevraćanje) djeteta. Ne bi se trebale baviti pitanjima skrbi niti bi se njima smjelo ovlastiti cjelovitu „procjenu najboljeg interesa” za dijete u okviru postupka za povratak. Nadležan sud ili tijelo koje je pokrenulo postupak za povratak mora primijeniti odredbe Konvencije i izbjegavati intervenciju u pogledu pitanja o kojima bi trebala odlučivati država uobičajenog boravišta⁴⁷.
27. Unatoč tome, iznimke ispunjavaju legitimnu svrhu jer se Konvencijom ne predviđa automatski mehanizam za povratak. Navodi o postojanju ozbiljne opasnosti trebali bi se odmah preispitati u mjeri u kojoj se to zahtijeva iznimkom, unutar ograničenog područja postupka za povratak.
28. To znači da, iako je svrha Konvencije baviti se štetnim učincima međunarodne otmice djece osiguranjem brzog povratka djeteta u državu uobičajenog boravišta, gdje bi se trebalo odlučivati o svim pitanjima skrbi/kontakata i drugim povezanim pitanjima, mogu postojati iznimne okolnosti u kojima se dopušta nevraćanje djeteta.

⁴¹ Ako se utvrdi da osoba, ustanova ili drugo tijelo koje se brine o osobi djeteta nije uistinu ostvarivalo pravo na skrb u vrijeme odvođenja ili zadržavanja ili ako se utvrdi da se osoba, ustanova ili drugo tijelo koje se brine o osobi djeteta već složilo s odvođenjem ili zadržavanjem ili je naknadno pristalo na odvođenje ili zadržavanje.

⁴² Ako sud ustanovi da se dijete protivi povratku i ako je navršilo one godine i stupanj zrelosti kada je prikladno uzeti u obzir njegovo mišljenje.

⁴³ Ako bi se određivanjem povratka kršila temeljna načela države kojoj se podnosi zahtjev povezana sa zaštitom ljudskih prava i temeljnih sloboda.

⁴⁴ Vidjeti Eksplanatorni izvještaj (*op. cit.* bilješka 10), odjeljak 34.

⁴⁵ *Ibid.*

⁴⁶ *Ibid.*, točka 29.

⁴⁷ Vidjeti članak 16. Konvencije iz 1980.

2. Članak 13. stavak 1. točka (b) – razumijevanje iznimke ozbiljne opasnosti

29. Iznimka ozbiljne opasnosti temelji se na „prvenstvenom interesu svake osobe da ne bude izložena fizičkoj ili psihičkoj opasnosti ili da ne bude dovedena u nepodnošljiv položaj”⁴⁸.

a. Tri vrste „ozbiljne opasnosti”

30. Člankom 13. stavkom 1. točkom (b) obuhvaćene su sljedeće tri različite vrste opasnosti:

- ozbiljna opasnost⁴⁹ da bi se povratkom dijete izložilo fizičkoj opasnosti
- ozbiljna opasnost da bi se povratkom dijete izložilo psihičkoj traumi ili
- ozbiljna opasnost da bi se povratkom na drugi način dovelo dijete u nepodnošljiv položaj.

31. Moguće je neovisno se pozvati na svaku od ovih vrsta kako bi se opravdala iznimka od obveze što bržeg povratka djeteta te su se stoga, ovisno o činjenicama konkretnog predmeta, te tri vrste odvojeno navodile u postupcima. Međutim, iako su zasebne, ove se tri vrste opasnosti često upotrebljavaju zajedno, a sudovi ih nisu uvijek jasno razlikovali u svojim odlukama.

b. Ozbiljna opasnost za dijete

32. Na temelju teksta članka 13. stavka 1. točke (b) jasno je da je pitanje postoji li ozbiljna opasnost da bi povratak „izložio dijete fizičkoj opasnosti ili psihičkoj traumi ili na drugi način doveo dijete u nepodnošljiv položaj”.
33. Međutim, šteta za roditelja, fizička ili psihička, mogla bi u nekim iznimnim slučajevima dovesti do ozbiljne opasnosti da bi povratak izložio dijete fizičkoj opasnosti ili psihičkoj traumi ili na drugi način doveo dijete u nepodnošljiv položaj. Primjerice, iznimkom iz članka 13. stavka 1. točke (b) ne zahtijeva se da dijete bude izravna ili glavna žrtva fizičke ozljede ako postoji dovoljno dokaza da, zbog opasnosti od štete usmjerene prema roditelju otmičaru, postoji ozbiljna opasnost za dijete.

⁴⁸ Vidjeti Eksplanatorni izvještaj (*op. cit.* bilješka 10), odjeljak 29.

⁴⁹ Vidjeti prethodne dijelove „Ozbiljna opasnost“ i „Iznimka ozbiljne opasnosti“ u Pojmovniku.

c. Razina „ozbiljne opasnosti”

34. Pojmom „ozbiljna” opisuje se opasnost, a ne šteta za dijete. Njime se označava da opasnost mora biti stvarna i doseći takvu razinu ozbiljnosti da bi se smatrala „ozbiljnom”⁵⁰. Kada je u pitanju razina štete, ona mora dovoditi do „nepodnošljivog položaja”⁵¹, odnosno situacije za koju se ne bi trebalo očekivati da bi je pojedino dijete trebalo podnosići. No relativna razina opasnosti potrebna za utvrđivanje ozbiljne opasnosti može se razlikovati ovisno o prirodi i ozbiljnosti potencijalne štete za dijete⁵².

d. „Prospektivna” iznimka ozbiljne opasnosti

35. Tekst članka 13. stavka 1. točke (b) isto tako ukazuje na to da je iznimka „prospektivna” zato što je usmjerena na djetetove okolnosti *nakon povratka* i na to hoće li te okolnosti izložiti dijete ozbiljnoj opasnosti.
36. Prema tome, iako će preispitivanje iznimke ozbiljne opasnosti obično zahtijevati analizu informacija/dokaza na koje se oslanja osoba, institucija ili drugo tijelo koje se protivi povratku djeteta (u većini slučajeva roditelj otmičar), ono se ne bi trebalo ograničiti na analizu okolnosti koje su postojale prije ili u vrijeme protupravnog odvođenja ili zadržavanja. Umjesto toga, ono zahtijeva pogled u budućnost, odnosno procjenu okolnosti kakve bi bile ako bi se dijete žurno vratilo

⁵⁰ *Re E. (Children) (Abduction: Custody Appeal)* [2011] UKSC 27, [2012] 1 A.C. 144, 10. lipnja 2011., Vrhovni sud Ujedinjene Kraljevine (Engleska i Wales) (Ujedinjena Kraljevina) (referenca u INCADAT-u: HC/E/UKE 1068), točka 33. Vidjeti i Eksplanatorni izvještaj (*op. cit.* bilješka 10), odjeljak 29. Pojam „ozbiljna opasnost” odražava namjeru autora prema kojoj bi se ova iznimka trebala primjenjivati restriktivno, u skladu s općim pristupom iznimkama na temelju Konvencije. Tijekom postupka izrade usuglašen je uži smisao teksta članka 13. stavka 1. točke (b) od onoga koji je izvorno bilo predložen. Prvotni pojam koji se upotrebljavao u iznimci bio je „znatna opasnost”, a kasnije je zamijenjen pojmom „ozbiljna opasnost” jer se smatralo da riječ „ozbiljna” prenosi jače značenje. Vidjeti i *Actes et documents de la Quatorzième session (1980)* (*op. cit.* bilješka 10), str. 362.

⁵¹ Vidjeti, primjerice, predmet *Thomson protiv Thomson*, [1994] 3 SCR 551, 20. listopada 1994., Vrhovni sud Kanade (Kanada) (referenca u INCADAT-u: HC/E/CA 11), točka 596., u kojem je sud zaključio da „fizička opasnost ili psihička trauma predviđena prvom rečenicom članka 13. stavka 1. točke (b) odgovara opasnosti u mjeri koja isto tako odgovara nepodnošljivom položaju”. Vidjeti i predmete *Re E. (Children) (Abduction: Custody Appeal)* (vidjeti prethodnu bilješku 50), točka 34. i *EW protiv LP*, HCMP1605/2011, 31. siječnja 2013., Visoki sud Posebnog upravnog područja Hong Kong (Kina) (referenca u INCADAT-u: HC/E/CNH 1408), točka 11., u kojima su oba suda u svojim odlukama citirala presudu iz predmeta *Re D*, [2006] 3 WLR 0989, 16. studenoga 2006., Dom lordova Ujedinjene Kraljevine (Engleska i Wales) (Ujedinjena Kraljevina) (referenca u INCADAT-u: HC/E/UKE 880), točka 52., „[n]epodnošljiv’ je jaka riječ, no kada se odnosi na djecu, mora značiti ,situacija za koju se ne bi trebalo očekivati da bi je određeno dijete u određenoj situaciji trebalo podnosići”.

⁵² *Re E. (Children) (Abduction: Custody Appeal)* (vidjeti prethodnu bilješku 50), točka 33., u kojem je sud istaknuo sljedeće: „Iako se riječju „ozbiljna” opisuje opasnost, a ne šteta, u svakodnevnom jeziku postoji poveznica između njih. Stoga se razmjerno mala opasnost od smrti ili veoma ozbiljne ozljede može ispravno opisati kao „ozbiljna”, dok veća razina opasnosti može biti potrebna za druge, manje ozbiljne oblike opasnosti.”

Stoga bi preispitivanje iznimke ozbiljne opasnosti trebalo uključivati, ako se to smatra nužnim i primjerenim, i razmatranje dostupnosti odgovarajućih i učinkovitih mjera zaštite u državi uobičajenog boravišta⁵³.

37. Ipak, prospektivnost ne znači da prošli načini ponašanja i incidenti ne mogu biti relevantni za procjenu ozbiljne opasnosti⁵⁴ nakon povratka djeteta u državu uobičajenog boravišta. Primjerice, prijašnji incidenti nasilja u obitelji mogu, ovisno o konkretnim okolnostima, ukazivati na to postoji li takva ozbiljna opasnost. Imajući to na umu, ne može se samo na temelju prošlih načina ponašanja i incidenata odrediti jesu li dostupne učinkovite zaštitne mjere kojima bi se dijete zaštitilo od ozbiljne opasnosti⁵⁵.

⁵³ Vidjeti točku 43 *et seq.* u nastavku o zaštitnim mjerama u slučajevima iz članka 13. stavka 1. točke (b).

⁵⁴ Vidjeti prethodni dio „Ozbiljna opasnost“ u Pojmovniku.

⁵⁵ Vidjeti, primjerice, predmet 12 UF 532/16, 6. srpnja 2016., *Oberlandesgericht München Senat für Familiensachen* (Njemačka) (referenca u INCADAT-u: HC/E/DE 1405), točka 42., u kojem je sud utvrdio da se na temelju prošlog nasilnog ponašanja ne može donijeti zaključak o opasnosti nakon povratka te je istaknuo da je uvedena obvezujuća zabrana prilaska kako bi roditelj otmičar mogao tražiti odgovarajuću zaštitu od svakog takvog navodnog ponašanja napuštenog roditelja; predmet *H.Z. protiv. State Central Authority*, 6. srpnja 2006., Puni sastav obiteljskog suda Australije u Melbourneu (Australija) (referenca u INCADAT-u: HC/E/AU 876), točka 40., u kojem je, pri raspravi o prošlom nasilnom i neprimjerenom ponašanju, sudac zaključio da „[i]ako prošlost može biti dobar pokazatelj za budućnost, ona je ne određuje“ i da je dostupnost zakonske zaštite od takvog ponašanja sprječila utvrđivanje ozbiljne opasnosti prema kojoj bi se povratkom dijete izložilo fizičkoj opasnosti ili psihičkoj traumi ili na drugi način dovelo u nepodnošljiv položaj.

||

Članak 13. stavak 1. točka (b) u praksi

1. Razmatranje iznimke ozbiljne opasnosti

a. Analiza korak po korak

38. Ozbiljna opasnost navodi se u nizu situacija, među ostalim u slučajevima kada bi takva opasnost mogla proizlaziti iz sljedećeg:
- fizičkog, seksualnog ili drugih oblika zlostavljanja djeteta ili izloženosti djeteta nasilju u obitelji koje napušteni roditelj vrši nad roditeljem otmičarom
 - odvajanja djeteta od roditelja otmičara, primjerice ako taj roditelj tvrdi da se ne može vratiti u državu uobičajenog boravišta djeteta zbog sigurnosnih, zdravstvenih ili financijskih problema ili zbog imigrantskog statusa ili podignutih kaznenih optužbi u državi uobičajenog boravišta djeteta
 - odvajanja djeteta od njegove braće ili sestara
 - ozbiljnih sigurnosnih, obrazovnih, zdravstvenih ili financijskih problema povezanih s djetetom u državi uobičajenog boravišta.
39. Konvencijom nisu predviđeni različiti načini ispitivanja za procjenu ozbiljne opasnosti na temelju vrste rizika ni okolnosti na koje se poziva roditelj koji se protivi povratku. Stoga se sve tvrdnje o ozbiljnoj opasnosti procjenjuju na temelju istog standarda ili praga i analize korak po korak. Unatoč tome, za određene vrste situacija – primjerice one u kojima postoji veća vjerojatnost da će se fizički ili psihički integritet djeteta dovesti u neposrednu opasnost – češće se zaključuje da prelaze visok prag koji je postavljen iznimkom ozbiljne opasnosti.
40. Sud bi kao prvi korak trebao razmotriti jesu li tvrdnje takve prirode te jesu li dovoljno detaljne i utemeljene da bi mogle predstavljati ozbiljnu opasnost. Široke ili općenite tvrdnje vrlo vjerojatno neće biti dovoljne⁵⁶.

⁵⁶ Vidjeti, primjerice, predmet *E.S. s/ Reintegro de hijo*, 11. lipnja 2013., *Corte Suprema de Justicia de la Nación* (Argentina) (referenca u INCADAT-u: HC/E/AR 1305), u kojem je sud zaključio da je samo spominjanje zlostavljanja ili nasilja, bez predočenja dokaza, preopćenito da bi se moglo smatrati ozbiljnom opasnosti za dijete; predmet *Gsponer protiv Johnson*, 23. prosinca 1988., Puni sastav obiteljskog suda Australije u Melbourneu (Australija) (referenca u INCADAT-u: HC/E/AU 255), u kojem su „vrlo općeniti i neodređeni” dokazi koje je roditelj otmičar predstavio o ozbiljnim epizodama nasilja, napada ili zlostavljanja koje je napušteni roditelj vršio nad roditeljem otmičarom i djetetom smatrani nedovoljnima za utvrđivanje ozbiljne opasnosti da bi povratak izložio dijete fizičkoj opasnosti ili psihičkoj traumi ili na drugi način doveo dijete u nepodnošljiv položaj.

41. Ako nastavi do drugog koraka, sud provjerava odluku o utvrđivanju iznimke ozbiljne opasnosti u pogledu povratka djeteta tako što preispituje i procjenjuje dokaze koje je predstavila osoba koja se protivi povratku djeteta / prikupljene informacije te uzimanjem u obzir dokaza/informacija povezanih sa zaštitnim mjerama dostupnima u državi uobičajenog boravišta. To znači da čak i ako sud zaključi da postoji dovoljno dokaza ili informacija kojima se dokazuju elementi potencijalne štete ili nepodnošljivog položaja, ipak mora s dužnom pažnjom razmotriti okolnosti kao cjelinu, među ostalim jesu li dostupne odgovarajuće mjere zaštite, odnosno bi li se one trebale uvesti radi zaštite djeteta od ozbiljne opasnosti od takve štete ili nepodnošljivog položaja⁵⁷ pri procjeni je li iznimka ozbiljne opasnosti utvrđena.
42. Nakon što se ta procjena izvrši:
- ako sud *nije* uvjeren da se na temelju predstavljenih dokaza / prikupljenih informacija, uključujući one povezane sa zaštitnim mjerama, može utvrditi ozbiljna opasnost, sud određuje povratak djeteta⁵⁸
 - ako sud *jest* uvjeren da se na temelju predstavljenih dokaza / prikupljenih informacija, uključujući one povezane sa zaštitnim mjerama, može utvrditi ozbiljna opasnost, sud nije obvezan odrediti povratak djeteta, što i dalje znači da sud ima diskrecijsku ovlast odrediti povratak djeteta.

⁵⁷ Vidjeti točku 43 *et seq.* u nastavku za raspravu o takvim mjerama zaštite.

⁵⁸ Ako se ne utvrdi navedena ozbiljna opasnost, a dijete se vrati, roditelj otmičar može predočiti dokaze o svojim razlozima za zabrinutost za dijete u postupku za skrb u državi uobičajenog boravišta.

Pitanja koja sud razmatra pri analizi iznimke iz članka 13. stavka 1. točke (b)

Sudovi su dužni žurno djelovati u postupcima za što brži povratak djeteta (Preamble i članak 11. stavak 1.)

Prikupljanje i procjena informacija ili dokaza vrši se u skladu sa zakonima, postupcima i praksama svake jurisdikcije.

Kada je riječ o zaštitnim mjerama, sud bi trebao razmotriti traženje suradnje srednjih tijela i/ili sudaca IHNJ-a.

Jesu li činjenice koje iznosi osoba, ustanova ili drugo tijelo koje se protivi povratku djeteta dovoljno detaljne i utemeljene za utvrđivanje ozbiljne opasnosti da bi povratak izložio dijete fizičkoj opasnosti ili psihičkoj traumi ili na drugi način doveo dijete u nepodnošljiv položaj?

DA

Nakon procjene informacija ili dokaza:

jesu li osoba, ustanova ili drugo tijelo koje se protivi povratku djeteta (u većini slučajeva roditelj otmičar) uvjerili sud da postoji ozbiljna opasnost da bi povratak izložio dijete fizičkoj opasnosti ili psihičkoj traumi ili na drugi način doveo dijete u nepodnošljiv položaj, uzimajući u obzir sve odgovarajuće i učinkovite mjere koje su dostupne ili uvedene u državi uobičajenog boravišta za zaštitu djeteta od ozbiljne opasnosti?

DA

Utvrđuje se iznimka ozbiljne opasnosti, a sud NIJE obvezan naložiti povratak djeteta.

NE

Sud određuje povratak djeteta.

NE

Sud određuje povratak djeteta.

NE

U nekim jurisdikcijama sudovi prvo postavljaju sljedeće pitanje: jesu li dostupne i/ili uvedene odgovarajuće i učinkovite mjere za zaštitu djeteta od navedene ozbiljne opasnosti?

DA

b. Zaštitne mjere

43. Zaštitne mjere češće se, ali ne isključivo, razmatraju u situacijama u kojima se navodi ozbiljna opasnost koja uključuje zlostavljanje djeteta ili nasilje u obitelji. One obuhvaćaju širok niz postojećih vrsta usluga, pomoći i podrške, uključujući pristup pravnim uslugama, finansijsku pomoć, pomoći povezane sa smještajem, zdravstvene usluge, skloništa i ostale oblike pomoći ili potpore žrtvama nasilja u obitelji, kao i reagiranje policije i kroz kazneni sustav.
44. Zaštitne mjere mogu biti dostupne i raspoložive u državi uobičajenog boravišta djeteta ili ih u nekim slučajevima može biti potrebno uvesti prije povratka djeteta. U potonjem bi se slučaju specifične zaštitne mjere trebale uvesti samo ako je to nužno u svrhu ciljanog i izravnog otklanjanja ozbiljne opasnosti. Ne bi ih se trebalo sustavno nametati i trebale bi biti vremenski ograničene, odnosno završiti kada država uobičajenog boravišta djeteta bude u mogućnosti odrediti jesu li zaštitne mjere prikladne za dijete i, ako jesu, koje su to mjere⁵⁹. Postoje određeni slučajevi u kojima zaštitne mjere, iako su dostupne i raspoložive u državi uobičajenog boravišta, nisu dovoljne za učinkovito otklanjanje ozbiljne opasnosti. Primjer takve situacije može biti ako je napušteni roditelj opetovano prekršio naloge za zaštitu.
45. Sudovi obično procjenjuju dostupnost i učinkovitost zaštitnih mjera u isto vrijeme kada preispituju tvrdnje o ozbiljnoj opasnosti, no mogu to učiniti i tek nakon što stranka koja se protivi povratku utvrdi postojanje ozbiljne opasnosti i odredi njezinu prirodu. U idealnom slučaju, s obzirom na to da bi bilo kakvo kašnjenje moglo onemogućiti ciljeve Konvencije, potencijalne zaštitne mjere trebale bi se navesti rano u postupku kako bi svaka stranka imala odgovarajuću priliku pravovremeno iznijeti relevantne dokaze povezane s potrebom i izvršivosti za takve mjere. U nekim jurisdikcijama, u interesu žurnosti, ako je sud u određenom predmetu zadovoljan s tim što su odgovarajuće i učinkovite mjere zaštite dostupne ili uvedene u državi uobičajenog boravišta djeteta kako bi se uklonila navedena ozbiljna opasnost, sud može naložiti povratak djeteta, a da ne mora pokrenuti znatniju procjenu navedenih činjenica.
46. U nekim državama sud koji saslušava zahtjev za povratak može imati internu nadležnost u skladu s nacionalnim pravom za određivanje mjera zaštite u okviru naloga za povratak. U drugim državama sud možda neće imati takvu nadležnost.

⁵⁹

Vidjeti, primjerice, predmet koji je uključivao zaštitne mjere, *Re E. (Children) (Abduction: Custody Appeal)* (vidjeti prethodnu bilješku 50). Vidjeti i predmet *J.D. protiv P.D.*, (2010) ONCJ 410, 9. rujna 2010., Sud pravde u Ontariju (Kanada) (referenca u INCADAT-u: HC/E/CA 1421), točka 47., u kojem je sud ustvrdio da može „naložiti preuzimanje obvezе kako bi se olakšao povratak i kako bi se djeca zaštitila u prijelaznom razdoblju prije nego što predmet preuzme sud u Škotskoj“. U predmetu *Mbuyi protiv Ngalula*, (2018) MBQB 176, 8. studenoga 2018., Sud Queen's Bench u Manitobi (Kanada) (referenca u INCADAT-u: HC/E/CA 1416), točka 62., sud je istaknuo da pri procjeni je li iznimka predviđena člankom 13. stavkom 1. točkom (b) opravdana činjeničnom situacijom „u svim postupcima na temelju Haške konvencije sud mora krenuti od temeljne postavke da će, osim u najiznimnijim slučajevima ili ako postoji dovoljno dokaza za suprotan zaključak, sud i tijela u državi uobičajenog boravišta djeteta moći poduzeti mjere za zaštitu djece [...]“.

Međutim, u ovim predmetima sud može razmatrati zaštitne mjere u obliku dobrovoljnog preuzimanja obveze na koje se суду obvezuje napušteni roditelj⁶⁰.

47. Neovisno o tome jesu li mjere zaštite u obliku sudskega naloga ili dobrovoljnog preuzimanja obveze, njihova će učinkovitost ovisiti o tome jesu li izvršive i u kojim su uvjetima izvršive u državi uobičajenog boravišta djeteta, što će ovisiti o nacionalnom pravu te države. Jedna je mogućnost davanje pravnog učinka zaštitnoj mjeri s pomoću zrcalnog naloga u državi uobičajenog boravišta ako je to moguće i dostupno. No sudovi u državi kojoj se podnosi zahtjev ne mogu donositi naloge koji bi nadilazili njihovu nadležnost ili koji nisu potrebni za ublažavanje utvrđene ozbiljne opasnosti. Treba imati na umu da se dobrovoljno preuzimanje obveze ne može lako izvršiti i zato možda neće biti učinkovito u svim predmetima. Stoga, ako se u državi uobičajenog boravišta djeteta dobrovoljno preuzimanje obveze ne može učiniti izvršivim, ono bi se trebalo oprezno upotrebljavati, osobito kada ozbiljna opasnost podrazumijeva nasilje u obitelji.
48. Kada su u pitanju zaštitne mjere, ako je Konvencija iz 1996. na snazi među predmetnim državama, njome se može olakšati što brži povratak djece. Konvencija iz 1996. sadržava posebnu osnovu nadležnosti kojom se суду u državi ugovornici u kojoj se nalazi dijete (naspram države u kojoj inače boravi) omogućuje poduzimanje potrebnih mjer za zaštitu djeteta u hitnim slučajevima⁶¹. Konvencija iz 1996. pridonosi učinkovitosti svih takvih mjer osiguravanjem da se one priznaju primjenom prava u svim drugim državama ugovornicama⁶² i da se mogu proglašiti izvršivima na zahtjev bilo koje zainteresirane strane u skladu s postupkom predviđenim pravom države u kojoj se traži izvršavanje⁶³. Sve mjere za zaštitu djece koje su poduzete na temelju te specifične osnove nadležnosti prestale bi vrijediti čim bi sudovi države uobičajenog boravišta (odnosno države uobičajenog boravišta djeteta) poduzeli mjere kakve zahtijeva situacija, čime se ističe važnost koordinacije među nadležnim tijelima⁶⁴.

⁶⁰ Vidjeti, primjerice, predmet *Sabogal protiv Velarde*, 106 F. Supp. 3d 689 (2015), 20. svibnja 2015., Okružni sud Sjedinjenih Država za Okrug Maryland (SAD) (referenca u INCADAT-u: HC/E/USf 1383), u kojem je sud bio spreman odrediti povratak djece podložno određenim uvjetima, odnosno da se dijete vrati nakon što se napušteni roditelj pobrine da se nalog o privremenoj skribi u njegovu korist ponisti kako bi se nalog o privremenoj skribi u korist roditelja otmičara mogao ponovno podignuti te nakon što se pobrine da se kaznene optužbe protiv roditelja otmičara odbace ili da se istraga zaključi. Ipak, treba imati na umu da uvjeti određeni u ovom predmetu možda neće biti mogući u nizu država ugovornica.

⁶¹ Članak 11. Konvencije iz 1996.

⁶² Članak 23. Konvencije iz 1996.

⁶³ Članak 26. Konvencije iz 1996.

⁶⁴ Vidjeti i članak 27. stavak 5. Uredbe (EU) 2019/1111 od 25. lipnja 2019. o nadležnosti, priznavanju i izvršenju odluka u bračnim sporovima i u stvarima povezanim s roditeljskom odgovornošću te o međunarodnoj otmici djece (preinaka), SL L 178/1 od 2. srpnja 2019., koja će se primjenjivati od 1. kolovoza 2022. U članku 27. stavku 5. Uredbe navodi se da sud, kada nalaže povratak djeteta, prema potrebi može poduzeti privremene mjere, uključujući zaštitne mjere, u skladu s člankom 15. te uredbe kako bi se dijete zaštitilo od ozbiljne opasnosti iz članka 13. stavka 1. točke (b) Konvencije iz 1980., pod uvjetom da se ispitivanjem i poduzimanjem takvih mjer postupak za povratak ne bi neopravdano odgodio.

c. Praktične mjere

49. U nekim jurisdikcijama sudovi koji nalažu što brži povratak djeteta mogu osigurati praktične mjere za olakšavanje izvršavanja povratka djeteta u državu uobičajenog boravišta. Primjer praktičnih mera može biti situacija u kojoj se u nalogu za povratak navodi tko će kupiti zrakoplovne karte za povratak djeteta. Takve se mjeru razlikuju od zaštitnih mera po tome što nisu namijenjene otklanjanju ozbiljne opasnosti od štete. Praktične mjeru ne bi trebale stvarati prepreke za povratak djeteta, preopteretiti nijednu stranku (naročito napuštenog roditelja) ni prelaziti ograničenu nadležnost suda.

d. Pravila o postupku i dokazivanju

50. Konvencijom iz 1980. predviđa se veoma malo pravila o postupku i dokazivanju. Ta se pitanja rješavaju prema *lex fori*, tj. prema pravu države kojoj se podnosi zahtjev u kojoj se nalazi sud. To uključuje pravila o **standardu** dokazivanja (ili količini dokaza)⁶⁵. Međutim, Konvencija se izričito bavi pitanjem **tereta** dokazivanja.

i. Teret dokazivanja

51. Teret utvrđivanja iznimke snosi osoba, ustanova ili drugo tijelo koje se protivi povratku djeteta⁶⁶, što je u većini slučajeva roditelj otmičar. Čak i ako sud po službenoj dužnosti prikuplja informacije ili dokaze (u skladu s nacionalnim postupcima) ili ako osoba ili tijelo koje je podnijelo zahtjev za povratak ne sudjeluju aktivno u postupku, sud se mora uvjeriti da je stranka koja se protivi povratku ispunila zahtjev tereta dokazivanja za utvrđivanje iznimke.

ii. Ograničavanje informacija i dokaza na pitanje povratka

52. Iako se pravila i prakse povezani s prihvatljivosti i prikupljanjem dokaza razlikuju među državama ugovornicama⁶⁷, oni bi se uvek trebali primjenjivati vodeći računa o zahtjevima za žurnim postupkom i o važnosti ograničavanja istrage suda samo na one stvari u sporu koje su izravno povezane s pitanjem povratka (a ne skrbi⁶⁸).

⁶⁵ Moguće su razlike u standardu dokazivanja koje primjenjuje određena država ugovornica. Primjerice, brojne države ugovornice mogu primjenjivati općeniti građanski standard dokazivanja „pretežitost dokazivanja“ ili „odvagivanje vjerojatnosti“. Međutim, nekoliko država zahtjeva da se iznimka dokaže višim standardom, na primjer „jasnim i uvjerljivim dokazom“.

⁶⁶ Članak 13. stavak 1. Vidjeti i Eksplanatorični izvještaj (*op. cit.* bilješka 10), točku 114., u kojem se, među ostalim, navodi da se „tim izborom Konvencijom namjeravalo staviti oštećenu osobu u barem jednako povoljan položaj kao i otmičara, koji je u teoriji odabrao ono što je za njega najprikladniji sud“.

⁶⁷ Države ugovornice navele su neke informacije o primjenjivim pravilima u postupcima za povratak u svojim profilima zemalja (*op. cit.* bilješka 39). Na primjer, u odjelu 10.3. navode se, među ostalim, informacije o tome je li moguće da se o zahtjevu za povratak odlučuje isključivo na temelju dokumentacije (tj. bez saslušanja pred sudom) i mogu li se usmeni dokazi (tj. dokazi izneseni uživo) prihvati u postupku za povratak.

⁶⁸ Vidjeti prethodnu točku 16.

iii. *Prihvatljivost podataka o socijalnom okruženju djeteta*

53. Člankom 13. stavkom 3. olakšava se prihvaćanje dokaza ili podataka iz inozemstva tako što se predviđa da sud „[uzima] u obzir podatke koji se odnose na socijalno okruženje djeteta dobivene od središnjeg tijela ili nekog drugog nadležnog tijela države djetetova uobičajenog boravišta”, kao što su izvješća socijalnih službi, školska izvješća, zdravstvena izvješća, ako su dostupna i izravno relevantna za pitanje ozbiljne opasnosti i ako se mogu pribaviti u skladu s nacionalnim pravom države uobičajenog boravišta. Ovakvi dokazi ili podaci trebali bi se pribavljati samo ako je to nužno i vodeći računa o potrebi za žurnim postupkom.

iv. *Prihvatljivost zahtjeva za povratak i priloženih isprava*

54. Kako bi se olakšalo dopuštanje dokaza i podataka, člankom 23. predviđa se da se neće zahtijevati nikakva legalizacija ni slična formalnost. Uz to, člankom 30. predviđa se da svaki zahtjev za povratak podnesen središnjem tijelu ili izravno sudu, kao i isprave ili obavijesti koje su mu priložene ili koje pribavi središnje tijelo, „prihvaćaju se pred sudovima ili upravnim tijelima država ugovornica”. Međutim, člankom 30. ne propisuje se dokazna vrijednost koja se pridaje tim ispravama, što se prepusta nacionalnom pravu i odluci suda.

2. Primjeri tvrdnji koje se mogu iznijeti na temelju članka 13. stavka 1. točke (b)

55. Analiza na temelju članka 13. stavka 1. točke (b) uvelike ovisi o činjenicama. Iz tog je razloga svaka sudska odluka o primjenjivanju ili neprimjenjivanju iznimaka jedinstvena i temelji se na specifičnim okolnostima predmeta. Stoga je uvijek potrebna pažljiva iscrpna analiza navodne ozbiljne opasnosti, u skladu s pravnim okvirom Konvencije, što uključuje iznimku kako je objašnjena u ovom Vodiču. Međutim, sudovi⁶⁹ moraju imati na umu zahtjev u Konvenciji prema kojemu se o predmetima treba odlučivati žurno.
56. U ovom se odjeljku navodi nekoliko primjera načina na koji su neki sudovi pristupali tvrdnjama o ozbiljnoj opasnosti, upotrebljavajući razna činjenična stanja i netaksativan popis relevantnih aspekata ili čimbenika. On se ne bavi relativnom važnošću koju je potrebno pridati svakom aspektu ili čimbeniku jer će to ovisiti o specifičnim okolnostima predmeta. U ovom se odjeljku pružaju i neka sažeta upućivanja na međunarodnu sudsку praksu kako bi se prikazala posebna pitanja koja se razmatraju. Sudove i ostale zainteresirane osobe potiče se da u INCADAT-u i u nacionalnoj sudskej praksi potraže pojedinosti i najnovije informacije o pristupu raznim pitanjima na temelju članka 13. stavka 1. točke (b).

⁶⁹ Vidjeti prethodnu bilješku 12.

a. Nasilje u obitelji nad djetetom i/ili roditeljem otmičarom

57. Tvrđnje o ozbiljnoj opasnosti koje proizlaze iz nasilja u obitelji mogu poprimiti različite oblike. Roditelj otmičar može tvrditi da postoji ozbiljna opasnost od izravne štete zbog fizičkog, seksualnog ili drugih oblika zlostavljanja djeteta. Moguće je i tvrditi da ozbiljna opasnost proizlazi iz djetetove izloženosti nasilju u obitelji koje napušteni roditelj vrši nad roditeljem otmičarom⁷⁰. U nekim situacijama ozbiljna opasnost za dijete može se temeljiti i na potencijalnoj šteti koju bi napušteni roditelj mogao prouzročiti roditelju otmičaru nakon povratka⁷¹, među ostalim ako takva šteta može znatno narušiti sposobnost roditelja otmičara da se brine za dijete.
58. Specifičan fokus analize ozbiljne opasnosti u ovakvim je slučajevima utjecaj nasilja u obitelji na dijete po njegovu povratku u državu uobičajenog boravišta i pitanje doseže li takav utjecaj visok prag iznimke ozbiljne opasnosti u kontekstu razmatranja kao što su priroda, učestalost i intenzitet nasilja, ali i okolnosti u kojima će se ono pojaviti⁷².

⁷⁰ Vidjeti, primjerice, predmet *Miltiadous protiv Tetervak*, 686 F. Supp. 2d 544 (E.D. Pa. 2010), 19. veljače 2010., Okružni sud Sjedinjenih Država, Istočni odjel države Pennsylvania (SAD) (referenca u INCADAT-u: HC/E/US 1144), u kojem je sud zaključio da su zlostavljanje napuštenog roditelja nad majkom otmičarkom, uključujući prijetnje smrću i prekomjernu konzumaciju alkohola, ali i druge čimbenike, kao što je nemogućnost ciparskih vlasti da je zaštite te kronični posttraumatski stresni poremećaj njezine kćeri koji je proizašao iz toga bili dovoljni za utvrđivanje ozbiljne opasnosti.

⁷¹ Vidjeti, primjerice, predmet *Taylor protiv Taylor*, 502 Fed.Appx. 854, 2012 WL 6631395 (C.A.11 (Fla.)) (11th Cir. 2012), 20. prosinca 2012., Žalbeni sud Sjedinjenih Država za jedanaesti okrug (SAD) (referenca u INCADAT-u: HC/E/US 1184). Sud je prihvatio dokaze prema kojima je napušteni roditelj prijetio da će posredstvom trećih strana ozlijediti (a možda čak i ubiti) roditelja otmičara. Sud je istaknuo da je taj predmet bio jedinstven zašto što je opasnost za dijete proizlazila ne samo iz prijetnji napuštenog roditelja, već i iz prijetnji nepoznate treće strane te da su prijevarne aktivnosti napuštenog roditelja dovele do znatne i ozbiljne opasnosti za obitelj, koja će se vjerojatno nastaviti i u budućnosti, te do ozbiljne opasnosti za dijete ako se ono vratiti. Vidjeti i mišljenje suca žalbenog suda Walla u predmetu *Re W. (A Child)* [2004] EWCA Civ 1366 (Ujedinjena Kraljevina) (referenca u INCADAT-u: HC/E/UKE 771), točka 49. U predmetu *Gomez protiv Fuenmayor*, br. 15-12075, Žalbeni sud Sjedinjenih Država (11. okrug), 5. veljače 2016. (SAD) (referenca u INCADAT-u: HC/E/US 1407) sud je zaključio da, „[i]ako je istraga usredotočena na opasnost s kojom se suočava dijete, a ne roditelj, [...] prijetnje i nasilje usmjereni na roditelja koji su dovoljno ozbiljni i dalje mogu predstavljati ozbiljnu opasnost od štete za dijete“.

⁷² U sljedećim je predmetima sud utvrdio da nije bilo dokaza o ozbiljnoj opasnosti za dijete. Predmet *Tabacchi protiv Harrison*, 2000 WL 190576 (N.D.Ill.), 2. kolovoza 2000., Okružni sud Sjedinjenih Država za Sjeverni okrug države Illinois, Istočni odjel (SAD) (referenca u INCADAT-u: HC/E/USF 465), u kojem je zaključeno da povijest zlostavljanja koje je napušteni roditelj vršio nad roditeljem otmičarom nije predstavljala ozbiljnu opasnost za njihovo dijete jer je dijete bilo prisutno samo u dvjema prilikama u kojima je napušteni roditelj bio nasilan prema roditelju otmičaru te zato što su nakon odvođenja djeteta roditelji bez poteškoća dogovorili posjete i nije bilo dokaza da je napušteni roditelj zlostavlja ili uznemiravao roditelja otmičara. Vidjeti i predmet *Secretary for Justice protiv Parker*, 1999 (2) ZLR 400 (H), 30. studenoga 1999., Visoki sud (Zimbabve) (referenca u INCADAT-u: HC/E/ZW 340), točka 408., u kojem je sud istaknuo da je nasilno i zastrašujuće ponašanje napuštenog roditelja bilo usmjereni prema roditelju otmičaru, a ne djeci, i da je, prema tvrdnjama roditelja otmičara, stresna okolina kojoj su djeca bila izložena uzrokovana narušenim odnosom između roditelja. Sud je nadalje istaknuo da se roditelj otmičar nije usprotivio zahtjevu napuštenog roditelja za kontakte i da je čak poticao kontakte napuštenog roditelja s maloljetnom djecom.

Stoga dokaz o postojanju situacije nasilja u obitelji nije sam po sebi dovoljan da bi se utvrdilo postojanje ozbiljne opasnosti za dijete.⁷³

59. U predmetima u kojima je roditelj otmičar dokazao okolnosti koje uključuju nasilje u obitelji koje bi moglo predstavljati ozbiljnu opasnost za dijete sud bi trebao razmotriti dostupnost, primjerenoš i učinkovitost mjera kojima bi se dijete štitilo od ozbiljne opasnosti⁷⁴. Ako su, primjerice, u državi uobičajenog boravišta djeteta dostupni pravna zaštita, policija i socijalne službe za pomoć žrtvama nasilja u obitelji, sudovi su određivali povratak djeteta⁷⁵. Ipak, u nekim slučajevima sudovi mogu smatrati da takva pravna zaštita i službe nisu dovoljne kako bi se dijete zaštitilo od ozbiljne opasnosti⁷⁶, na primjer ako je napušteni roditelj opetovan o krišto naloge za zaštitu⁷⁷, čime se dijete može

⁷³ Vidjeti i predmet *Souratgar protiv Fair*, 720 F.3d 96 (2nd Cir. 2013), 13. lipnja 2013., Žalbeni sud Sjedinjenih Država za drugi okrug (SAD) (referenca u INCADAT-u: HC/E/US 1240), točke 12. i 16., u kojem je sud smatrao navode roditelja otmičara o bračnom zlostavljanju koje je vršio napušteni roditelj „relevantnim u skladu s člankom 13. stavkom 1. točkom (b) samo ako se time ozbiljno ugrožava dijete. Istraga na temelju članka 13. stavka 1. točke (b) nije usmjerena na to bi li povratak u matičnu državu ozbiljno ugrozio sigurnost [roditelja otmičara], već bi li se time dijete izložilo ozbiljno fizičkoj opasnosti ili ozbiljnoj opasnosti od psihičke traume.“ U tom je predmetu sud potvrđio zaključak okružnog suda prema kojemu, iako je bilo nasilja u obitelji, „[dijete] ni u kojem trenutku nije pretrpjelo štetu ili bilo ciljem nasilja“ i „u ovom predmetu dokazi [...] ne upućuju na to da se dijete suočava s ozbiljnom fizičkom opasnosti ili ozbiljnom opasnosti od psihičke traume pri povratku u matičnu državu“.

⁷⁴ Vidjeti, primjerice, predmet *F. protiv M. (Abduction: Grave Risk of Harm)* [2008] 2 FLR 1263, 6. veljače 2008., Obiteljski odjel Visokog suda Engleske i Walesa (Ujedinjena Kraljevina) (referenca u INCADAT-u: HC/E/UKE 1116), točke 13. i 14., u kojem je sud istaknuo da ako je „bio (ili jest) uvjeren da će sudovi države koja upućuje zahtjev djetetu pružiti odgovarajuću zaštitu i/ili da je napušteni roditelj preuzeo odgovarajuće zaštitne obvezne, roditelj otmičar obično se neće moći osloniti na iznimku iz članka 13. stavka 1. točke (b), posebice u predmetima u kojima se navelo nasilje u obitelji“. Sud je nadalje istaknuo da je u ovom predmetu napušteni roditelj izjavio da će „surađivati u svim [...] postupcima i izjaviti da se suzdržava od zlostavljanja i uzneniranja“. Vidjeti prethodni dio „Pitanja koja sud razmatra pri analizi iznimke iz članka 13. stavka 1. točke (b)“ na str. 33.

⁷⁵ Vidjeti, primjerice, predmet *X. (the mother) against Y. (the father)*, 22. veljače 2018., *Rechtbank's-Gravenhage* (Nizozemska) (referenca u INCADAT-u: HC/E/NL 1391), točka 6., u kojem je sud zaključio da tvrdnje roditelja otmičara o tome da je bio redovito izložen nasilju u obitelji u prisutnosti djeteta nisu bile dovoljne za utvrđivanje ozbiljne opasnosti s obzirom na to da se „u obzir moraju uzeti sve okolnosti, među ostalim to mogu li se poduzeti zaštitne mјere za dijete ili druge odgovarajuće mјere kako bi se osiguralo da posljedice nasilja u obitelji ne predstavljaju opasnost za maloljetnika (ili da više ne predstavljaju opasnost)“. Vidjeti i predmet *Mbuyi protiv Ngalula* (vidjeti prethodnu bilješku 59).

⁷⁶ Vidjeti, primjerice, predmet *State Central Authority, Secretary to the Department of Human Services protiv Mander*, 17. rujna 2003., Obiteljski sud Australije (Australija) (referenca u INCADAT-u: HC/E/AU 574), točke 109. i 111., u kojem je sud istaknuo da „[j]e očito da postojanje sudskih naloga i kaznenih sankcija nije smanjilo razinu nasilja“, zbog čega je sud „u ovom predmetu bio uvjeren u postojanje ozbiljne opasnosti od štete“. Stoga je povratak dijete odbijen; predmet *No de RG 06/00395*, 30. svibnja 2006., *Cour d'appel de Paris* (Francuska) (referenca u INCADAT-u: HC/E/FR 1010), u kojem je sud zaključio da unatoč tome što je roditelj otmičar podnio pritužbu prema kojoj je partner napuštenog roditelja koji je živio u istom kućanstvu silovao dijete u obiteljskom boravištu, nisu poduzete nikakve učinkovite preventivne mјere kada je dijete iznijelo ozbiljne optužbe i izrazilo veliku nevoljnost po pitanju ponovnog življenja s napuštenim roditeljem.

⁷⁷ Vidjeti, primjerice, predmet *Achakzad protiv Zemaryalai* [2011] W.D.F.L. 2, 20. srpnja 2010., Sud pravde u Ontario (Kanada) (referenca u INCADAT-u: HC/E/CA 1115), u kojem je sud prihvatio dokaze majke otmičarke da ju je napušteni roditelj napao ili da joj je prijetio napadom više puta, uključujući prijetnje da će je silovati, te da je nosio napunjeno vatreno oružje dok je držala dijete. Štoviše, sud je ustanovio da se, s obzirom na posebne okolnosti, očito zamjeranje napuštenog

dovesti u ozbiljnu opasnost od fizičke ozljede ili psihičke traume, ili s obzirom na razinu psihičke osjetljivosti djeteta⁷⁸.

b. Financijski i razvojni nedostaci za dijete pri povratku

60. Ako se iznose tvrdnje o ozbiljnoj opasnosti na temelju financijskih ili razvojnih nedostataka po povratku djeteta⁷⁹, analiza bi se trebala usredotočiti na to mogu li se u državi uobičajenog boravišta zadovoljiti osnovne potrebe djeteta. Sud se ne bi trebao upustiti u usporedbu životnih uvjeta koje pojedini roditelj (ili pojedina država) može pružiti. To može biti bitno u kasnijem predmetu o skrbi, ali nije relevantno za analizu na temelju članka 13. stavka 1. točke (b)⁸⁰.

roditelja zbog navoda roditelja otmičara iznijetih protiv njega u skladu s člankom 13. stavkom 1. točkom (b) nije moglo zanemariti. Iako je preuzimanje obveze moglo biti izvršivo s obzirom na to da je napušteni roditelj bio voljan prihvatići nalog o utočištu u Kaliforniji, sud je smatrao da je pravo pitanje hoće li kalifornijski sudovi moći odgovarajuće kontrolirati i nadzirati njegovo ponašanje u budućnosti s obzirom na to da je laganjem pri iznošenju dokaza i kršenjem sudskega naloga pokazao da ne poštije pravosudni sustav. Usto, pokazalo se da u trenucima ljunutje ne može vladati svojim ponašanjem. Stoga je sud odlučio da bi povratak u Kaliforniju predstavljaо ozbiljnu opasnost za roditelja otmičara i dijete, koja se ne bi mogla odgovarajuće kontrolirati preuzimanjem obveze.

⁷⁸ Vidjeti, primjerice, predmet *Ostevoll protiv Ostevoll*, 2000 WL 1611123 (S.D. Ohio 2000), 16. kolovoza 2000., Okružni sud Sjedinjenih Država u državi Ohio (SAD) (referenca u INCADAT-u: HC/E/US 1145), točka 15., u kojem su dva psihologa svjedočila u ime roditelja otmičara. Prvi je psiholog djeci dijagnosticirao posttraumatski stresni poremećaj, istaknuvši da su i sama „proživjela znatnu traumu, fizičko zlostavljanje, emocionalno zlostavljanje i verbalno zlostavljanje“ uz to što su svjedočila zlostavljanju roditelja otmičara. Konkretnije, prvi je psiholog „smatrao da bi se povratkom djece u Norvešku dovelo djecu u nepodnošljiv položaj“. Drugi je psiholog bio „dijagnostičkog dojma da je u pitanju barem ozbiljan stresni poremećaj kod svakog djeteta“, s obzirom na to da je svako dijete opisalo prekomjernu konzumaciju alkohola napuštenog roditelja i razne incidente zlostavljanja, usmjerenе prema njima i prema roditelju otmičaru. Taj je psiholog smatrao da napušteni roditelj pati od narcisoidnog poremećaja ličnosti koji „bi predstavljaо ozbiljan rizik od štete za djecu i doveo ih u nepodnošljiv položaj ako bi se vratile u Norvešku“ i da bi „djeca pretrpjela nepovratnu psihološku traumu čak i ako bi se samo odredio povratak u Norvešku, neovisno o tome bi li se odredilo da se moraju vratiti pod skrb [napuštenog roditelja]“.

⁷⁹ Vidjeti, primjerice, predmet *A.S. protiv P.S. (Child Abduction)* [1998] 2 IR 244, 26. ožujka 1998., Vrhovni sud (Irsko) (referenca u INCADAT-u: HC/E/IE 389); *K.M.A. v. Secretary for Justice* [2007] NZFLR 891, 5. lipnja 2007., Žalbeni sud Novog Zelanda (Novi Zeland) (referenca u INCADAT-u: HC/E/NZ 1118); *Police Commissioner of South Australia protiv H.*, 6. kolovoza 1993., Obiteljski sud Australije u Adelaideu (Australija) (referenca u INCADAT-u: HC/E/AU 260); *Re E. (Children) (Abduction: Custody Appeal)* (vidjeti prethodnu bilješku 50).

⁸⁰ Vidjeti predmet *No de pourvoi 08-18126*, 25. veljače 2009., *Cour de cassation* (Francuska) (referenca u INCADAT-u: HC/E/FR 1013), u kojem je sud odbio argumente roditelja otmičara prema kojima bi sud radi procjene ozbiljne opasnosti trebao usporediti životne uvjete djece u to vrijeme s njihovim životnim uvjetima u slučaju njihova povratka.

Prema tome, skromniji životni uvjeti⁸¹ i/ili ograničenja podrška u razvoju⁸² u državi uobičajenog boravišta nisu dovoljni da bi se utvrdila iznimka ozbiljne opasnosti. Ako roditelj otmičar tvrdi da se ne može s djetetom vratiti u državu uobičajenog boravišta zbog teške ili neodržive financijske situacije, na primjer zato što bi njegov životni standard bio niži, zato što se ne bi mogao zaposliti u toj državi ili ako se na drugi način nalazi u teškoj situaciji, to obično neće biti dovoljno za izdavanje odluke o nevraćanju djeteta⁸³. Ovisnost o državnoj pomoći ili drugoj institucionalnoj potpori sama po sebi ne može predstavljati ozbiljnu opasnost⁸⁴. Samo veoma iznimne okolnosti mogu dovesti do ozbiljne

⁸¹ Vidjeti, primjerice, predmet *G., P. C. c. H., S. M. s/ reintegro de hijos*, 22. kolovoza 2012., *Corte Suprema de Justicia de la Nación* (Argentina) (referenca u INCADAT-u: HC/E/AR 1315), u kojem je sud razmatrao argument povezan s financijskom situacijom napuštenog roditelja, ali je ustanovio da roditelj otmičar nije dokazao da je situacija takva da bi ukazala na mogućnost ekstremne situacije za djecu; predmet *Y.D. protiv J.B.*, [1996] R.D.F. 753, 17. svibnja 1996., Vrhovni sud Quebeca (Kanada) (referenca u INCADAT-u: HC/E/CA 369), u kojem je roditelj otmičar tvrdio da bi financijska nemogućnost napuštenog roditelja dovela do ozbiljne opasnosti za djecu, no sud je presudio da slabije financijsko stanje nije valjan razlog za odbijanje povratka djeteta; predmet *No de RG 11/02919*, 19. rujna 2011., *Cour d'appel de Lyon* (Francuska) (referenca u INCADAT-u: HC/E/FR 1168), u kojem je roditelj otmičar tvrdio da bi se djeca povratkom u Njemačku izložila ozbiljnoj opasnosti zbog lošeg standarda smještaja napuštenog roditelja, no sud je zaključio da roditelj otmičar nije dokazao da smještaj ne odgovara minimalnim standardima, ističući da država kojoj je podnesen zahtjev nije mogla uzeti u razmatranje navodnu činjenicu da su djeca u Francuskoj uživala bolji životni standard, „što nije bilo potrebno za procjenu merituma odluke donesene u inozemstvu“; predmet 17 UF 56/16, 4. svibnja 2016., *Oberlandesgericht Stuttgart Senat für Familiensachen* (Njemačka) (referenca u INCADAT-u: HC/E/DE 1406), u kojem je zaključeno da potencijalno slabija financijska situacija u državi uobičajenog boravišta po povratku nije predstavljala ozbiljnu opasnost od fizičke ozljede ili psihološke traume za dijete.

⁸² Vidjeti, primjerice, predmet *No de RG 11/01062*, 28. lipnja 2011., *Cour d'appel de Bordeaux* (Francuska) (referenca u INCADAT-u: HC/E/FR 1128), u kojem je roditelj otmičar tvrdio da se dijete žalilo na pothranjenost, nedostatak higijene i zanemarivanje u državi uobičajenog boravišta, no sud je ustanovio da to nije dovoljno da bi se utvrdila ozbiljna opasnost i stoga je na sudu države uobičajenog boravišta da odredi tko je najprikladnija osoba za svakodnevnu skrb o djetetu te da država uobičajenog boravišta ima odgovarajuće ustanove i infrastrukturu za praćenje djece koja žive na njezinu području.

⁸³ Vidjeti, primjerice, predmet *N. R. c. J. M. A. V. s/ reintegro de hijo*, 28. veljače 2013., *Corte Suprema* (Čile) (referenca u INCADAT-u: HC/E/CL 1318), u kojem je sud zaključio da sama činjenica da bi povratak bio težak za roditelja otmičara zbog problema s pronaalaženjem posla nije bila dovoljna da bi se razumno opravdalo odbijanje roditelja otmičara da se vrati te da se takva pitanja trebaju naknadno uzeti u obzir u postupku za skrb; predmet *No de RG 12-19382*, 20. ožujka 2013., *Cour de cassation* (Francuska) (referenca u INCADAT-u: HC/E/FR 1213), u kojem je majka otmičarka tvrdila da je nezaposlena te da ima minimalne prihode i subvencionirano stanovanje u Francuskoj, koje nije mogla dobiti u Engleskoj. Međutim, sud je naglasio da su engleske vlasti poduzele odgovarajuće mјere za osiguranje zaštite djece po njihovu povratku i da se majka otmičarka nalazi u drugačijoj situaciji u pogledu upotrebe minimalnih prihoda s obzirom na to da je njezin boravak u Engleskoj tada propisan engleskom odlukom pa nije bilo ozbiljne opasnosti; predmet 5A_285/2007/frs, 16. kolovoza 2007., *Tribunal fédéral, II è cour de droit civil* (Švicarska) (referenca u INCADAT-u: HC/E/CH 955), u kojem je sud zaključio da s obzirom na nedostatak objektivnih razloga kojima bi se opravdalo odbijanje povratka majke otmičarke, nije se činilo praktično teškim ili financijski nepodnošljivim da se vrati živjeti u Izrael, barem za vrijeme sudskog postupka u toj državi.

⁸⁴ Vidjeti, primjerice, predmet *Re A. (Minors) (Abduction: Custody Rights)* [1992] Fam 106, 12. veljače 1992., Žalbeni sud Engleske i Walesa (Ujedinjena Kraljevina) (referenca u INCADAT-u: HC/E/UKE 48), u kojem je sud zaključio da ovisnost o australskoj državnoj pomoći po povratku sama po sebi nije dovoljna za utvrđivanje nepodnošljivog položaja.

opasnosti za dijete⁸⁵. Ako se utvrde okolnosti koje bi predstavljale ozbiljnu opasnost, sudovi mogu razmotriti može li se zaštitnim mjerama zaštiti dijete od takve opasnosti, kao što je pružanje određene hitne financijske pomoći u kratkoročnom razdoblju dok nadležan sud u državi uobičajenog boravišta ne bude mogao donijeti potrebne odluke.

c. Opasnosti povezane s okolnostima u državi uobičajenog boravišta

61. Analiza ozbiljne opasnosti povezane s okolnostima u državi uobičajenog boravišta mora se usredotočiti na ozbiljnost političke, gospodarske ili sigurnosne situacije i njihov utjecaj na pojedino dijete⁸⁶ te na to je li razina takvog utjecaja dovoljna za upotrebu iznimke ozbiljne opasnosti, umjesto da se usredotočuje na političku, gospodarsku ili sigurnosnu situaciju u državi općenito. Stoga tvrdnje o ozbiljnoj sigurnosnoj, političkoj ili gospodarskoj situaciji u državi uobičajenog boravišta općenito nisu dovoljne za primjenu iznimke ozbiljne opasnosti⁸⁷. Isto tako, (izolirani) nasilni incidenti u uzburkanim političkim okruženjima obično neće predstavljati ozbiljnu opasnost⁸⁸.

⁸⁵ Vidjeti, primjerice, razmatranja suda u predmetu *No de RG 08/04984*, 18. veljače 2009., *Cour d'appel de Nîmes* (Francuska) (referenca u INCADAT-u: HC/E/FR 1135).

⁸⁶ Vidjeti predmet *Escaf protiv Rodriguez*, 200 F. Supp. 2d 603 (E.D. Va. 2002), 6. svibnja 2002., Okružni sud Sjedinjenih Država za Istočni okrug države Virginia, Odjel u Alexandriji (SAD) (referenca u INCADAT-u: HC/E/USf 798), u kojem je sud ustanovio da, iako postoje dokazi da se poslovni ljudi iz Amerike suočavaju s većom opasnosti od otmice i nasilja u Kolumbiji te da je roditelj otmičar i sam primio prijetnje, nema jasnih i uvjерljivih dokaza o ozbiljnoj opasnosti u gradu u kojem živi napušteni roditelj za trinaestogodišnje dijete s dvostrukim američkim i kolumbijskim državljanstvom i koje ondje živi s roditeljem i obitelji iz Kolumbije.

⁸⁷ Vidjeti, primjerice, predmet *No de RG 11/02685*, 28. lipnja 2011., *Cour d'appel de Rennes* (Francuska) (referenca u INCADAT-u: HC/E/FR 1129), u kojem se roditelj otmičar poziva na onečišćenje u Méxicu, nesigurnost zbog kriminala u metropolitanskom području México i opasnost od potresa, ali nije uspio pokazati na koji su način te opasnosti izravno i osobno utjecale na djecu; predmet *No de pourvoi 14-17.493*, 19. studenoga 2014., *Cour de cassation* (Francuska) (referenca u INCADAT-u: HC/E/FR 1309), u kojem je roditelj otmičar tvrdio da bi u slučaju povratka u Južnu Afriku dijete bilo izloženo riziku od ozbiljne fizičke opasnosti zbog općenitih životnih uvjeta u koje bi se dijete vratio živjeti u rezervatu Makalali, no sud je odbio te argumente.

⁸⁸ Vidjeti, primjerice, predmete koji uključuju povratak u Izrael u kojima su se navodne potencijalne opasnosti svojstvene svakodnevnom životu obično smatrali preopćenitima da bi se utvrdio slučaj na temelju članka 13. stavka 1. točke (b): *A. v. A.*, 5. listopada 2001., Prvostupanjski sud u Buenos Airesu (Argentina) (referenca u INCADAT-u: HC/E/AR 487); *No 03/3585/A*, 17. travnja 2003., *Tribunal de première instance de Bruxelles* (Belgija) (referenca u INCADAT-u: HC/E/BE 547); *B-2939-01*, 11. siječnja 2002., *Vestre Landsret* (Danska) (referenca u INCADAT-u: HC/E/DK 519); *Freier protiv Freier*, 969 F. Supp. 436 (E.D. Mich. 1996), 4. listopada 1996., Okružni sud Sjedinjenih Država za Istočni okrug države Michigan, Južni odjel (SAD) (referenca u INCADAT-u: HC/E/USf 133). Vidjeti i: *Procedure for International Return of Children*, predmet br. 2926/2008, 16. veljače 2009., *Tercera Sala Familiar del Honorable Tribunal Superior de Justicia del Distrito Federal* (Meksiko) (referenca u INCADAT-u: HC/E/MX 1038), u kojem se demonstracije koje su ometale svakodnevni život u Venezueli i opća nesigurnost koja je iz toga proizlazila nisu smatrali ozbilnjom opasnosti.

Čak i ako su iznesene činjenice koje bi po svojoj prirodi mogle predstavljati ozbiljnu opasnost, sud svejedno mora utvrditi bi li se zaštitnim mjerama moglo otkloniti opasnost i, ako je to moguće, sud je u tom slučaju dužan odrediti povratak djeteta⁸⁹.

d. Opasnosti povezane s djetetovim zdravljem

62. U predmetima koji uključuju tvrdnje povezane sa zdravljem djeteta, analiza ozbiljne opasnosti obično bi se trebala usmjeriti na dostupnost liječenja u državi uobičajenog boravišta djeteta⁹⁰, a ne na usporedbu relativne kvalitete skrbi u svakoj od država⁹¹. Ozbiljna opasnost obično će se utvrditi samo u situacijama u kojima je liječenje hitno ili bi moglo biti hitno, a nije dostupno ili mu se ne može pristupiti u državi uobičajenog boravišta ili ako djetetovo zdravlje uopće ne dopušta putovanje u tu državu⁹². Sama činjenica da država uobičajenog boravišta možda ima drugačije standarde zdravstvene skrbi ili

⁸⁹ Vidjeti, primjerice, predmet *A. protiv A.* (vidjeti prethodnu bilješku 88), u kojem je sud odgodio izvršenje odluke o povratku za dva mjeseca, dok se situacija u državi uobičajenog boravišta ne stabilizira. Vidjeti i predmet *Re D. (Article 13b: Non-return)* [2006] EWCA Civ 146, 25. siječnja 2006., Žalbeni sud Engleske i Walesa (Ujedinjena Kraljevina) (referenca u INCADAT-u: HC/E/UKE 818), u kojem su oba roditelja bili žrtve planiranih i ciljanih napada vatrenim oružjem i drugih napada u Venezueli. Sud se u točki 28. složio s istražnim sucem da „djeca nisu bila žrtve nijednog napada i da je manje vjerojatno da će biti ciljane žrtve nego što je to vjerojatno za roditelje, ali da [bi bila] u opasnosti od fizičke ozljede ako bi bila prisutna s jednim od roditelja u vrijeme takvih napada“. Sud je isto tako istaknuo da istražni sudac smatra da „24-satni nadzor naoružanih zaštitara [...] sam po sebi ne bi pružio potpunu zaštitu, ali bi donekle umanjio opasnost“.

⁹⁰ Vidjeti, primjerice, predmet *No de pourvoi 17-11031*, 4. svibnja 2017., Cour de cassation (Francuska) (referenca u INCADAT-u: HC/E/FR 1346), u kojem je sud utvrdio da je kvaliteta sustava zdravstvene skrbi u Izraelu zadovoljavajuća i da je antivirusna terapija za HIV koju dijete prima u Izraelu ista kao i ona koja mu je propisana u Francuskoj. Stoga je odgovarajuće liječenje bilo dostupno i nije bilo razloga za odbijanje povratka.

⁹¹ Vidjeti, primjerice, predmet *No de rôle: 07/78/C*, 25. siječnja 2007., Tribunal de première instance de Bruxelles (Belgija) (referenca u INCADAT-u: HC/E/BE 857), u kojem se roditelj otmičar pozivao na ozbiljnu opasnost za dijete jer je napušteni roditelj odbijao uvažiti hitnu preporuku školskog psihologa da se djetetu omogući logopedска terapija, no sud je zaključio da te činjenice nisu dovoljne da bi se utvrdila ozbiljna opasnost; predmet V.L. B-1572-09, 23. rujna 2009., Vestre Landsret (Danska) (referenca u INCADAT-u: HC/E/DK 1101), u kojem je djetetu bila potrebna posebna pažnja u školi, a roditelj otmičar tvrdio je da bi povratak napuštenom roditelju, koji je patio od multiple skleroze i depresije, bio ozbiljna opasnost. Međutim, sud je istaknuo da postoji dobar odnos između djeteta i napuštenog roditelja i da se napušteni roditelj nastoji brinuti o djetetu na najbolji mogući način te je zaključio da te tvrdnje nisu dovoljne za utvrđivanje ozbiljne opasnosti; predmet *DP protiv Commonwealth Central Authority*, [2001] HC 39, (2001) 180 ALR 402 (Australija) (referenca u INCADAT-u: HC/E/AU 346), točka 144., u kojem je sud, u vezi s liječenjem autističnog djeteta za koje se tražio povratak u Grčku, istaknuo da „u Grčkoj postoje ustanove za liječenje autizma u djece“, ali se nije upustio u usporedbu relativne kvalitete skrbi u Australiji i Grčkoj. Vidjeti i predmet *Solis protiv Tibbo Lenoski*, 2015 BCCA 508 (CanLII) (Kanada) (referenca u INCADAT-u: HC/E/CA 1403).

⁹² Vidjeti predmet *State Central Authority protiv Maynard*, 9. ožujka 2003., Obiteljski sud Australije (Australija) (referenca u INCADAT-u: HC/E/AU 541), točke 27., 28. i 30., u kojem je sud, budući da su brojni medicinski dokazi upućivali na to da djetetovo teško zdravstveno stanje (epileptični napadaji) znači da bi „putovanje moglo dovesti do znatne i teške štete za [dijete] ili do njegove smrti“, odbio argumente roditelja otmičara povezane s kvalitetom zdravstvenog sustava u Engleskoj, ali je zaključio da bi povratak djeteta u Englesku izložio dijete ozbiljnoj opasnosti od fizičke ozljede.

različito klimatsko okruženje obično neće biti dovoljna za utvrđivanje iznimke iz članka 13. stavka 1. točke (b). Primjerice, to što se klimatski uvjeti u državi koja upućuje zahtjev razlikuju od onih u državi kojoj se podnosi zahtjev neće samo po sebi biti dovoljno za utvrđivanje iznimke ozbiljne opasnosti povezane s djetetovim zdravljem. Kada se tvrdnje povezane s djetetovim zdravljem utvrde, sud može, na primjer, razmotriti zaštitne mjere kojima bi se dijete zaštitilo od ozbiljne opasnosti pri povratku, kao što su: pružanje financijske potpore, zdravstveno osiguranje i/ili priprema za zdravstvenu podršku djetetu nakon povratka. Međutim, tim se mjerama ne bi smjelo nepotrebno opteretiti napuštenog roditelja te bi one trebale biti vremenski ograničene i omogućivati samo da roditelj otmičar pristupi sudovima u državi uobičajenog boravišta koji su u najboljem položaju za rješavanje takvih pitanja.

e. Odvajanje djeteta od roditelja otmičara u slučaju da se roditelj otmičar ne bi mogao ili ne bi želio vratiti u državu uobičajenog boravišta djeteta

63. Tvrđnje o ozbiljnoj opasnosti od psihičke traume ili dovođenja u nepodnošljiv položaj koja proizlazi iz odvajanja djeteta od roditelja otmičara u slučaju da se taj roditelj ne može ili ne želi vratiti često se iznose u postupku za povratak u širokom nizu okolnosti. Međutim, sudske odluke iz brojnih država ugovornica pokazuju da su sudovi tek rijetko potvrdili iznimku iz članka 13. stavka 1. točke (b) u predmetima u kojima se roditelj otmičar ne može ili ne želi vratiti s djetetom u državu uobičajenog boravišta djeteta⁹³.
64. U ovim je situacijama analiza ozbiljne opasnosti prvenstveno usmjerena na učinak mogućeg odvajanja na dijete u slučaju određivanja povratka ili gubitka skrbi i na to prelazi li taj učinak visoki prag iznimke ozbiljne opasnosti, uzimajući u obzir dostupnost zaštitnih mjer za otklanjanje ozbiljne opasnosti⁹⁴. Okolnosti ili razlozi za nemogućnost roditelja otmičara da se vrati u državu uobičajenog boravišta djeteta razlikuju se od procjene učinka mogućeg odvajanja na dijete, iako mogu biti dio te procjene.
65. Ako bi odvajanje od roditelja otmičara prelazilo visok prag ozbiljne opasnosti, okolnosti ili razlozi povezani s nemogućnošću roditelja otmičara da se vrati u državu uobičajenog boravišta mogli bi biti naročito relevantni pri utvrđivanju zaštitnih mjer koje su dostupne za uklanjanje prepreke za povratak roditelja otmičara i otklanjanje ozbiljne opasnosti⁹⁵. U nastavku se navode primjeri

⁹³ Vidjeti točke od 67 do 72 u nastavku.

⁹⁴ Vidjeti, primjerice, predmet *No de RG 11/01437*, 1. prosinca 2011., *Cour d'appel d'Agen* (Francuska) (referenca u INCADAT-u: HC/E/FR 1172), u kojem je sud zaključio da odvajanje djeteta od roditelja otmičara nije ozbiljna opasnost, iako je roditelj otmičar oduvijek bio onaj koji se brinuo o djetetu, zato što je dijete u dobrom odnosu s napuštenim roditeljem i ima brižnu obitelj u državi uobičajenog boravišta; predmet 7 UF 660/17, 5. srpnja 2017., *Oberlandesgericht Nürnberg Senat für Familiensachen* (Njemačka) (referenca u INCADAT-u: HC/E/DE 1409), u kojem se sud usredotočio na to bi li ozbiljna opasnost od psihičke traume za dijete bila tolika da bi mogla znatno premašiti emocionalno opterećenje koje bi dijete u normalnim okolnostima proživljavalo zbog povratka te je zaključio da u tom predmetu nije bilo dokaza da bi do toga došlo.

⁹⁵ U nekim jurisdikcijama sudovi mogu razmatrati moguće mjeru za uklanjanje prepreka za povratak roditelja otmičara prije procjene činjeničnih navoda o ozbiljnoj opasnosti. Ako se takve mjeru mogu

(točke od 67 do 72) čestih prepreka na koje se pozivaju roditelji otmičari i vrste mjera koje bi sudovi mogli razmotriti u različitim scenarijima. U drugom slučaju, ako se prepreke za povratak roditelja otmičara ne mogu ukloniti, ostala razmatranja u procjeni mogućih zaštitnih mjera mogu uključivati mogućnost da se napušteni roditelj ili neka druga osoba brine za dijete nakon djetetova povratka u državu uobičajenog boravišta dok sud u toj državi ne bude mogao donijeti odluku o skrbi.

66. Ako je radi otklanjanja ozbiljne opasnosti važno da se postupak za skrb u tijeku u državi uobičajenog boravišta žurno uvrsti⁹⁶, sud koji određuje povratak mogao bi, kao mjeru zaštite za dijete, zahtijevati da se postupak za skrb održi što prije u državi uobičajenog boravišta djeteta nakon povratka. Ako je to moguće u skladu s relevantnim zakonima i postupcima, stranke bi se moglo informirati o ubrzanim postupcima koji bi mogli postojati u državi uobičajenog boravišta djeteta. Uz to, ovisno o okolnostima i ako je to moguće u objema predmetnim državama, sud koji određuje povratak djeteta mogao bi isto tako pomoći u omogućivanju brzog uvrštavanja postupka neposrednom pravosudnom komunikacijom⁹⁷.

i. Kazneni progon roditelja otmičara u državi uobičajenog boravišta djeteta zbog protupravnog odvođenja ili zadržavanja

67. Roditelj otmičar može se odbiti vratiti zbog rizika da bi mogao kazneno odgovarati za protupravno odvođenje ili zadržavanje djeteta, a ako bi njegova zatvorska kazna mogla dovesti do odvajanja od djeteta, to bi moglo prouzročiti ozbiljnu opasnost za dijete. Sud može razmotriti traženje informacija o statusu uhidbenog naloga ili kaznenog postupka u tijeku, kao i o mogućnosti povlačenja naloga ili optužbi. Primjerice, napušteni roditelj ili relevantna tijela u državi uobičajenog boravišta djeteta mogu jamčiti da neće pokrenuti kazneni ni ikakav drugi postupak ili, ako je moguće, barem da neće uhitići roditelja otmičara⁹⁸. Odbacivanje ili povlačenje podignutih optužbi ili,

vesti, sud bi mogao razriješiti zahtjev za povratak, a da ne mora procjenjivati tvrdnje roditelja otmičara o ozbiljnoj opasnosti za dijete koja proizlazi iz odvajanja.

⁹⁶ Vidjeti prethodni dio „Uvrštenje“ u Pojmovniku.

⁹⁷ Vidjeti, primjerice, predmet *Re G. (Abduction: Withdrawal of Proceedings, Acquiescence, Habitual Residence)* [2007] EWHC 2807 (Fam), 30. studenoga 2007., Visoki sud (Obiteljski odjel) Engleske i Walesa (Ujedinjena Kraljevina) (referenca u INCADAT-u: HC/E/UKE 966), točka 78., u kojem je sud izdao nalog za povratak na osnovu toga što će stranke odmah poduzeti korake za upućivanje predmeta суду u Kanadi (državi uobičajenog boravišta) radi odluke na temelju cjelokupne socijalne istrage po pitanju budućih mjera za djecu. Stoga se sudac obratio sugu Suda Queen's Bench u Alberti, koji je naveden kao kontakt za Provinciju Alberta za pitanja povezana s Konvencijom iz 1980., koji ga je uvjerio da će se na zahtjev bilo koje od stranaka poduzeti mjeru za brzo saslušanje u toj provinciji.

⁹⁸ Vidjeti, primjerice, predmet *Motion for Leave to Appeal (Family Matters)* 5690/10, 10. kolovoza 2010., Vrhovni sud (Izrael) (referenca u INCADAT-u: HC/E/1290), točke 3. i 5., u kojem je sud, nakon što je uvažio navode majke otmičarke da postoji znatan rizik da će biti uhićena zbog protupravnog odvođenja djeteta, naveo da je uhidbeni nalog povučen te da je odvjetnik napuštenog roditelja poslao dopis lokalnom tužitelju u Sjedinjenim Američkim Državama u kojem se navodi da napušteni roditelj nije zainteresiran za pokretanje upravnog ili kaznenog postupka protiv majke otmičarke niti ima namjeru to učiniti te se zahtijeva da se njegovu stajalištu o tom

ako je primjenjivo, uhidbenog naloga može se osigurati uz pomoć kaznenih ili pravosudnih tijela, prema potrebi uključujući neposrednu pravosudnu komunikaciju, ako je to dopušteno u državi kojoj se podnosi zahtjev i u državi uobičajenog boravišta⁹⁹. I središnja tijela mogu ponuditi pomoć ili staviti na raspolaganje informacije u ovom pogledu u skladu s nacionalnim pravom. Ako se optužbe ili, ako je primjenjivo, uhidbeni nalog povuku, više ne postoji navedena prepreka za roditeljev povratak. S druge strane, ako se optužbe ili nalog ne mogu povući, sud će možda trebati procijeniti ozbiljnu opasnost za koju se navodi da proizlazi iz mogućeg odvajanja od roditelja otmičara, kako je opisano u odjelicima od 63 do 66, uključujući moguće zaštitne mjere kojima se rješava pitanje o skrbi o djetetu za vrijeme odvojenosti. U takvim se slučajevima može razlikovati roditelj otmičar koji će se naći u zatvoru tijekom kaznenog postupka odmah po povratku u državu uobičajenog boravišta djeteta i roditelj otmičar koji se suočava s mogućom zatvorskom kaznom u dogledno vrijeme nakon kaznenog postupka u toj državi. Činjenica da se optužbe ili nalog ne mogu povući obično nije dovoljna za pozivanje na iznimku ozbiljne opasnosti¹⁰⁰.

ii. Imigracijski problemi s kojima se suočava roditelj otmičar

68. Tvrđnje o preprekama za povratak roditelja otmičara koje uključuju imigracijske probleme – primjerice, ako roditelj otmičar tvrdi da ne može ući u državu uobičajenog boravišta zbog isteka relevantne vize ili nedostatka prava boravka – obično se mogu razriješiti rano u postupku za povratak tako da se pribave odgovarajuće imigracijske dozvole, bilo da to roditelj otmičar učini sam, bilo suradnjom među središnjim tijelima i/ili ostalim nadležnim tijelima, koja bi se trebala što prije uključiti u relevantne predmete, ako je to moguće i primjereni. Čak i ako to nije moguće, sudovi obično nisu skloni

pitanju prida odgovarajuća težina. Sud je istaknuo da, iako tužitelj nije bio obvezan tim dopisom, „iskustvo ukazuje na to da, osim u iznimnim slučajevima, [...] vjerojatnost da će [roditelj otmičar] biti uhićen nije [bila] visoka”; predmet *Sabogal protiv Velarde* (vidjeti prethodnu bilješku 60), u kojem je sud odredio povratak uz uvjet da se napušteni roditelj, među ostalim, pobrine za to da se kaznene optužbe ili istraga protiv roditelja otmičara odbace ili zaključe zato što se djeca nakon povratka zbog okolnosti nisu mogla vratiti napuštenom roditelju.

⁹⁹ Vidjeti, primjerice, predmet *Re M. and J. (Abduction) (International Judicial Collaboration)* [1999] 3 FCR 721, 16. kolovoza 1999., Visoki sud Engleske i Walesa (Ujedinjena Kraljevina) (referenca u INCADAT-u: HC/E/UKe 266), u kojem je osiguran dobrovoljan povratak međunarodnom suradnjom između Visokog suda Engleske i Walesa, engleskog središnjeg tijela, Višeg suda u Kaliforniji, Okružnog tužitelja u Kaliforniji i Nadzornog suca Odjela za obiteljsko pravo pri Višem sudu u Los Angelesu. U ovom je predmetu roditelj otmičar prekršio uvjetnu kaznu kada je odveo djecu te se suočavao s duljom zatvorskom kaznom ako bi se odlučio vratiti. U izvansudskom postupku svaka osoba ili ustanova s interesom u ovom predmetu naizmjence je radila na odbacivanju kaznenog postupka protiv roditelja otmičara kako bi se ubrzao konkretan postupak za skrb te kako bi se dao prioritet nužnim socijalnim istragama. Preuzimanje obveze dogovorenog na temelju pregovora među roditeljima kasnije je omogućilo roditelju otmičaru da se s djecom dobrovoljno vrati u državu uobičajenog boravišta.

¹⁰⁰ Ponovno vidjeti predmet *Motion for Leave to Appeal (Family Matters)* (vidjeti prethodnu bilješku 98), u kojem je sud, nakon nastojanja napuštenog roditelja da povuče optužbe, istaknuo da iako ta nastojanja ne obvezuju tijela, postoji tek mala vjerojatnost da će roditelj otmičar biti uhićen. Sud je naglasio da roditelj otmičar ne bi smio imati pravo tvrditi da bi dijete trebalo ostati u državi u koju je odvedeno zbog problema povezanih s uhićenjem roditelja u državi iz koje je dijete oteto.

razmatrati tvrdnje o ozbiljnoj opasnosti za dijete koje proizlaze iz mogućeg odvajanja od roditelja koji se može vratiti u državu koja upućuje zahtjev barem na kratko vrijeme potrebno za prisustovanje postupku za skrb ili ako je ulazak roditelja otmičara u državu uobičajenog boravišta podložan određenim uvjetima¹⁰¹. Potrebno je naglasiti da se u pravilu roditelju ne bi smjelo – zbog njegova nedjelovanja ili kašnjenja u podnošenju zahtjeva za potrebna imigracijska odobrenja – dopustiti da dovede do situacije koja je potencijalno štetna za dijete, a zatim da se na nju oslanja radi utvrđivanja ozbiljne opasnosti.

iii. Nedostatak učinkovitog pristupa pravosuđu u državi uobičajenog boravišta

69. Roditelj otmičar može, primjerice, tvrditi da se ne želi vratiti u državu uobičajenog boravišta zato što ne može platiti troškove pravnog zastupanja, zato što su sudovi u toj državi pristrani ili zato što postoje prepreke u pristupu sudu radi postupka za skrb¹⁰². U slučaju zabrinutosti da roditelj otmičar neće imati učinkovit pristup pravosuđu, sud može razmotriti koordinaciju s relevantnim središnjim tijelima ili upotrebu neposredne pravosudne komunikacije kako bi se procijenile te tvrdnje i/ili poduzeti mjere, ako je to moguće, za olakšavanje pristupa sudskom postupku ubrzano nakon povratka. Sama činjenica da roditelj možda ne može platiti troškove pravnog zastupanja smatrala se nedovoljnom za utvrđivanje nedostatka učinkovitog pristupa pravosuđu¹⁰³. U svakom slučaju, budući da se Konvencija temelji na

¹⁰¹ Vidjeti, primjerice, predmet 20B90/10i, 8. srpnja 2010., *Oberster Gerichtshof* (Austrija) (referenca u INCADAT-u: HC/E/AT 1047); *H. v. H.* [1995] 12 FRNZ 498, 4. prosinca 1995., Visoki sud u Wellingtonu (Novi Zeland) (referenca u INCADAT-u: HC/E/NZ 30).

¹⁰² Vidjeti, primjerice, predmet *No de RG 11/02685*, 28. lipnja 2011., *Cour d'appel de Rennes* (Francuska) (vidjeti prethodnu bilješku 87), u kojem je sud odbio nepotkrijepljene tvrdnje majke otmičarke o tome da bi njezino pravo na pošteno suđenje bilo ugroženo u Meksiku; predmet *Secretary for Justice v. N., ex parte C.*, 4. ožujka 2001., Visoki sud u Wellingtonu (Novi Zeland) (referenca u INCADAT-u: HC/E/NZ 501), u kojem je sud odbacio argumente majke otmičarke o njezinu pravnoj situaciji u Čileu, navodeći da u toj državi postoji sustav specijaliziranih obiteljskih sudova kojima bi interesi djece bili prioritet pri odlučivanju o pitanjima skrbi; predmet *Pliego protiv. Hayes*, 843 F.3d 226 (6th Cir. 2016), 5. prosinca 2016., Zalbeni sud za šesti okrug (SAD) (referenca u INCADAT-u: HC/E/US 1386), točka 2., u kojem je sud prihvatio zaključak okružnog suda i odbacio argumente roditelja otmičara prema kojima „postoji ozbiljna opasnost od ‚nepodnošljivog položaja‘ zato što [je] diplomatski status [napuštenog roditelja] naruš[io] mogućnost sudova u Turskoj da pravilno presude o skrbi“. Sud je u točki 8. zaključio da „[t]ekst članka 13. stavka 1. točke (b) podržava tumačenje prema kojem ‚nepodnošljiv položaj‘ može obuhvaćati situacije u kojima jedan roditelj traži povratak djeteta u državu u kojoj sudovi ne mogu presuditi o skrbi“, no da roditelj otmičar nije uspio dokazati „nepodnošljiv položaj“ na temelju činjenica u tom predmetu (točka 11.).

¹⁰³ Vidjeti, primjerice, predmet *F. protiv M. (Abduction: Grave Risk of Harm)* (vidjeti prethodnu bilješku 74), točka 15., u kojem je majka otmičarka tvrdila da bi povratak doveo djecu u nepodnošljiv položaj zbog njezinu položaja naspram pravnog sustava u Francuskoj. Tvdila je da ne bi mogla dobiti zastupnika, da su sudovi i socijalni savjetnici u Francuskoj protiv nje, da ih nije uspjela uvjeriti da uvaže ni da razmotre njezine detaljne navode te da se nalazi u opasnosti od gubitka svojeg trećeg djeteta i njegova stavljanja pod državnu skrb, s obzirom na njihovo stajalište o njezinu izvanbračnom partneru. Sud je u točki 18. ustvrdio da je „gotovo nemoguće bez određenog i detaljnog slučaja tvrditi da je pravni postupak [u Francuskoj] takav da bi sam po sebi doveo do nepodnošljivog položaja; drugim riječima, potrebno je iznijeti stvarne okolnosti nepodnošljivog položaja“. Sud je u točki 19. ustvrdio da ga „[m]eđunarodna kurtoazija i poštovanje prema politici Konvencije obvezuju [...], ako ne postoje iznimno uvjerljivi i osnovani

međusobnom povjerenju među državama, procjenama u okviru postupka za povratak ne bi se trebala uspoređivati relativna kvaliteta pravosudnih sustava u objema državama (npr. po pitanju brzine odvijanja postupka).

iv. Zdravstveni ili obiteljski razlozi povezani s roditeljem otmičarom

70. Ako se utvrde zdravstveni razlozi povezani s roditeljem otmičarom, mogu se razmotriti obilježja i ozbiljnost bolesti (fizičke ili mentalne) i mogućnost odgovarajućeg liječenja u državi uobičajenog boravišta kako bi se procijenila osnovanost nemogućnosti roditelja otmičara da se vrati u tu državu¹⁰⁴. Ako je potrebno liječenje dostupno ili se može organizirati, time bi se mogle otkloniti navodne prepreke za povratak roditelja otmičara. Međutim, mogu postojati slučajevi u kojima dostupnost liječenja možda nije dovoljna za otklanjanje prepreka za povratak roditelja otmičara. Do toga može doći ako, primjerice, povratak u državu uobičajenog boravišta za roditelja otmičara predstavlja iznimski rizik od pogoršanja mentalnoga zdravlja¹⁰⁵. U takvim bi slučajevima sud trebao procijeniti navodnu ozbiljnu opasnost za dijete, kako je prethodno navedeno u točkama od 63 do 66. U okviru te procjene sud bi razmotrio sve zaštitne mjere kojima bi se dijete zaštitilo od ozbiljne opasnosti nakon povratka u državu uobičajenog boravišta.

dokazi o suprotnome, da zaključi da su francuski sudovi jednako sposobni poštano istražiti i presuditi o suprotstavljenim tvrdnjama stranaka”.

¹⁰⁴ Vidjeti, primjerice, predmet *LPQ protiv LYW* [2014] HKCU 2976, 15. prosinca 2014., Visoki sud Posebnog upravnog područja Hong Kong (Kina) (referenca u INCADAT-u: HC/E/CNh 1302) u kojem je roditelj otmičar tvrdio da se on sam ne bi mogao vratiti u Japan jer bi ga to „mentalno slomilo”, ali i da bi povratak djeteta bez njega, njegova glavnog skrbnika, doveo dijete u nepodnošljiv položaj, među ostalim zbog velike zaposlenosti, manjka pažnje prema djeci i neugodnog temperamenta napuštenog roditelja. Sud je odbacio neutemeljene navode roditelja otmičara, navodeći u točki 48. da se članak 13. stavak 1. točka (b) odnosi ponajprije na dijete, a ne na utjecaj povratka na roditelja otmičara; predmet *Re E. (Children) (Abduction: Custody Appeal)* (vidjeti prethodnu bilješku 50), u kojem je sud utvrdio da ako bi se mentalno zdravljje roditelja otmičara pogoršalo, došlo bi do ozbiljne opasnosti od psihičke traume za dijete, no da postoje primjerene zaštitne mjere za rješavanje takvih problema, uključujući preuzimanje obvezne napuštenog roditelja da stavi obiteljski dom na raspolaganje isključivo za roditelja otmičara i djecu te da pruži financijsku potporu.

¹⁰⁵ Vidjeti, primjerice, predmet *Director-General, Department of Families v. R.S.P.* [2003] FamCA 623, 26. kolovoza 2003., Puni sastav obiteljskog suda Australije (Australija) (referenca u INCADAT-u: HC/E/AU 544), u kojem je sud, na temelju neopovrgnutog vještačenja psihijatra, zaključio da bi djetetov povratak doveo do ozbiljne opasnosti od samoubojstva roditelja otmičara te da bi učinak samoubojstva tog roditelja imao iznimno težak učinak na dijete. Vidjeti i: *Re S. (A Child) (Abduction: Rights of Custody)* [2012] UKSC 10, (2012) 2 A.C. 257, 14. ožujka 2012., Vrhovni sud Ujedinjene Kraljevine (Engleska i Wales) (Ujedinjena Kraljevina) (referenca u INCADAT-u: HC/E/UKe 1147), u kojem je sud prihvatio medicinske dokaze u suđenju prema kojima bi zdravlje majke otmičarke, koja je patila od oblika posttraumatskog stresnog poremećaja poznatog kao sindrom zlostavljanja žene, bilo znatno narušeno ako bi se od nje tražilo da se vrati u Australiju. S obzirom na osjetljivo mentalno zdravlje majke otmičarke, ponuđenim zaštitnim mjerama ne bi se spriječila ozbiljna opasnost od toga da bi dijete, ako bi se vratio u Australiju, bilo dovedeno u nepodnošljiv položaj.

71. Roditelj otmičar mogao bi tvrditi da se ne može vratiti u državu uobičajenog boravišta zbog nove obitelji koja je osnovana u državi kojoj se podnosi zahtjev¹⁰⁶. Ako je roditelj otmičar majka, njezina tvrđnja može uključivati činjenicu da je trudna ili da ima novo dijete koje doji. Ako majka otmičarka tvrdi da joj okolnosti ne dopuštaju poduzimanje mjera za povratak, sud će trebati procijeniti njezine tvrđnje o ozbiljnoj opasnosti za dijete, kako je opisano u točkama od 63 do 66. U takvim slučajevima činjenica da se majka suočava s neugodnom dilemom ne može se smatrati dovoljnom za zaključak da bi povratak starijeg djeteta izložio to dijete ozbiljnoj opasnosti¹⁰⁷.

v. Nedvosmisleno odbijanje povratka

72. U nekim situacijama roditelj otmičar nedvosmisleno izjavljuje da se neće vratiti u državu uobičajenog boravišta i da je, u slučaju povratka, odvajanje djeteta od roditelja otmičara neizbjegno. Iako bi se u takvim slučajevima povratkom roditelja otmičara s djetetom uglavnom zaštito dijete od ozbiljne opasnosti, sva nastojanja da se uvedu mjere zaštite ili koraci za olakšavanje povratka roditelja mogla bi biti neuspješna jer sud općenito ne može prisiliti roditelja da se vrati. Treba naglasiti da se u pravilu roditelju ne bi smjelo – protupravnim odvođenjem ili zadržavanjem djeteta – dopustiti da dovede do situacije koja je potencijalno štetna za dijete i da se zatim osloni na nju kako bi se utvrdilo postojanje ozbiljne opasnosti za dijete¹⁰⁸.

f. Odvajanje od braće ili sestara djeteta

73. Sud pred kojim se vodi postupak za povratak može se susresti s tvrđnjom o ozbiljnoj opasnosti koja proizlazi iz mogućeg odvajanja braće ili sestara kada se, primjerice, jedno od djece protivi povratku na temelju članka 13.

¹⁰⁶ Vidjeti, primjerice, predmet *Re C. (Abduction: Grave Risk of Psychological Harm)* [1999] 1 FLR 1145, 2. prosinca 1999., Žalbeni sud Engleske i Walesa (Ujedinjena Kraljevina) (referenca u INCADAT-u: HC/E/UKE 269), u kojem je sud odlučio da je istražni sudac pogriješio u tome što je pridao preveliku važnost činjenici da se novi partner roditelja otmičara ne bi mogao vratiti u državu uobičajenog boravišta zbog razloga povezanih s imigracijom i da su roditelj otmičar i njegov partner, koji su bili svjesni potencijalnih problema, doveli do nepovoljnih uvjeta na koje su se zatim htjeli osloniti.

¹⁰⁷ Vidjeti, primjerice, predmet *Director-General Department of Families, Youth and Community Care and Hobbs*, 24. rujna 1999., Obiteljski sud Australije u Brisbanu (Australija) (referenca u INCADAT-u: HC/E/AU 294), u kojem je iznesen argument da bi djetetu prijetila ozbiljna opasnost zato što se majka otmičarka nije željela i nije mogla vratiti u Južnu Afriku. Razlog tomu bilo je to što je nakon dolaska u Australiju rodila drugo dijete, koje je bilo tek dojenče. Štoviše, njezin novi partner odbijao je dopustiti da njegovo novorođeno dijete ide u Južnu Afriku. Sud je presudio da je majka otmičarka sama dovela do takve situacije i da neugodna dilema majke ne vodi do zaključka da bi povratak starijeg djeteta izložio to dijete ozbiljnoj opasnosti.

¹⁰⁸ Vidjeti, primjerice, predmet *Director General, Department of Community Services Central Authority protiv J.C. i J.C. i T.C.*, 11. srpnja 1996., Puni sastav obiteljskog suda Australije u Sydneyju (Australija) (referenca u INCADAT-u: HC/E/AU 68). Vidjeti i predmet *G., P. C. c. H., S. M. s/ reintegro de hijos* (vidjeti prethodnu bilješku 81), u kojem je sud utvrdio da bi dopuštanjem automatskog poništenja mehanizma za povratak samo na temelju odbijanja roditelja otmičara da se vrati sustav koji je uspostavila međunarodna zajednica podlijegao jednostranoj volji tuženika.

stavka 2., a sud razmatra odbijanje povratka tog djeteta na toj osnovi¹⁰⁹. U drugom scenariju sud može utvrditi da je dijete protupravno odveo ili zadržao roditelj otmičar zajedno s braćom ili sestrama (ili polubraćom ili polusestrama) za koje nije podnesen zahtjev za povratak u skladu s haškim konvencijama ili na koje se Konvencija ne primjenjuje (primjerice, ako je dijete navršilo 16 godina ili ako napušteni roditelj nema pravo na skrb kako je definirano u Konvenciji za to dijete).

74. U nekim slučajevima odvajanje od braće ili sestara može biti teško i uznemirujuće za svako dijete. Ipak, analiza na temelju članka 13. stavka 1. točke (b) usredotočena je na pitanje bi li odvajanje utjecalo na dijete na takav način i u toj mjeri da predstavlja ozbiljnu opasnost pri povratku¹¹⁰. Takva se analiza mora izvršiti za svako dijete pojedinačno, a da se ne pretvori u analizu „najboljeg interesa“¹¹¹. Prema tome, odvajanje braće ili sestara kao posljedica nevraćanja jednog djeteta (neovisno o pravnoj osnovi za nevraćanje) obično ne dovodi do utvrđivanja ozbiljne opasnosti za drugo dijete¹¹².
75. Kako je navedeno u točki 72, roditelju se u pravilu ne bi smjelo dopustiti da protupravnim odvođenjem ili zadržavanjem dovede do situacije koja je potencijalno štetna za dijete, a zatim se oslanja na tu situaciju za utvrđivanje ozbiljne opasnosti. To se odnosi ne samo na tvrdnju o ozbiljnoj opasnosti koja proizlazi iz odvajanja djeteta od roditelja, već i na tvrdnje o odvajanju braće ili sestara. U svakom pojedinom slučaju, sudovi bi stoga trebali razmotriti proizlaze li tvrdnje o mogućem odvajanju braće ili sestara povratkom samo jednog djeteta iz radnji ili ponašanja roditelja otmičara, primjerice ako roditelj otmičar sam odluči da neće vratiti dijete čija situacija nije obuhvaćena Konvencijom¹¹³, ne zato što taj povratak nije moguć ili bi bio štetan za to dijete, već kako bi tvrdio da postoji ozbiljna opasnost za drugo dijete čija se situacija razmatra pred sudom na temelju mogućeg odvajanja od braće ili sestara u slučaju da sud odredi povratak djeteta.

¹⁰⁹ Vidjeti, primjerice, predmet *In the Matter of L.L. (Children)*, 22. svibnja 2000., Obiteljski sud u New Yorku (SAD) (referenca u INCADAT-u: HC/E/USs 273).

¹¹⁰ Vidjeti predmet *O. protiv O.* 2002 SC 430, 3. svibnja 2002., Vanjski dom Žalbenog građanskog suda Škotske (Ujedinjena Kraljevina) (referenca u INCADAT-u: HC/E/UKs 507), u kojem je navedeno da bi se djeca pri povratku u Irsku suočavala s poteškoćama, posebice zbog odvojenosti od troje djece novog partnera roditelja otmičara, ali nije utvrđena nikakva specifična ili definitivna ozbiljna opasnost od ozljeda ili psihičke traume. Vidjeti i predmet *Re T. (Abduction: Child's Objections to Return)* [2000] 2 F.L.R. 192, 18. travnja 2000., Žalbeni sud Engleske i Walesa (Ujedinjena Kraljevina) (referenca u INCADAT-u: HC/E/UKe 270), u kojem je sud utvrdio da bi povratak samo mlađeg djeteta doveo to dijete u nepodnošljiv položaj. On i njegova sestra zajedno su proživjeli teška razdoblja i ovisio je o svojoj sestri, koja mu je ponekad bila kao „mala majka“. U tim je okolnostima sud zaključio da je utvrđena ozbiljna opasnost za mlađe dijete.

¹¹¹ Predmet *Chalkley protiv Chalkley* (1995) ORFL (4th) 422, 13. siječnja 1995., Žalbeni sud u Manitobi (Kanada) (referenca u INCADAT-u: HC/E/CA 14), u kojem je sud istaknuo da se članak 13. odnosi na „dijete“ koje je predmet zahtjeva za povratak te da se ne spominju „djeca“ ni „braća ili sestre“.

¹¹² Vidjeti, primjerice, predmet *LM protiv MM Nevo*, RFamA 2338/09, 3. lipnja 2009., Vrhovni sud (Izrael) (referenca u INCADAT-u: HC/E/IL 1037).

¹¹³ Vidjeti prethodnu točku 73.

U takvim bi slučajevima sud trebao biti posebno oprezan pri procjeni tvrdnje o ozbiljnoj opasnosti kako se roditelju ne bi dopustilo da se okoristi situacijom koja proizlazi iz njegovih radnji ili ponašanja¹¹⁴.

76. U slučaju koji ponajprije uključuje moguće odvajanje braće ili sestara sudovi bi trebali imati na umu da nalog za povratak ne mora dovesti do izostanka kontakta među djecom ili dovesti do trajnog odvajanja braće ili sestara¹¹⁵. Na temelju sporazuma ili naloga suda u državi uobičajenog boravišta ili suda pred kojim je pokrenut postupak za povratak moglo bi biti moguće održavati kontakt među braćom ili sestrama, uživo ili na drugi način. Sudovi bi trebali imati na umu da će sud države uobičajenog boravišta imati priliku razmotriti gdje bi braća ili sestre trebali boraviti te bi li trebali boraviti zajedno u okviru sveobuhvatne procjene najboljeg interesa u svim postupcima za skrb nakon povratka.

¹¹⁴ Vidjeti, primjerice, predmet *DZ protiv YVAMVD*, RFAmA 2270, 30. svibnja 2013., Vrhovni sud (Izrael) (referenca u INCADAT-u: HC/E/IL/1211).

¹¹⁵ Vidjeti, primjerice, predmet *K.M.A. protiv Secretary for Justice* (vidjeti prethodnu bilješku 79).

Uspješna praksa za sudove u slučajevima iz članka 13. stavka 1. točke (b)

77. Bilo koja uspješna praksa navedena u ovom odjeljku Vodiča trebala bi se razmatrati samo ako je prikladna i dopuštena na temelju relevantnih zakona i postupaka pojedine države ugovornice te ako sud smatra da je prikladna u određenom predmetu.

1. **Sveobuhvatno načelo: učinkovito vođenje predmeta**

78. Svrha je ovog odjeljka utvrditi uspješnu praksu kojom bi se sudovima omogućilo učinkovito, veoma usmjereno i brzo postupanje s tvrdnjama o ozbiljnoj opasnosti. Uspješna praksa predstavljena je kao dio učinkovitog vođenja predmeta kako bi se osiguralo da postupak bude usmjerjen na ograničeno područje/opseg postupka za povratak, uključujući iznimku ozbiljne opasnosti, te kako bi se ubrzalo rješavanje predmeta.
79. Učinkovito vođenje predmeta omogućuje суду да nadgleda i planira vođenje i napredak predmeta kako bi se osiguralo da predmeti bez odgode budu spremni za saslušanje te da u postupku ne dolazi do nepotrebног kašnjenja. To uključuje komunikaciju ili sastajanje suda sa strankama i/ili njihovim pravnim zastupnicima u ranim fazama postupka za povratak, a prema potrebi i tijekom postupka.
80. Vođenje predmeta trebalo bi započeti što ranije i trebalo bi biti kontinuirano barem do donošenja odluke o povratku ili, ovisno o ulozi sudova u fazi provedbe i ako je to primjereni na temelju nacionalnih zakona i postupaka, čak i dok se nalog ne izvrši ili ne provede na drugi način. Sudac je dužan što brže odlučiti o postupku pokrenutom u skladu s Konvencijom. To će uključivati što ranije donošenje odluke i poduzimanje svih koraka kako bi se osiguralo da se odluke donose u obliku u kojem će što prije stupiti na snagu.
81. Ako je to primjereni u skladu s relevantnim zakonima i postupcima, u okviru učinkovitog vođenja predmeta sud bi trebao učiniti sljedeće:
- pobrinuti se da se pitanja utvrde u ranoj fazi kako bi stranke mogle predočiti relevantne dokaze
 - razmotriti je li moguće dobiti informacije ili pomoć od središnjeg tijela države koja upućuje zahtjev i/ili države kojoj je upućen zahtjev ili kroz to tijelo u vezi s tvrdnjama obiju stranki i/ili dostupnosti zaštitnih mjera za oticanjanje ozbiljne opasnosti, kao i za olakšavanje organizacijskih mjera za povratak djeteta
 - razmotriti je li moguće dobiti informacije ili pomoć preko IHNJ-a ili neposrednom pravosudnom komunikacijom¹¹⁶ ako je dostupna, u vezi s tvrdnjama obiju stranki i/ili dostupnosti zaštitnih mjera za oticanjanje ozbiljne opasnosti kao i za olakšavanje organizacijskih mjera za povratak djeteta.

¹¹⁶ Vidjeti Nove smjernice o pravosudnoj komunikaciji (*op. cit.* bilješka 1).

2. Uspješne prakse vođenja predmeta

a. Rano utvrđivanje bitnih pitanja

82. Važno je precizno utvrditi bitna pitanja kako bi se ograničila priroda i količina dokaza i argumenata koje treba predstaviti. Ako je to primjerno u skladu s relevantnim zakonima i postupcima, u okviru ranog vođenja predmeta¹¹⁷ sudac bi trebao učiniti sljedeće:

- odrediti koja su bitna pitanja
- utvrditi predmet spora i pobrinuti se da stranke ograniče ono što će predstaviti na ono što je relevantno u skladu s ograničenim područjem primjene iznimke ako je ona navedena
- utvrditi koje informacije/dokaze stranke namjeravaju predstaviti
- utvrditi sve usuglašene i nesporne činjenice.

b. Sporazumno rješenje

83. Učinkovito vođenje predmeta podrazumijeva raspravljanje o rješenju spora i pružanje strankama prilike za rješavanje spora u drugim postupcima osim sudskog postupka¹¹⁸. Ovisno o relevantnim zakonima, postupcima i praksama svake države, posredovanje¹¹⁹ ili drugi oblici mehanizama za alternativno rješavanje sporova mogu biti dostupni kako bi se roditeljima pomoglo da se usuglase o praktičnim mjerama za povratak djeteta ili njegovo nevraćanje te, ako je to primjerno, temeljnim pitanjima, koja mogu uključivati praktične mjere za premještanje djeteta u državu kojoj se podnosi zahtjev i kontakte s napuštenim roditeljem. U okviru ranog vođenja predmeta postupka za povratak, ako su na raspolaganju posredovanje ili drugi oblici mehanizama za alternativno rješavanje sporova te ako je to prikladno u skladu s relevantnim zakonima i postupcima, sud bi trebao učiniti sljedeće:

¹¹⁷ U mnogim se jurisdikcijama organizira preliminarno saslušanje radi osvrta na ova pitanja.

¹¹⁸ Primjerice, u Nizozemskoj je posredovanje između roditelja otmičara i napuštenog roditelja ugrađeno u postupak za povratak na temelju Haške konvencije, vidjeti K.L. Wehrung i R.G. de Lange-Tegelaar u publikaciji *The Judges' Newsletter on International Child Protection* (Sudački biltan o međunarodnoj zaštiti djece), svezak XVI., proljeće 2010. (dostupno na internetskim stranicama HCCH-a <www.hcch.net> u rubrici „Publications“ („Publikacije“) pod „Judges' Newsletter“ („Sudački biltan“)), str. 45–48.

¹¹⁹ Za posredovanje u predmetima međunarodne otmice djece vidjeti: HCCH, *Guide to Good Practice under the 1980 Hague Child Abduction Convention – Mediation* (Vodič za uspješnu primjenu Haške konvencije o otmici djece iz 1980. – Posredovanje), Haag, 2012. (dalje u tekstu: „Vodič za uspješnu primjenu o posredovanju“) (dокумент je dostupan i na internetskim stranicama HCCH-a, vidjeti put naveden u bilješki 6).

- pažljivo procijeniti, kao što se općenito zahtjeva, je li prikladno upotrijebiti posredovanje ili druge oblike mehanizama za alternativno rješavanje sporova¹²⁰. Takva procjena može biti naročito važna ako se iznose tvrdnje o ozbiljnoj opasnosti zbog nasilja u obitelji kako bi se utvrdilo je li određeni predmet pogodan za posredovanje¹²¹
- potaknuti stranke da razmotre posredovanje ili druge oblike mehanizama za alternativno rješavanje sporova
- pobrinuti se da posredovanje ili bilo koji drugi oblik mehanizma za alternativno rješavanje sporova, ako se smatra primjerenim i ako je dostupna potrebna stručna pomoć, ne dovodi do nepotrebne odgode nastavka i pravovremenog zaključenja postupka za povratak uvođenjem strogih vremenskih okvira¹²². Primjerice, ako napušteni roditelj namjerava osobno prisustvovati sudskom saslušanju, njegova prisutnost u državi kojoj se podnosi zahtjev mogla bi se iskoristiti za posredovanje koje bi se odvijalo u vrlo kratkom vremenskom okviru prije sudskog saslušanja. Posrednici koji nude pomoć u takvim predmetima trebali bi biti dostupni u vrlo kratkom roku.

Nakon preliminarne sudske procjene kvalificirani bi posrednici trebali provesti podrobnu procjenu pogodnosti za posredovanje.

¹²⁰ Općenito je važno osigurati da sudjelovanje u posredovanju ne dovodi nijednu stranku ni u kakav nepovoljan položaj i trebalo bi za svaki predmet procijeniti je li pogodan za posredovanje; vidjeti *ibid.*, među ostalim, odjeljke 1.2. i 2.1. te poglavlje 10.

¹²¹ Neke države ne dopuštaju posredovanje ni u jednom predmetu u kojem su izneseni navodi o nasilju u obitelji (neovisno o tome jesu li navodi istiniti) ili dopuštaju posredovanje u ovakvim predmetima pod određenim uvjetima. U Španjolskoj, primjerice, prema zakonu *Ley Orgánica 1/2004* posredovanje se ne provodi u predmetima u kojima se tvrdi da postoji nasilje u obitelji. U Sjedinjenim Američkim Državama svaka savezna država ima različite propise o posredovanju, koji mogu uključivati propise o postupanju s predmetima koji uključuju tvrdnje povezane s nasiljem u obitelji. Neki programi posredovanja neće provoditi posredovanje u predmetima koji uključuju teško nasilje u obitelji. Vidjeti odjeljak 19.4. Profila zemalja za Španjolsku i Sjedinjene Američke Države (*op. cit.* bilješka 39). Vidjeti i Vodič za uspješnu primjenu o posredovanju (*op. cit.* bilješka 119), poglavlje 10., točka 266.

¹²² Vidjeti Vodič za uspješnu primjenu o posredovanju (*ibid.*), odjeljak 2.1. Vidjeti i *Conclusions and Recommendations of the Fourth Meeting of the Special Commission to review the operation of the Hague Convention of 25 October 1980 on the Civil Aspects of International Child Abduction* (22–28 March 2001) (Zaključci i preporuke četvrtog sastanka Posebnog povjerenstva za preispitivanje provođenja Haške konvencije od 25. listopada 1980. o građanskopravnim vidovima međunarodne otmice djece (od 22. do 28. ožujka 2001.)), ZiP br. 1.11, u kojem se navodi da „[m]njere upotrijebljene za pomoć u osiguranju dobrovoljnog povratka djeteta ili sporazumnog rješenja pitanja ne bi trebale dovesti ni do kakvog nepotrebognog kašnjenja u postupku za povratak”, što je potvrđeno u dokumentu *Conclusions and Recommendations of the Fifth Meeting of the Special Commission to review the operation of the Hague Convention of 25 October 1980 on the Civil Aspects of International Child Abduction and the practical implementation of the Hague Convention of 19 October 1996 on jurisdiction, applicable law, recognition, enforcement and co-operation in respect of parental responsibility and measures for the protection of children* (30 October – 9 November 2006) (Zaključci i preporuke s petog sastanka Posebnog povjerenstva za preispitivanje provođenja Haške konvencije od 25. listopada 1980. o građanskopravnim vidovima međunarodne otmice djece i praktične provedbe Haške konvencije od 19. listopada 1996. o nadležnosti, mjerodavnom pravu, priznanju, ovrsi i suradnji u odnosu na roditeljsku odgovornost i o mjerama za zaštitu djece (od 30. listopada do 9. studenoga 2006.)), ZiP br. 1.3.1. Svi Zaključci i preporuke Posebnog povjerenstva za preispitivanje provođenja Konvencije iz 1980. dostupni su na internetskim stranicama HCCH-a (vidjeti put naveden u bilješki 17).

c. Sudjelovanje stranaka u postupku

84. Jedno od ključnih obilježja učinkovitog vođenja predmeta jest osiguranje pravednosti kako bi sve stranke, bez obzira na pravno zastupanje, mogle u potpunosti sudjelovati i učinkovito iznijeti sve informacije/dokaze, a da time ne dolazi do nepotrebnog kašnjenja. Sud bi trebao, što ranije i ako je to primjereno u skladu s relevantnim zakonima i postupcima, učiniti sljedeće:
- utvrditi je li napušteni roditelj obaviješten o prirodi tvrdnji o ozbiljnoj opasnosti, bilo podneskom stranke koja se protivi povratku ili preko pravnog zastupnika ili, ako je to primjereno, preko središnjeg tijela, te utvrditi da ta stranka može sudjelovati u postupku onako kako je odlučio sud¹²³
 - utvrditi hoće li se napušteni roditelj osobno pojaviti i/ili će ga predstavljati pravni zastupnik, posebice ako je podnositelj zahtjeva središnje tijelo ili, ako je primjenjivo, javni tužitelj
 - ako već nije utvrđen zakonodavstvom, odrediti postupak na temelju kojeg će stranke prema potrebi pregledavati, razmjenjivati i upućivati dokumente.
85. Pravno zastupanje uvijek je korisno, posebice ako su u pitanju specijalizirani odvjetnici, no hoće li stranke u postupku za povratak biti pravno zastupane i je li dostupna pravna pomoć ili zastupanje *pro bono* ovisi o relevantnim nacionalnim zakonima i praksama¹²⁴.

d. Sudjelovanje djeteta u postupku

86. Nakon donošenja Konvencije došlo je do promjena u međunarodnim pravnim okvirima. Primjerice, na globalnoj je razini donošenje Konvencije UN-a o pravima djeteta utjecalo na pitanja kao što je sudjelovanje djece u postupku za povratak u skladu s Konvencijom iz 1980. u jurisdikcijama koje su ujedno stranke Konvencije UN-a o pravima djeteta, među ostalim u postupcima u kojima se navodi iznimka iz članka 13. stavka 1. točke (b)¹²⁵.

¹²³ Prisutnost obiju stranaka ima određene prednosti. Ako to nije moguće, neke jurisdikcije predviđaju druge načine komunikacije, kao što je videokonferencija, u skladu s relevantnim zakonima i postupcima predmetnih država.

¹²⁴ Vidjeti članak 26. kao i tablicu stanja za države koje su izjavile rezervu po pitanju tog članka u skladu s člankom 42., te stoga nisu obvezne pružati besplatnu pravnu pomoć, osim u mjeri u kojoj je to predviđeno relevantnim sustavom pravne pomoći. Konvencijom se u članku 7. stavku 2. točki (g) predviđa da središnja tijela, bilo izravno ili preko bilo kakvog posrednika, trebaju poduzeti sve odgovarajuće mjeru za „pružanje ili, ovisno o slučaju, olakšavanje dobivanja pravne pomoći i savjeta, uključujući i sudjelovanje branitelja i pravnih savjetnika“. Za više informacija vidjeti, primjerice, Vodič za uspješnu primjenu o praksi središnjih tijela (*op. cit.* bilješka 6), odjeljak 4.13. U svakom slučaju, sudovi se moraju pobrinuti da se svakoj stranki pruži poštena prilika za predstavljanje i osporavanje dokaza te da se njihovi podnesci razmotre pred sudom, neovisno o tome ima li stranka pravno zastupništvo. Informacije o pravnom zastupanju i pomoći povezane sa zahtjevima za povratak sadržane su u profilima zemalja (*op. cit.*, bilješka 39), odjeljak 8.

¹²⁵ Vidjeti, primjerice, članak 12. Konvencije UN-a o pravima djeteta. Na regionalnoj razini donošenjem Uredbe Bruxelles II.a u Europskoj uniji (EU) propisan je način na koji bi se postupak

87. Hoće li se dijete saslušati, na koji će se način saslušati i kako će se njegovo mišljenje pribaviti i iznijeti pred sudom razlikuje se ovisno o unutarnjim postupcima i praksi država ugovornica. U nekim državama dijete se saslušava izravno pred sudom, dok u drugim državama dijete razgovara sa stručnjakom koji zatim izvještava sud o djetetovu mišljenju. U takvim bi slučajevima osoba koja saslušava dijete ili razgovara s njim trebala imati odgovarajuće kvalifikacije za taj zadatak i trebala bi vladati posebnim znanjem o Konvenciji iz 1980., postupku za povratak i ograničenom području primjene iznimke iz članka 13. stavka 1. točke (b)¹²⁶.
88. Ako je to primjereno u skladu s relevantnim zakonima i postupcima, u okviru učinkovitog vođenja predmeta sud bi trebao učiniti sljedeće:
- razmotriti, ako je dostupno i primjereno, imenovanje posebnog zastupnika za dijete¹²⁷
 - savjetovati ili potaknuti stranke, posebnog zastupnika za dijete ili imenovanog stručnjaka da pravovremeno i na primjeren način informiraju dijete o postupku u tijeku i o mogućim posljedicama u skladu s djetetovom dobi i zrelosti
 - pri pribavljanju stajališta djeteta razmotriti alate kao što su obiteljska izvješća (prilagođena ograničenom području postupka za povratak) koja pripremaju odgovarajuće kvalificirani stručnjaci kako bi se sudu pomoglo odlučiti koliku važnost treba pridati mišljenju djeteta
 - nakon što se doneše odluka o pribavljanju djetetovih stajališta, pobrinuti se da postupak pribavljanja djetetovih stajališta ne dovede do nepotrebognog kašnjenja u razmatranju predmeta u postupku za povratak postavljanjem strogih vremenskih okvira.

e. Dokazi

89. U sveobuhvatne ciljeve učinkovitog vođenja predmeta ulazi i to da sud prihvati samo relevantne dokaze te da prikupljanje informacija i predstavljanje dokaza ne dovede ni do kakvog nepotrebognog kašnjenja.

za povratak trebalo provoditi u državama članicama EU-a u kojima se primjenjuje ta uredba (vidjeti Uredbu Vijeća (EZ) br. 2201/2003 od 27. studenoga 2003. o nadležnosti, priznavanju i izvršenju sudskih odluka u bračnim sporovima i u stvarima povezanim s roditeljskom odgovornošću te o stavljanju izvan snage Uredbe (EZ) br. 1347/2000. Vidjeti posebno članak 11. te Uredbe. Uredba Bruxelles II.a izravno je primjenjiva u svim državama članicama EU-a, osim Danske. Uredba je revidirana i zamijenjena Uredbom (EU) 2019/1111 od 25. lipnja 2019. (vidjeti prethodnu bilješku 64). Preinakom se još više ojačava pravo djece da im se pruži prilika da izraže svoje mišljenje).

¹²⁶ Vidjeti i Zaključke i preporuke šestog sastanka Posebnog povjerenstva o praktičnom provođenju Konvencije iz 1980. i Konvencije iz 1996. HCCH-a (vidjeti put naveden u bilješki 17).

¹²⁷ U Nizozemskoj je sada standardna praksa u skladu s člankom 250. knjige 1. Građanskog zakonika da se u svim predmetima na temelju Konvencije HCCH-a koji uključuju djecu stariju od tri godine dodijeli „privremeni zastupnik“. Taj privremeni zastupnik – obično (dječji) psiholog i/ili registrirani miritelj – zastupa dijete tijekom daljnog postupka (prvostupanjski i žalbeni) tako što izražava glas djeteta i procjenjuje njegov stupanj zrelosti te mjeru u kojoj se dijete osjeća slobodno samo izraziti. Ista se praksa provodi i u Njemačkoj, gdje se *Verfahrensbeistand* (privremeni zastupnik) redovito dodjeljuje u postupcima na temelju Konvencije iz 1980. u skladu s odjeljkom 158. Zakona o postupcima o obiteljskim predmetima i predmetima dobrovoljne nadležnosti.

Uspješna praksa navedena u ovom odjeljku namijenjena je kao pomoć sudovima u postizanju tih ciljeva.

f. Dokazivanje vještačenjem

90. Naročito kada je riječ o dokazivanju vještačenjem, ono bi se trebalo upotrebljavati u ograničenoj mjeri radi dosljednosti s prirodom i uskim područjem primjene iznimke ozbiljne opasnosti. Ako je to primjereno u skladu s relevantnim zakonima i postupcima te u određenom predmetu, u okviru uspješne prakse vođenja predmeta sudovi bi trebali učiniti sljedeće:

- razmotriti sastavljanje popisa prikladnih stručnjaka koji su upoznati s Konvencijom, postupkom za povratak i posebnom prirodnom iznimke ozbiljne opasnosti te koji bi trebali biti dostupni u kratkom roku
- ako obje stranke namjeravaju predstaviti dokaze vještačenjem, potaknuti upotrebu jednog odgovarajuće kvalificiranog stručnjaka koji je zajednički dogovoren ili kojeg je prema potrebi imenovao sud, umjesto da svaka stranka dovede svojeg stručnjaka
- zajedno sa strankama i što ranije procijeniti/razmotriti zahtjeva li određeno pitanje povezano s navodima o ozbiljnoj opasnosti stručno mišljenje / dokaze; ako se stručno mišljenje smatra potrebnim:
 - utvrditi specifična pitanja za koja se traži stručna pomoć, primjerice dopisom s uputom, sudskim nalogom ili informiranjem
 - podsjetiti stranke i stručnjaka na ograničeno područje postupka za povratak i usku usmјerenost iznimke ozbiljne opasnosti te na potrebu da se strogo ograniče pitanja o kojima bi možda željeli predstaviti stručno mišljenje / dokaze
 - odrediti rok do kojeg bi se trebalo sudu i/ili strankama dostaviti stručno mišljenje, prema potrebi usmeno ili pisanim putem, kako bi se osiguralo da ne dođe do nepotrebognog kašnjenja
 - ako sud ima ovlasti imenovati stručnjaka, odabrati odgovarajućeg stručnjaka i pobrinuti se da mu se dostave relevantne informacije i
 - odrediti datum za nastavak saslušanja predmeta i uvjeriti se da će stručnjak biti dostupan toga dana kako bi prema potrebi iznosio dokaze i informacije
- razmotriti mogućnost da stručnjak umjesto pisanim putem izvještava usmeno, bilo uživo bilo putem audioveze ili audiovizualne veze, kako bi se izbjeglo nepotrebno kašnjenje u postupku.

g. Pomoć središnjih tijela i neposredne pravosudne komunikacije

91. U skladu s relevantnim zakonima i postupcima te ako se to smatra primjerenim pri procjeni tvrdnji o ozbiljnoj opasnosti, sudovi mogu zatražiti dodatne informacije od središnjih tijela kako bi mogli bolje razumjeti pravni okvir ili sustav za zaštitu djece na snazi u državi uobičajenog boravišta ili kako

bi se razjasnili određeni činjenični navodi¹²⁸. Sudovi isto tako mogu biti u mogućnosti konkretno zatražiti od središnjih tijela dostupne podatke o socijalnom okruženju djeteta. Međutim, moraju izbjegavati traženje od središnjih tijela da se raspituju ili poduzimaju istrage koje nadilaze njihove funkcije i ovlasti (vidjeti odjeljak IV.).

92. Sudovi mogu pribaviti bitne informacije i pokretanjem neposredne pravosudne komunikacije s drugim sucima u svojoj jurisdikciji ili sa sucima u drugim državama ugovornicama. U potonjem slučaju sudovi se mogu obratiti IHNJ-u, mreži koja se sastoji od jednog ili više članova pravosuđa država ugovornica. IHNJ olakšava komunikaciju i suradnju među sucima na međunarodnoj razini kako bi pomogao u učinkovitom provođenju Konvencije. Suci mogu na internetskim stranicama HCCH-a provjeriti postoje li u njihovoj jurisdikciji sudac imenovan u IHNJ¹²⁹. Ako postoji, suci bi se trebali obratiti svojem članu IHNJ-a kako bi se pokrenula neposredna pravosudna komunikacija preko mreže i/ili kako bi primili podršku za to. Suce koji razmišljaju o pokretanju neposredne pravosudne komunikacije potiče se da pogledaju dokument Nove smjernice i opća načela o pravosudnoj komunikaciji, koji je objavio HCCH¹³⁰. Ako je to prikladno u skladu s relevantnim zakonima i postupcima, i središnja tijela mogu pomoći omogućiti neposrednu pravosudnu komunikaciju.

¹²⁸ Vidjeti, primjerice, predmet *Kovacs protiv Kovacs* (2002), 59 O.R. (3d) 671 (Sup. Ct.), 23. travnja 2002., Vrhovni sud pravde u Ontariju (Kanada) (referenca u INCADAT-u: HC/E/CA 760), u kojem je sud naredio pravnim savjetnicima stranaka da podnesu zajednički zahtjev kanadskom saveznom središnjem tijelu za Konvenciju iz 1980. da poduzme najučinkovitije moguće korake u državi uobičajenog boravišta kako bi se odredilo je li podnositelj zahtjeva pravomoćno osuđen kako se tvrdilo i je li odluka o toj presudi vjerodostojna. Vidjeti i: *M.G. protiv R.F.*, 2002 R.J.Q. 2132, 23. kolovoza 2002., Žalbeni sud Quebeca (Kanada) (referenca u INCADAT-u: HC/E/CA 762), u kojem je sud saslušao savjetnika koji je djelovao u ime središnjeg tijela države kojoj se podnosi zahtjev i koji je tvrdio da će se financijska potpora koju isplaćuje država kojoj se podnosi zahtjev i dalje biti dostupna roditelju otmičaru, čak i ako roditelj otmičar bude izvan jurisdikcije najviše šest mjeseci, čime su se pobili navodi roditelja otmičara o manjku financijskih i drugih resursa.

¹²⁹ Vidjeti popis članova IHNJ-a dostupan na internetskim stranicama HCCH-a (put je naveden u bilješki 34).

¹³⁰ Vidjeti Nove smjernice o pravosudnoj komunikaciji (*op. cit.* bilješka 1).

IV

**Uspješna praksa
za središnja tijela
u slučajevima iz
članka 13.
stavka 1. točke (b)**

93. Svi primjeri uspješne prakse podijeljeni u ovom odjeljku smiju se razmatrati samo ako je to dopušteno u skladu s relevantnim zakonima i postupcima pojedinačne države ugovornice. Štoviše, ne bi se trebalo pretpostaviti da se primjerima uspješne prakse iz ovog odjeljka nameću ikakve obveze središnjim tijelima država ugovornica povrh onih koje su propisane Konvencijom (članak 7.).

1. Općenite dužnosti središnjih tijela – suradnja i dostavljanje informacija

94. Jedna od važnih funkcija središnjeg tijela jest poduzimanje svih odgovarajućih mjera kako bi se olakšalo pokretanje sudskih ili upravnih postupaka u cilju sigurnog povratka djeteta (članak 7. stavak 2. točke (f) i (h)). Način na koji središnje tijelo ispunjava svoje dužnosti razlikuje se u svakoj državi ugovornici ovisno o ulozi koju tijelo ima unutar države te funkcijama i ovlastima predviđenima nacionalnim zakonodavstvom na temelju kojeg je osnovano. Bitna razlika je u tome što u nekim državama središnje tijelo ili javni tužitelj pokreće postupak za povratak ispunjavanjem zahtjeva pred sudom, dok u drugim državama napušteni roditelj podnosi zahtjev sudu.
95. U okviru svojih odgovornosti središnja su tijela isto tako dužna međusobno surađivati te promicati suradnju među internim tijelima kako bi se osigurao brz povratak djeteta (članak 7. stavak 1.). U predmetima u kojima se navodi iznimka iz članka 13. stavka 1. točke (b) takvom se suradnjom naročito može omogućiti središnjim tijelima da brzo reagiraju na zahtjeve suda za dostavljanje informacija o dostupnosti mjera za zaštitu djeteta od ozbiljne opasnosti, podložno relevantnim zakonima. Ako je to relevantno, primjereno i dopustivo u skladu sa zakonom, središnja tijela mogu i razmjenjivati podatke o socijalnom okruženju djeteta (članak 7. stavak 2. točka (d)).

2. Ograničena uloga središnjih tijela povezana s iznimkom ozbiljne opasnosti

96. Procjena činjeničnih i pravnih pitanja, uključujući sve tvrdnje na temelju članka 13. stavka 1. točke (b), u isključivoj je nadležnosti suda koji odlučuje o zahtjevu za povratak¹³¹. To je važno kako bi se utvrdilo što ne potпадa pod ulogu središnjeg tijela: nije na središnjem tijelu da procjenjuje tvrdnje na temelju članka 13. stavka 1. točke (b) niti da djeluje na temelju bilo kakve procjene tvrdnji¹³². Stoga središnje tijelo mora paziti da se postupci ne produljuju poduzimanjem nepotrebnih inicijativa, posebice u državama u kojima su samo središnje tijelo ili zastupnik dužni pokrenuti postupke pred sudom. Međutim, ako to potпадa pod funkcije i ovlasti središnjeg tijela te ako se time ne odgađa početak pravosudnog postupka, središnje tijelo trebalo bi u ranoj fazi poduzeti korake u postupku za povratak kako bi se pravovremeno prikupile informacije koje će vjerojatno biti potrebne ili zatražene kao pomoć sudu te kako bi se izbjeglo odgađanje postupka radi prikupljanja takvih informacija.

3. Uspješna praksa za središnje tijelo države koja upućuje zahtjev

97. Kada se to od njega traži i ako je primjereno u skladu s relevantnim zakonima i postupcima, središnje tijelo države koja upućuje zahtjev trebalo bi biti spremno:

- staviti na raspolaganje informacije o zakonima i postupcima u svojoj jurisdikciji
- dostaviti izvješće o socijalnom okruženju djeteta, pod uvjetom da je dijeljenje takvih podataka relevantno, primjereno i zakonski dopustivo
- ako se to od njega zatraži, dostaviti činjenične informacije u obliku odgovora o specifičnim okolnostima u državi koja upućuje zahtjev ako je to relevantno, primjereno i zakonski dopustivo

¹³¹ Vidjeti *Table of Conclusions and Recommendations of previous Meetings of the Special Commission (SC) on the 1980 Child Abduction Convention and the 1996 Child Protection Convention (1989 (1st SC), 1993 (2nd SC), 1997 (3rd SC), 2001 (4th SC), 2002 (follow-up SC), 2006 (5th SC), 2011-2012 (6th SC))* (Tablica zaključaka i preporuka s prethodnih sastanaka Posebnog povjerenstva (PP) o Konvenciji o otmici djece iz 1980. i Konvenciji o zaštiti djece iz 1996. (1989. (1. PP), 1993. (2. PP), 1997. (3. PP), 2001. (4. PP), 2002. (PP za praćenje), 2006. (5. PP), 2011. – 2012. (6. PP))), preliminarni dokument br. 6 iz srpnja 2017. za sedmi sastanak Posebnog povjerenstva o praktičnom provođenju Konvencije o otmici djece iz 1980. i Konvencije o zaštiti djece iz 1996. (listopad 2017.), točka br. 38., „Posebno povjerenstvo još jednom naglašava da: (a) u izvršavanju svojih funkcija u pogledu prihvaćanja zahtjeva, središnja tijela trebaju poštovati činjenicu da se procjena činjeničnih i pravnih pitanja (kao što su uobičajeno boravište, postojanje prava na skrb ili navodi o nasilju u obitelji) općenito prepusta судu ili drugom nadležnom tijelu koje odlučuje o zahtjevu za povratak; (b) [...]”, vidjeti PP iz 2011., ZiP br. 13 i PP iz 2006., ZiP br. 1.1.3 (dostupno na internetskim stranicama HCCH-a, put je naveden u bilješki 17).

¹³² Članak 27. Konvencije, kojim se središnjim tijelima omogućuje samo veoma ograničena diskrecija da ne prihvate zahtjev za povratak, ne bi stoga trebalo tumačiti u smislu da se središnjem tijelu dopušta odbijanje zahtjeva za povratak na temelju navoda o ozbiljnoj opasnosti.

- ako se to od njega zatraži, dostaviti informacije o dostupnosti upravnih mjera i olakšati pristup tim mjerama ako je to potrebno i primjерeno radi sigurnog povratka djeteta
- djelovati u najkraćem mogućem roku i poduzeti sve potrebne korake za poštovanje rokova koje utvrđi sud kako ne bi došlo ni do kakvog nepotrebnog kašnjenja ako se to od njega zatraži, dostaviti informacije tijelima u državi koja upućuje zahtjev kako bi se poboljšala, koliko je to moguće, učinkovitost zaštitnih mjera, primjerice obavijestiti relevantna socijalna tijela o skorom dolasku djeteta da bi se potrebnim radnjama otklonila ozbiljna opasnost.

4. Uspješna praksa za središnje tijelo države kojoj se podnosi zahtjev

98. Središnje tijelo države kojoj se podnosi zahtjev trebalo bi biti spremno, ako je to primjерено u skladu s relevantnim zakonima i postupcima, učiniti sljedeće:

- odmah obavijestiti središnje tijelo u državi koja upućuje zahtjev o svim informacijama koje zatraži sud i o vremenskom okviru koji je sud odredio za dostavljanje tih informacija
- redovito i prema potrebi obavješćivati središnje tijelo u državi koja upućuje zahtjev o bitnim pitanjima, uključujući napredak i ishode, kao i o svim zahtjevima koje je sud odredio u vezi s nalogom za povratak djeteta, zrcalnim nalozima ili drugim nalozima za zaštitu djeteta od ozbiljne opasnosti te za omogućivanje sigurnog povratka djeteta
- djelovati u najkraćem mogućem roku i poduzeti sve potrebne korake za poštovanje rokova koje utvrđi sud kako ne bi došlo ni do kakvog nepotrebnog kašnjenja.

V

Korisni izvori

99. Kako bi stekli ili proširili znanje i razumijevanje tumačenja i primjene članka 13. stavka 1. točke (b), sudovi, središnja tijela i ostali mogu pogledati sljedeće izvore.

1. Eksplanatorni izvještaj o Konvenciji iz 1980.

100. Eksplanatorni izvještaj o Konvenciji¹³³, koji među ostalim sadržava informacije o pripremnom radu na Konvenciji i okolnostima njezina sklapanja, može poslužiti kao dodatno sredstvo pri tumačenju Konvencije¹³⁴.

2. *Proceedings of the Fourteenth Session (Zbornik četrnaeste sjednice) (1980.)*

101. *Zbornik četrnaeste sjednice*¹³⁵, koji uključuje Eksplanatorni izvještaj, uključuje i sav pripremni rad koji je doveo do dovođenja teksta Konvencije, kao što su preliminarni dokumenti, radni dokumenti koje su pripremili delegacije koje su prisustvovali sjednici te zapisnik sa sjednice. Ti se dokumenti mogu upotrebljavati kao dodatno sredstvo pri tumačenju Konvencije¹³⁶.

3. Baza podataka o međunarodnoj otmici djece (INCADAT)

102. Baza podataka INCADAT¹³⁷ uspostavljena je kako bi se olakšalo međusobno razumijevanje i omogućilo dosljednije tumačenje Konvencije. Može joj se pristupiti besplatno na internetu, a dostupna je na engleskom, francuskom i španjolskom jeziku. INCADAT sadržava sažetke i pune tekstove značajnih odluka bitnih za međunarodnu otmicu djece diljem svijeta. Isto tako nudi i zbirku sažete pravne analize o pitanjima koja su često predmet sporova te sudsko tumačenje u postupku za povratak, uključujući članak 13. stavak 1. točku (b)¹³⁸.

¹³³ *Op. cit.* bilješka 10.

¹³⁴ Vidjeti članak 31. *Bečke konvencije od 23. svibnja 1969. o pravu međunarodnih ugovora*.

¹³⁵ *Op. cit.* bilješka 10.

¹³⁶ Vidjeti članak 32. *Bečke konvencije od 23. svibnja 1969. o pravu međunarodnih ugovora*.

¹³⁷ Dostupna na adresi < www.incadat.com >.

¹³⁸ Analiza članka 13. stavka 1. točke (b) može se naći na internetskim stranicama HCCH-a na adresi < www.hcch.net > u rubrici „Child Abduction“ („Otmica djece“) pod „The Convention“ („Konvencija“), zatim „Case Law Analysis“ („Analiza sudske prakse“), „Exceptions to Return“, („Iznimke od obveze povratka“) i na kraju „Grave Risk of Harm“ („Ozbiljna opasnost od štete“).

4. Vodiči za uspješnu primjenu koje je objavio HCCH

103. Uz ovaj Vodič HCCH je objavio i druge vodiče za uspješnu primjenu¹³⁹ koji se odnose na Konvenciju te koji mogu biti korisni sudovima, središnjim tijelima i drugima pri tumačenju i primjeni članka 13. stavka 1. točke (b):
- *Guide to Good Practice under the 1980 Hague Child Abduction Convention: Part I – Central Authority Practice* (Vodič za uspješnu primjenu Haške konvencije o otmici djece iz 1980.: dio I. – Praksa središnjih tijela)
 - *Guide to Good Practice under the 1980 Hague Child Abduction Convention: Part II – Implementing Measures* (Vodič za uspješnu primjenu Haške konvencije o otmici djece iz 1980.: dio II. – Provedbene mjere)
 - *Guide to Good Practice under the 1980 Hague Child Abduction Convention: Part III – Preventive Measures* (Vodič za uspješnu primjenu Haške konvencije o otmici djece iz 1980.: dio III. – Preventivne mjere)
 - *Guide to Good Practice under the 1980 Hague Child Abduction Convention: Part IV – Enforcement* (Vodič za uspješnu primjenu Haške konvencije o otmici djece iz 1980.: dio IV. – Provedba)
 - *Guide to Good Practice under the 1980 Hague Child Abduction Convention: Part V – Mediation* (Vodič za uspješnu primjenu Haške konvencije o otmici djece iz 1980.: dio V. – Posredovanje) i
 - *Transfrontier Contact Concerning Children – General Principles and Guide to Good Practice* (Prekogranični kontakti povezani s djecom – opća načela i vodič za uspješnu primjenu).

5. Međunarodna haška sudačka mreža (IHNJ)

104. Osnivanje IHNJ-a, mreže specijalizirane za obiteljska pitanja, prvi je put predloženo na Seminaru za suce o međunarodnoj zaštiti djece održanom u De Ruwenbergu 1998. Preporučeno je da relevantna tijela (npr. predsjednici sudova ili drugi službenici, ovisno o tome što je prikladno u različitim pravosudnim kulturama) u različitim jurisdikcijama imenuju jednog ili više članova pravosuđa koji bi djelovao kao kanal za komunikaciju i povezivanje s nacionalnim središnjim tijelima, ostalim sucima u vlastitoj jurisdikciji i sucima u drugim državama ugovornicama u pogledu, barem u početno vrijeme, pitanja bitnih za Konvenciju iz 1980. IHNJ olakšava komunikaciju i suradnju među sucima na međunarodnoj razini radi osiguranja učinkovitog provođenja Konvencije.

¹³⁹ Sve su ove publikacije dostupne na internetskim stranicama HCCH-a na adresi < www.hcch.net > u rubrici „Publications“ („Publikacije“) pod „Guides to Good Practice“ („Vodiči za uspješnu primjenu“).

Suci mogu slobodno pogledati popis članova IHNJ-a, koji je dostupan na internetskim stranicama HCCH-a¹⁴⁰.

6. *The Judges' Newsletter on International Child Protection (Sudački bilten o međunarodnoj zaštiti djece)*

105. *Sudački bilten* jamči širenje informacija povezanih s pravosudnom suradnjom u području međunarodne zaštite djece. HCCH ga je prvi put objavio 1999. Bilten se trenutačno objavljuje dvaput godišnje¹⁴¹.

7. Dokumenti koje pripremaju nacionalna tijela

106. Nacionalne sudske vlasti godinama su objavljivale sudske priručnike i slične dokumente kao pomoć sudovima u rješavanju ovakvih složenih predmeta, primjerice:

- elektronički sudske priručnik koji je objavio Nacionalni sudske institut Kanade¹⁴²
- australski priručnik *National Domestic and Family Violence Bench Book* (Nacionalni sudske priručnik za nasilje u obitelji)¹⁴³
- argentinski Protokol za provođenje konvencija o međunarodnoj otmici djece¹⁴⁴
- elektronički vodič koji je objavio Ured Glavnog državnog odvjetnika u Brazilu¹⁴⁵.

¹⁴⁰ Vidjeti popis članova IHNJ-a dostupan na internetskim stranicama HCCH-a (vidjeti put naveden u bilješki 34).

¹⁴¹ Svi su svesci *Sudačkog biltena* dostupni na engleskom i francuskom, a neki i na španjolskom jeziku, na internetskim stranicama HCCH-a (vidjeti put naveden u bilješki 118). Svezak V. *Sudačkog biltena* posebno je usmjerjen na članak 13. stavak 1. točku (b).

¹⁴² *The 1980 Hague Convention on the Civil Aspects of International Child Abduction, National Judicial Institute Electronic Bench Book* (Haška konvencija o građanskopravnim vidovima međunarodne otmice djece iz 1980., elektronički sudske priručnik Nacionalnog sudske instituta), Nacionalni sudske institut, ažurirano u svibnju 2018.

¹⁴³ Taj je sudske priručnik dostupan na sljedećoj poveznici:
< <https://aija.org.au/publications/national-domestic-and-family-violence-bench-book/> > (posljednji put pregledano 5. veljače 2020.).

¹⁴⁴ *Protocolo de actuación para el funcionamiento de los convenios de sustracción internacional de niños*, odobren 28. travnja 2017. Protokol je dostupan na internetskim stranicama Vrhovnog suda Argentine na sljedećoj adresi: < <http://www.cij.gov.ar/adj/pdfs/ADJ-0.305074001493756538.pdf> > (posljednji put pregledano 5. veljače 2020.).

¹⁴⁵ Taj je vodič dostupan na adresi < http://www.agu.gov.br/page/content/detail/id_conteudo/157035 > (posljednji put pregledano 5. veljače 2020.).

Popis navedene sudske prakse

Popis navedene sudske prakse

Sve odluke citirane u ovom Vodiču i navedene u nastavku dostupne su u bazi podataka INCADAT¹⁴⁶ uz puni tekst odluke na izvornom jeziku i njezin sažetak na engleskom, francuskom ili španjolskom, na kombinaciji dvaju od tih jezika ili na svim trima jezicima. Pojedinačni referentni broj u INCADAT-u, naveden u zagradama, omogućuje jednostavan pristup odluci unosom tog broja u odgovarajuće polje za pretraživanje.

Brojevi se odnose na brojeve stranica.

Argentina

<i>A. protiv A., 5. listopada 2001., Prvostupanjski sud u Buenos Airesu (Argentina) (referenca u INCADAT-u: HC/E/AR 487)</i> -----	42
<i>E.S. s/ Reintegro de hijo, 11. lipnja 2013., Corte Suprema de Justicia de la Nación (Argentina) (referenca u INCADAT-u: HC/E/AR 1305)</i> -----	31
<i>G., P. C. c. H., S. M. s/ reintegro de hijos, 22. kolovoza 2012., Corte Suprema de Justicia de la Nación (Argentina) (referenca u INCADAT-u: HC/E/AR 1315)</i> ----	41

Australija

<i>Director General, Department of Community Services Central Authority protiv J.C. i J.C. i T.C., 11. srpnja 1996., Puni sastav obiteljskog suda Australije u Sydneyju (Australija) (referenca u INCADAT-u: HC/E/AU 68)</i> -----	49
<i>Director-General Department of Families, Youth and Community Care and Hobbs, 24. rujna 1999., Obiteljski sud Australije u Brisbaneu (Australija) (referenca u INCADAT-u: HC/E/AU 294)</i> -----	49
<i>Director-General, Department of Families protiv R.S.P. [2003] FamCA 623, 26. kolovoza 2003., Puni sastav obiteljskog suda Australije (Australija) (referenca u INCADAT-u: HC/E/AU 544)</i> -----	48
<i>DP protiv Commonwealth Central Authority, [2001] HC 39, (2001) 180 ALR 402 (Australija) (referenca u INCADAT-u: HC/E/AU 346)</i> -----	43
<i>Gsponer protiv Johnson, 23. prosinca 1988., Puni sastav obiteljskog suda Australije u Melbourneu (Australija) (referenca u INCADAT-u: HC/E/AU 255)</i> -----	31
<i>H.Z. protiv State Central Authority, 6. srpnja 2006., Puni sastav obiteljskog suda Australije u Melbourneu (Australija) (referenca u INCADAT-u: HC/E/AU 876)</i> --	28
<i>Police Commissioner of South Australia protiv H., 6. kolovoza 1993., Obiteljski sud Australije u Adelaideu (Australija) (referenca u INCADAT-u: HC/E/AU 260)</i> ----	40
<i>State Central Authority protiv Maynard, 9. ožujka 2003., Obiteljski sud Australije (Australija) (referenca u INCADAT-u: HC/E/AU 541)</i> -----	43

¹⁴⁶ Vidjeti odjeljak V. ovog Vodiča.

State Central Authority, Secretary to the Department of Human Services protiv Mander, 17. rujna 2003., Obiteljski sud Australije (Australija) (referenca u INCADAT-u: HC/E/AU 574) ----- 39

Austrija

20b90/10i, 8. srpnja 2010., Oberster Gerichtshof (Austrija) (referenca u INCADAT-u: HC/E/AT 1047) ----- 47

Belgija

No 03/3585/A, 17. travnja 2003., Tribunal de première instance de Bruxelles (Belgija) (referenca u INCADAT-u: HC/E/BE 547) ----- 42

No de rôle: 07/78/C, 25. siječnja 2007., Tribunal de première instance de Bruxelles (Belgija) (referenca u INCADAT-u: HC/E/BE 857) ----- 43

Čile

N. R. c. J. M. A. V. s/ reintegro de hijo, 28. veljače 2013., Corte Suprema (Čile) (referenca u INCADAT-u: HC/E/CL 1318) ----- 41

Danska

B-2939-01, 11. siječnja 2002., Vestre Landsret (Danska) (referenca u INCADAT-u: HC/E/DK 519) ----- 42

predmet V.L. *B-1572-09*, 23. rujna 2009., Vestre Landsret (Danska) (referenca u INCADAT-u: HC/E/DK 1101) ----- 43

Francuska

No de pourvoi 08-18126, 25. veljače 2009., Cour de cassation (Francuska) (referenca u INCADAT-u: HC/E/FR 1013) ----- 40

No de pourvoi 14-17,493, 19. studenog 2014., Cour de cassation (Francuska) (referenca u INCADAT-u: HC/E/FR 1309) ----- 42

No de pourvoi 17-11031, 4. svibnja 2017., Cour de cassation (Francuska) (referenca u INCADAT-u: HC/E/FR 1346) ----- 43

No de RG 06/00395, 30. svibnja 2006., Cour d'appel de Paris (Francuska) (referenca u INCADAT-u: HC/E/FR 1010) ----- 39

No de RG 08/04984, 18. veljače 2009., Cour d'appel de Nîmes (Francuska) (referenca u INCADAT-u: HC/E/FR 1135) ----- 42

No de RG 11/01062, 28. lipnja 2011., Cour d'appel de Bordeaux (Francuska) (referenca u INCADAT-u: HC/E/FR 1128) ----- 41

No de RG 11/01437, 1. prosinca 2011., Cour d'appel d'Agen (Francuska) (referenca u INCADAT-u: HC/E/FR 1172) ----- 44

No de RG 11/02685, 28. lipnja 2011., Cour d'appel de Rennes (Francuska) (referenca u INCADAT-u: HC/E/FR 1129) ----- 42

No de RG 11/02919, 19. rujna 2011., Cour d'appel de Lyon (Francuska) (referenca u INCADAT-u: HC/E/FR 1168) ----- 41

No de RG 12-19382, 20. ožujka 2013., Cour de cassation (Francuska) (referenca u INCADAT-u: HC/E/FR 1213) ----- 41

Irska

A.S. protiv P.S. (Child Abduction) [1998] 2 IR 244, 26. ožujka 1998., Vrhovni sud (Irska) (referenca u INCADAT-u: HC/E/IE 389) ----- 40

Izrael

DZ protiv YVAMVD, RFAmA 2270, 30. svibnja 2013., Vrhovni sud (Izrael) (referenca u INCADAT-u: HC/E/IL/1211) ----- 51

LM protiv MM Nevo, RFamA 2338/09, 3. lipnja 2009., Vrhovni sud (Izrael) (referenca u INCADAT-u: HC/E/IL 1037) ----- 50

Motion for Leave to Appeal (Family Matters) 5690/10, 10. kolovoza 2010., Vrhovni sud (Izrael) (referenca u INCADAT-u: HC/E/1290) ----- 45, 46

Kanada

Achakzad protiv Zemaryalai [2011] W.D.F.L. 2, 20. srpnja 2010., Sud pravde u Ontariju (Kanada) (referenca u INCADAT-u: HC/E/CA 1115) ----- 39

Chalkley protiv Chalkley (1995) ORFL (4th) 422, 13. siječnja 1995., Žalbeni sud u Manitobi (Kanada) (referenca u INCADAT-u: HC/E/CA 14) ----- 50

J.D. protiv P.D., (2010) ONCJ 410, 9. rujna 2010., Sud pravde u Ontariju (Kanada) (referenca u INCADAT-u: HC/E/CA 1421) ----- 34

Kovacs protiv Kovacs (2002), 59 O.R. (3d) 671 (Sup. Ct.), 23. travnja 2002., Vrhovni sud pravde u Ontariju (Kanada) (referenca u INCADAT-u: HC/E/CA 760) ----- 61

M.G. protiv R.F., 2002 R.J.Q. 2132, 23. kolovoza 2002., Žalbeni sud Quebeca (Kanada) (referenca u INCADAT-u: HC/E/CA 762) ----- 61

Mbuyi protiv Ngalula, (2018) MBQB 176, 8. studenoga 2018., Sud Queen's Bench u Manitobi (Kanada) (referenca u INCADAT-u: HC/E/CA 1416) ----- 34

Office of the Children's Lawyer protiv Balev, 2018 SCC 16, Vrhovni sud Kanade (Kanada) (referenca u INCADAT-u: HC/E/CA 1389) ----- 16

Thomson protiv Thomson, [1994] 3 SCR 551, 20. listopada 1994., Vrhovni sud Kanade (Kanada) (referenca u INCADAT-u: HC/E/CA 11) ----- 27

Solis protiv Tibbo Lenoski, 2015 BCCA 508 (CanLII) (Kanada) (referenca u INCADAT-u: HC/E/CA 1403) ----- 43

predmet Y.D. protiv J.B., [1996] R.D.F. 753, 17. svibnja 1996., Vrhovni sud Quebeca (Kanada) (referenca u INCADAT-u: HC/E/CA 369) ----- 40

Kina

EW protiv LP, HCMP1605/2011, 31. siječnja 2013., Visoki sud Posebnog upravnog područja Hong Kong (Kina) (referenca u INCADAT-u: HC/E/CNh 1408) ----- 27

LPQ protiv LYW [2014] HKCU 2976, 15. prosinca 2014., Visoki sud Posebnog upravnog područja Hong Kong (Kina) (referenca u INCADAT-u: HC/E/CNh 1302) ----- 48

Meksiko

Procedure for International Return of Children, predmet br. 2926/2008, 16. veljače 2009., Tercera Sala Familiar del Honorable Tribunal Superior de Justicia del Distrito Federal (Meksiko) (referenca u INCADAT-u: HC/E/MX 1038) ----- 42

Nizozemska

X. (the mother) against Y. (the father), 22. veljače 2018., Rechtbank's-Gravenhage (Nizozemska) (referenca u INCADAT-u: HC/E/NL 1391) ----- 39

Njemačka

12 UF 532/16, 6. srpnja 2016., Oberlandesgericht München Senat für Familiensachen (Njemačka) (referenca u INCADAT-u: HC/E/DE 1405) ----- 28

17 UF 56/16, 4. svibnja 2016., Oberlandesgericht Stuttgart Senat für Familiensachen (Njemačka) (referenca u INCADAT-u: HC/E/DE 1406) ----- 41

7 UF 660/17, 5. srpnja 2017., Oberlandesgericht Nürnberg Senat für Familiensachen (Njemačka) (referenca u INCADAT-u: HC/E/DE 1409) ----- 44

Novi Zeland

H. protiv H. [1995] 12 FRNZ 498, 4. prosinca 1995., Visoki sud u Wellingtonu (Novi Zeland) (referenca u INCADAT-u: HC/E/NZ 30) ----- 47

K.M.A. protiv Secretary for Justice [2007] NZFLR 891, 5. lipnja 2007., Žalbeni sud Novog Zelanda (Novi Zeland) (referenca u INCADAT-u: HC/E/NZ 1118) ----- 40

Secretary for Justice protiv N., ex parte C., 4. ožujka 2001., Visoki sud u Wellingtonu (Novi Zeland) (referenca u INCADAT-u: HC/E/NZ 501) ----- 47

Sjedinjene Američke Države

Abbott protiv Abbott, 130 S. Ct. 1983 (2010), 17. svibnja 2010., Vrhovni sud (SAD) (referenca u INCADAT-u: HC/E/USf 1029) ----- 21

Escaf protiv Rodriguez, 200 F. Supp. 2d 603 (E.D. Va. 2002), 6. svibnja 2002., Okružni sud Sjedinjenih Država za Istočni okrug države Virginia, Odjel u Alexandriji (SAD) (referenca u INCADAT-u: HC/E/USf 798) ----- 42

Freier protiv Freier, 969 F. Supp. 436 (E.D. Mich. 1996), 4. listopada 1996., Okružni sud Sjedinjenih Država za Istočni okrug države Michigan, Južni odjel (SAD) (referenca u INCADAT-u: HC/E/USf 133) ----- 42

Gomez protiv Fuenmayor, br. 15-12075, Žalbeni sud Sjedinjenih Država (11. okrug), 5. veljače 2016. (SAD) (referenca u INCADAT-u: HC/E/US 1407) ----- 38

In the Matter of L.L. (Children), 22. svibnja 2000., Obiteljski sud u New Yorku (SAD) (referenca u INCADAT-u: HC/E/USs 273) ----- 50

Miltiadous protiv Tetervak, 686 F. Supp. 2d 544 (E.D. Pa. 2010), 19. veljače 2010., Okružni sud Sjedinjenih Država, Istočni odjel države Pennsylvania (SAD) (referenca u INCADAT-u: HC/E/US 1144) ----- 38

Ostevoll protiv Ostevoll, 2000 WL 1611123 (S.D. Ohio 2000), 16. kolovoza 2000., Okružni sud Sjedinjenih Država u državi Ohio (SAD) (referenca u INCADAT-u: HC/E/US 1145) ----- 40

<i>Pliego protiv Hayes</i> , 843 F.3d 226 (6 th Cir. 2016), 5. prosinca 2016., Žalbeni sud za šesti okrug (SAD) (referenca u INCADAT-u: HC/E/US 1386) -----	47
<i>Sabogal protiv Velarde</i> , 106 F. Supp. 3d 689 (2015), 20. svibnja 2015., Okružni sud Sjedinjenih Država za Okrug Maryland (SAD) (referenca u INCADAT-u: HC/E/USf 1383) -----	35
<i>Souratgar protiv Fair</i> , 720 F.3d 96 (2 nd Cir. 2013), 13. lipnja 2013., Žalbeni sud Sjedinjenih Država za drugi okrug (SAD) (referenca u INCADAT-u: HC/E/US 1240) -----	39
<i>Tabacchi protiv Harrison</i> , 2000 WL 190576 (N.D.Ill.), 2. kolovoza 2000., Okružni sud Sjedinjenih Država za Sjeverni okrug države Illinois, Istočni odjel (SAD) (referenca u INCADAT-u: HC/E/USf 465) -----	38
<i>Taylor protiv Taylor</i> , 502 Fed.Appx. 854, 2012 WL 6631395 (C.A.11 (Fla.)) (11 th Cir. 2012), 20. prosinca 2012., Žalbeni sud Sjedinjenih Država za jedanaesti okrug (SAD) (referenca u INCADAT-u: HC/E/US 1184) -----	38

Švicarska

5A_285/2007/frs, 16. kolovoza 2007., <i>Tribunal fédéral, IIè cour de droit civil</i> (Švicarska) (referenca u INCADAT-u: HC/E/CH 955) -----	41
--	----

Ujedinjena Kraljevina

<i>F. protiv M. (Abduction: Grave Risk of Harm)</i> [2008] 2 FLR 1263, 6. veljače 2008., Obiteljski odjel Visokog suda Engleske i Walesa (Ujedinjena Kraljevina) (referenca u INCADAT-u: HC/E/UKe 1116) -----	39
<i>O. protiv O.</i> 2002 SC 430, 3. svibnja 2002., Vanjski dom Žalbenog građanskog suda Škotske (Ujedinjena Kraljevina) (referenca u INCADAT-u: HC/E/UKs 507) -----	50
<i>Re A. (Minors) (Abduction: Custody Rights)</i> [1992] Fam 106, 12. veljače 1992., Žalbeni sud Engleske i Walesa (Ujedinjena Kraljevina) (referenca u INCADAT-u: HC/E/UKe 48) -----	41
<i>Re C. (Abduction: Grave Risk of Psychological Harm)</i> [1999] 1 FLR 1145, 2. prosinca 1999., Žalbeni sud Engleske i Walesa (Ujedinjena Kraljevina) (referenca u INCADAT-u: HC/E/UKe 269) -----	49
<i>Re D.</i> [2006] 3 WLR 0989, 16. studenoga 2006., Dom lordova Ujedinjene Kraljevine (Engleska i Wales) (Ujedinjena Kraljevina) (referenca u INCADAT-u: HC/E/UKe 880) -----	27
<i>Re D. (Article 13b: Non-return)</i> [2006] EWCA Civ 146, 25. siječnja 2006., Žalbeni sud Engleske i Walesa (Ujedinjena Kraljevina) (referenca u INCADAT-u: HC/E/UKe 818) -----	43
<i>Re E. (Children) (Abduction: Custody Appeal)</i> [2011] UKSC 27, (2012) 1 A.C. 144, 10. lipnja 2011., Vrhovni sud Ujedinjene Kraljevine (Engleska i Wales) (Ujedinjena Kraljevina) (referenca u INCADAT-u: HC/E/UKe 1068) -----	27
<i>Re G. (Abduction: Withdrawal of Proceedings, Acquiescence, Habitual Residence)</i> [2007] EWHC 2807 (Fam), 30. studenoga 2007., Visoki sud (Obiteljski odjel) Engleske i Walesa (Ujedinjena Kraljevina) (referenca u INCADAT-u: HC/E/UKe 966) -----	45

<i>Re M. and J. (Abduction) (International Judicial Collaboration)</i> [1999] 3 FCR 721, 16. kolovoza 1999., Visoki sud Engleske i Walesa (Ujedinjena Kraljevina) (referenca u INCADAT-u: HC/E/UKe 266) -----	46
<i>Re S. (A Child) (Abduction: Rights of Custody)</i> [2012] UKSC 10, (2012) 2 A.C. 257, 14. ožujka 2012., Vrhovni sud Ujedinjene Kraljevine (Engleska i Wales) (Ujedinjena Kraljevina) (referenca u INCADAT-u: HC/E/UKe 1147) -----	48
<i>Re T. (Abduction: Child's Objections to Return)</i> [2000] 2 F.L.R. 192, 18. travnja 2000., Žalbeni sud Engleske i Walesa (Ujedinjena Kraljevina) (referenca u INCADAT-u: HC/E/UKe 270) -----	50
<i>Re W. (A Child)</i> [2004] EWCA Civ 1366 (Ujedinjena Kraljevina) (referenca u INCADAT-u: HC/E/UKe 771) -----	38

Zimbabve

<i>Secretary for Justice protiv Parker</i> , 1999 (2) ZLR 400 (H), 30. studenoga 1999., Visoki sud (Zimbabve) (referenca u INCADAT-u: HC/E/ZW 340) -----	38
--	----